

Stratégia pre integráciu Marginalizovaných rómskych komunít v okrese Gelnica na obdobie rokov 2019-2027 (výhľadovo 2030)

(príloha č. 2 – pracovný materiál)

Návrh

Aktualizácia stratégie 2021/2022, analýza stavu, potenciál jeho zlepšenia a integrácia MRK v strategických dokumentoch

Názov projektu: Podpora regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutom okrese Gelnica
Kód projektu v ITMS2014+: NFP314011APG4

Obsah

1. Úvod : 2

2. Analýza stavu integrácie MRK v čase jej aktualizácie 2021/2022, plnenia cieľov stratégie a potenciál zlepšenia stavu 3

2.1. OBLASŤ VZDELÁVANIA 3

Monitoring samosprávy, školy 3

Potenciál spolupráce s mimovládnymi organizáciami 4

2.2. OBLASŤ ZAMESTNANOSTI 10

Monitoring v rámci dotazníkov pre samosprávy, UPSVaR, pracovísk TSP, komunitného centra a občanov MRK 10

2.3 OBLASŤ BÝVANIA 21

Monitoring samosprávy, potenciál mimovládnych organizácii, pracoviská TSP, zistenia 22

2.4 OBLASŤ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI 25

Monitoring samosprávy, národný projekt „Zdravé komunity 2b“, zistenia 25

2.5 OBLASŤ ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA 29

Monitoring samosprávy, zistenia 29

2.6 OBLASŤ DISKRIMINÁCIE, SEGREGÁCIE A PREDSUDKOV 29

Monitoring samosprávy, zistenia 29

2.7 DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM NÁZOROV OBČANOV MRK NA RIEŠENIE PROBLÉMOVV PROSTREDÍ MRK, PRIESKUM NA PRACOVISKÁCH TSP 29

Prieskum najčastejšie riešených oblastí problémov pracoviskami TSP v okrese Gelnica. 47

2.8 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V OKRESE GELNICA 1970-2021 51

2.9 IDENTIFIKOVANIE PRIORITNÝCH OBLASTÍ PRE DOSIAHNUTIE POZITÍVNYCH ZMIEN, NAJVÁŽNEJŠIE PROBLÉMY OBCÍ 54

3. Integrácia MRK v strategických dokumentoch. 57

3.1 PARTNERSKÁ DOHODA NA PROGRAMOVÉ OBDOBIE 2021-2027 57

3.2 OPERAČNÝ PROGRAM SLOVENSKO : 61

3.3 PLÁN OBNOVY 63

3.4 STRATÉGIA PRE ROVNOSŤ, INKLÚZIU A PARTICIPÁCIU RÓMOV DO ROKU 2030 65

3.5 ROZVOJOVÝ PLÁN OKRESU GELCA 2018-2022 (BÝVALÝ AKČNÝ PLÁN) 74

4. Zoznam použitých strategických dokumentov, internetových odkazov, tabuliek, grafov a obrázkov 76

4.1 Zoznam použitých strategických dokumentov : 76

4.2 Zoznam internetových odkazov : 76

4.3 Zoznam tabuliek : 77

4.4 Zoznam grafov : 78

4.5 Zoznam obrázkov : 79

1. Úvod :

V rokoch 2021/2022 v rámci hlavných aktivít projektu „Podpora regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutom okrese Gelnica“ prebehla aktualizácia stratégie, v rámci ktorej bol jedným zo stanovených cieľov aktualizácie - analýza existujúceho stavu integrácie MRK. V rámci naplnenia tohto cieľa boli realizované pracovné stretnutia s predstaviteľmi samospráv, členmi tímu aktualizácie, pracovníkmi TSP, pracovníkmi komunitných centier, bolo realizovaných niekoľko dotazníkov pre samosprávy, školy, UPSVaR a taktiež dotazník pre občanov MRK. Taktiež bola vykonaná analýza strategických dokumentov zaoberajúcich sa aj otázkami integrácie MRK na národnej aj regionálnej úrovni. Zhrnutie zistení v jednotlivých oblastiach je uvedené v tejto prílohe stratégie.

2. Analýza stavu integrácie MRK v čase jej aktualizácie 2021/2022, plnenia cieľov stratégie a potenciál zlepšenia stavu

V rámci zisťovania napĺňania cieľov stratégie bolo zistené, že k napĺňaniu systémových opatrení stratégie doposiaľ nedošlo, t.j. nedošlo k vzniku zamýšľanej akčnej skupiny a ani vzniku súčinnej platformy spolupracujúcich organizácii, napĺňaniu cieľov a opatrení v jednotlivých oblastiach. Z uvedeného dôvodu bude stratégia doplnená o zdôvodnenie systémových riešení integrácie MRK na okresnej úrovni, predpokladané základné úlohy akčnej skupiny a model možného vzniku akčnej skupiny.

2.1. OBLASŤ VZDELÁVANIA

Monitoring samosprávy, školy

V rámci aktualizácie v súvislosti so zisťovaním súčasného stavu plnenia cieľov a opatrení v oblasti vzdelávania bol realizovaný dotazník pre školy v okrese Gelnica a do dotazníka pre samosprávy zahrnuté aj otázky z tejto oblasti, z odpovedí na nich a z iných zistení pri aktualizácii boli zistené, nasledovné skutočnosti :

- v otázke potreby zvyšovania kapacít na školách sa pozitívne vyjadrili samosprávy obcí Jaklovce (MŠ), Mníšek nad Hnilcom (MŠ), Nálepkovo (MŠ + ZŠ), Prakovce (MŠ), Richnava (MŠ + ZŠ) a Žakarovce (MŠ). Z uvedeného vyplýva, že potrebou zvyšovania kapacít sa zaoberajú takmer všetky obce s väčšinovým zastúpením rómskeho obyvateľstva.
- v otázke iniciovania nových postupov a metodiky pri získavaní informovaného súhlasu zákonného zástupcu dieťaťa na jeho zaradenie do špeciálnej ZŠ alebo špeciálnej triedy ZŠ z odpovedí v dotazníku vyplynulo, že školy vychádzajú z platnej právnej úpravy, školy komunikujú s rodičmi, špeciálnymi pedagógmi, školskými psychológmi a odbornými pracoviskami,
- súčasný stav spolupráce medzi školami a sociálnymi pracovníkmi sa na základe zistení dotazníka zameriava hlavne na sprostredkovanie komunikácie s rodičmi, doručovanie rôznych oznámení, doručovanie materiálov v čase dištančného vyučovania, riešenie zanedbávania školskej dochádzky a pod.. V rámci spolupráce škôl s terénnymi sociálnymi pracovníkmi sa javí možnosť zintenzívnenia a skvalitnenia spolupráce, vyčlenením pracovníka venujúceho sa oblasti vzdelávania na jednotlivých pracoviskách, respektíve vzájomnou osobnou komunikáciou na pravidelnej báze,
- školy boli v rámci dotazníka dotazované aj na zvyšovanie počtu personálnych a odborných kapacít v období od roku 2018 v súvislosti so vzdelávaním žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, podieľajúcich sa na zvyšovaní kvality vzdelania. Z odpovedí škôl, ktoré sa zúčastnili prieskumu vyplýva účasť viacerých škôl v projektoch zameraných na zvyšovanie personálnych a odborných kapacít v súvislosti so vzdelávaním žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. V predprimárnom vzdelávaní ide predovšetkým o projekty PRIM I. a PRIM II. (MŠ Hlavná Gelnica, MŠ Slovenská Gelnica, MŠ Richnava, MŠ Švedlár) a významným projektom zameraným na materské, základné a stredné školy je projekt POP II. (ZŠ Gelnica, ZŠ Švedlár, ZŠ Richnava),

- školy boli taktiež dotazované na využívanie alternatívnych foriem vzdelávania pre deti z prostredia MRK. V odpovediach škôl, ktoré sa zúčastnili dotazníkového prieskumu možno nájsť viacero projektov do ktorých sa školy v okrese zapojili napr. Hocus a Lotuska, Spolu múdrejší II, školy sa sústreďujú aj na mimoškolskú činnosť zakladanie školských divadiel a pod.. Na dotvorenie obsahu vzdelávanie dáva priestor aj „Štátny vzdelávací program škôl“, ako najvyšší cieľovoprogramový projekt vzdelania. Priestor pre uplatnenie alternatívnych foriem vzdelávania vytvára aj školský zákon č. 245/2008 Z. z. § 94 a § 95 (výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zdravotným postihnutím), § 107 a § 108 (výchova a vzdelávanie detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia),
- v oblasti legislatívy smerujúcej k zvýšeniu zodpovednosti rodičov za povinnú školskú dochádzku svojich detí z pracovných stretnutí vzišla požiadavka na zrýchlenie procesu uplatňovania sankcií za jej nedodržiavanie a zvýšenie motivácie rodičov k zabezpečeniu dochádzky svojich detí,
- iniciovať budovanie komunitných centier v obciach s vysokým podielom MRK.

Potenciál spolupráce s mimovládnymi organizáciami

Pozitívny prínos v oblasti vzdelávania detí z prostredia MRK môže mať zapájanie škôl, komunitných centier a samospráv v okrese Gelnica do programov a spolupráce s mimovládnymi organizáciami. V rámci tohto cieľa možnou uviesť niekoľko príkladov programov a organizácii vyvíjajúcich aktivity v tejto oblasti :

Teach for Slovakia

Program zameraný na podporu vzdelávacieho systému na Slovensku s cieľom budovania komunity lídrov, ktorí spoločne pracujú na zmenách v školách i mimo nich a to prostredníctvom dvojročného full-time leadership programu. Aktívnym absolventom vysokých škôl a mladým profesionálom je ponúknutý dvojročný leadership program, kde načerpajú skúsenosti z reality slovenských škôl. Popritom absolvujú tréningy na osobnostný rozvoj a pracujú na projektoch na rozvoj komunity či školy. Po dvoch rokoch pokračujú ako ambasádori a z rôznych pozícií a kariér vedú potrebné zmeny pre kvalitnejší a spravodlivejší vzdelávací systém. Prostredníctvom programu sú vyhľadávaní schopní, iniciatívni a charakterní ľudia, ktorí majú lídersky potenciál, študovali manažment, informatiku, ekonómiu, medzinárodné vzťahy, učiteľstvo, právo a ďalšie odbory na Slovensku aj na prestížnych zahraničných univerzitách. Majú aj pracovné skúsenosti, zakladali a viedli rôzne projekty a iniciatívy. V Teach for Slovakia počas dvoch rokov prejdú intenzívnym programom. Ten predstavuje takmer 400 hodín tréningov mäkkých zručností a pedagogických kompetencií a 90 hodín osobného mentoringu. Účastníci si rozvíjajú svoje zručnosti, získajú autentickú skúsenosť zo škôl, v ktorých pôsobia ako učitelia, prehĺbia si svoje vedomosti o fungovaní vzdelávacieho systému na Slovensku. Už počas týchto dvoch rokov majú priamy dopad na život detí a komunity, kde pôsobia. Po úvodných dvoch rokoch sa z nich stávajú ambasádori, ktorí víziu Teach for Slovakia - aby raz všetky deti mali šancu v živote uspieť- nesú ďalej. Vo svojich kariérach na ministerstve školstva, v biznise alebo neziskovom sektore či v školstve, sa stávajú motormi systémových zmien. V priebehu piatich rokov sa do programu zapojilo 22 škôl na celom Slovensku. Účastníci programu v tomto období rozbehli 67 projektov na podporu rozvoj škôl a komunít. Účastníkom programu sa podarili pozitívne výsledky pri zvyšovaní matematickej, čitateľskej gramotnosti žiakov ako aj v iných oblastiach.[1] Viac o programe : https://teachforslovakia.sk/

[1] Dostupné na internete : <https://teachforslovakia.sk/>

ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj

Poslaním centra je podpora regionálneho rozvoja, ochrana životného prostredia a pomoc v rozvoji sociálneho, ekonomického, vzdelávacieho a kultúrneho potenciálu jednotlivcov, organizácií a komunít s dôrazom na znevýhodnené regióny, spoločensky znevýhodnené skupiny a etnické menšiny. Činnosť centra je spojená s predškolskou prípravou detí, FIE školskými klubmi , mentoringom, prácou s mládežou, sporiacim pôžičkovým program. ETP spolupracuje s komunitnými centrami Stará Ľubovňa, Veľká Ida a Košice – Luník IX, kde rozvíja aj svoje aktivity. Centrum vyvíja aktivity prostredníctvom rôznych projektov aj v oblasti vzdelávania, možno uviesť príklady :

- SCHOPNÉ DETI – MENTORSKÝ PROGRAM Cieľom projektu Schopné deti – Mentorský program je systematicky pokračovať v dlhodobej podpore 54 žiakov zo 4 marginalizovaných rómskych komunít (MRK). ETP Slovensko kladie dôraz na to, aby žiaci z MRK úspešne ukončili základnú školu (ZŠ) a plynule prešli na štúdium na strednej škole (SŠ), aby sa zlepšila ich školská úspešnosť a aby sa uplatnili na trhu práce. Účastníkmi projektu Schopné deti – Mentorský program sú žiaci ZŠ a SŠ z Rankoviec, Starej Ľubovne, Veľkej Idy a Košíc-Luníka IX. 20 mentorov bude mentorovať 54 žiakov, aby dosiahli čo najlepšie školské výsledky, viesť ich k zodpovednosti k vzdelaniu a k plánovaniu budúcnosti. Viac o programe : www.schopnedeti.sk

- Školské kluby FIE - zámerom projektu je aplikovať v prostredí základných škôl a komunitných centier v blízkosti marginalizovaných komunít v zahraničí overenú a v 50 krajinách používanú metódu Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie, zameranú na rozvoj kognitívneho a emočného potenciálu žiakov. Metóda vychádza z princípov vývinovej a kognitívnej psychológie a špeciálnej pedagogiky a mnohými štúdiami preukázala svoju účinnosť pri práci s deťmi a dospelými, u ktorých bola z rôznorodých príčin zastavená alebo spomalená prirodzená schopnosť učiť sa a využívať naučené poznatky v bežnom živote. Cieľom projektu je zlepšiť študijné výsledky žiakov z marginalizovaných rómskych komunít (MRK) metódou Feuersteinovho inštrumentálneho obohacovania (Feuerstein Instrumental Enrichment –FIE), zvýšiť úroveň pripravenosti detí predškolského veku z MRK na primárne vzdelávanie v základných školách a prakticky overiť efektívnosť FIE v prostredí formálneho (ZŠ) a neformálneho (komunitné centrá) vzdelávania detí z MRK. Publikácia „Učíme sa učiť“ viac informácii na stránke : https://etp.sk/ucime-sa-ucit-sa/.[2] Viac informácii o činnosti centra : http://etp.sk/

Cesta von

Cesta von je občianskym združením, ktorého poslaním je rozvíjania potenciálu, vedomostí, zručností a postojov sociálne odkázaných ľudí od raného detstva po starobu, aby dokázali zveľaďovať svoje osobnostné, sociálne, duchovné i materiálne zdroje. Aktivity združenia zahŕňajú poradenské, vzdelávacie, sociálne a publikačné činnosti, medzinárodnú spoluprácu a organizovanie podujatí, ktoré napomáhajú dosahovaniu uvedeného cieľa.

[2] Dostupné na internete : <https://etp.sk/>

Projekt OMAMA :

Až 87 % obyvateľov segregovaných osád žije pod hranicou chudoby. Ako spoločnosť robíme zatiaľ málo pre to, aby mali deti z osád šancu začať žiť lepšie. Pritom rané detstvo má zásadný vplyv na celý náš život. Náročné podmienky a chronický stres negatívne ovplyvňujú možnosti učiť sa. Chudobné deti majú už pred nástupom do školy výrazne nižšiu slovnú zásobu a zaostávajú v reči, nakoľko rodičia s nimi rozprávajú výrazne menej, ako je to vo vrstvách s vyšším socio-ekonomickým statusom. Vyrastajú v inak podnetnom prostredí, ktoré ich nepripravuje na úspech v škole. Neistota a chudoba znižujú schopnosť rodičov vytvárať pre dieťa stabilné prostredie. Stresory súvisiace s chudobou zvyšujú riziko citových problémov, porúch správania a výskytu chronických chorôb. Nedostatočná stimulácia v ranom detstve je prvým krokom v bludnom kruhu chudoby. V troch rokoch máme vytvorenú základnú architektúru mozgu, väčšinu neurónových spojení. Na tom budujeme všetky svoje ďalšie zručnosti. Neustály toxický stres spôsobený núdzou fatálne narúša zdravý rozvoj detského mozgu. Detské zručnosti a schopnosť učiť sa sú potom výrazne oslabené. Už pred nástupom do školy majú tieto deti 2 – 3 ročné mentálne zaostávanie oproti priemeru. Ten sklz už nikdy nedobehnú a v škole sa len zväčšuje.

Na tento problém reaguje projekt Omama :

- Chudobní si sami pomáhajú. Omamy pochádzajú priamo z vylúčených komunít, poznajú situáciu, ľudí, vhodný jazyk, vedia dať rodičom argumenty, ktorým rozumejú.
- Omamy sú najskôr zamestnané na 1/2 úväzok, pracujú s najmenšími deťmi od narodenia do troch rokov. Sú motivované i tým, že táto práca zvyšuje ich životný štandard a pomáha vymaniť sa z chudoby. Ak sa omama osvedčí, získa prácu na celý úväzok a zvyčajne pracuje už aj s deťmi v predškolskom veku, ktoré z rôznych dôvodov nenavštevujú materskú školu.
- Každá omama má vlastnú mentorku zo strednej triedy na 1/4 úväzok, ktorá ju podporuje, radí jej a je jej spojenkyňou.
- Omamy dostávajú kvalitný praktický tréning, do ktorého sú zapojení odborníci a ľudia z praxe.
- Omamy využívajú pripravenú sadu hračiek a manuál s desiatkami aktivít.
- Vyvinuli sme vlastnú mobilnú aplikáciu, ktorú omamy využívajú v každodennej práci. Vďaka nej sledujeme detailný vývin dieťaťa od narodenia, príp. odchýlky od noriem.
- Prítomnosť rodiča na lekcii je povinná. Rodičia môžu následne sami u seba doma rozvíjať svoje dieťa podľa príkladu a rád omamy.
- Spolupracujeme s inými organizáciami a hráčmi v teréne, aby sme posilnili synergiu a naši malí klienti mali podporu i neskôr.

V pilotných chudobných komunitách sme overili unikátnu metódu, ktorá zahŕňa rôzne prvky úspešných programov psychosociálnej stimulácie malého dieťatka a prispôsobuje ich na podmienky života v našich chudobných komunitách. Cieľom intervencie je zlepšovať všetky aspekty rozvoja dieťaťa v ranom veku: jemnú a hrubú motoriku, kognitívne schopnosti, socio-emocionálnu oblasť, jazykové schopnosti a komunikáciu, kreativitu, odolnosť, zdravšiu životosprávu. Program má posilniť sebadôveru dieťaťa i rodičov, ich vzájomný vzťah, a rešpekt dieťaťa k sebe i k druhým. To všetko zlepšuje pripravenosť dieťaťa na škôlku, resp. školu. V spolupráci s odborníkmi zo Slovenska i zahraničia našu metódu neustále zlepšujeme. Využívame napríklad i program Play Wisely, zameraný na rozvoj mozgovej a pohybovej kapacity detí (www.mudrehranie.sk). Počas individuálnych stretnutí v domácnostiach i skupinových stretnutí v rodičovských kluboch hrajú omamy s deťmi za prítomnosti matiek daných detí špeciálne vybraté hry a aktivity stimulujúce rozvoj dieťaťa. Deti napríklad rozvíjajú mozog, pozornosť a pohotovosť

cez kartičkové hry, trénujú úchop a jemnú motoriku vkladaním guličiek či gombíkov do dierok v krabičke, poznávajú a pomenúvajú farby a tvary, učia sa slová a pojmy cez čítanie obrázkových knižiek a aktívne počúvanie rozprávok, rozvíjajú pamäť a spoluprácu cez spev pesničiek doprevádzaný hrkálkami, dopĺňajú puzzle, hrajú jednoduché rolové hry, lozia a objavujú predmety a pod. Prítomní rodičia sa učia, ako môžu bežné domáce úkony, ako je upratovanie či varenie, premeniť na učiace aktivity. Dozvedajú sa lacné zdravé recepty a rady k životospráve a hygiene, ktorú deti potrebujú.

Logika projektu Omama :

- Rané detstvo - projekt Omama sa zameriava na kľúčovú fázu života človeka, v ktorej sa budujú základy pre neskorší úspech. Omamy radia už tehotným matkám a neskôr ukazujú rodičom, ako čo najlepšie rozvinúť potenciál ich detí, aj keď žijú v chudobných podmienkach. Cez hry a aktivity pomáhajú rozvíjať ich mozog a schopnosti od raného veku.
- Školský vek : Rozsiahla štúdia tímu doc. Kovalčíkovej z Prešovskej univerzity potvrdila, že napríklad i deti z chudobných rómskych komunít majú veľký potenciál rozvíjať sa. Problém je, že už do školského veku prichádzajú s výrazným vývojovým oneskorením oproti svojim rovesníkom, ktoré sa neskôr len zväčšuje. Ak sa táto štartovacia čiara vyrovná, majú väčšiu šancu napredovať podobne ako iné deti.
- Dospelosť : Vďaka včasnému začiatku pri rozvoji dieťaťa a následnom lepšom napredovaní v školskom veku môže vyrásť dospelý človek s omnoho rozvinutejšími mentálnymi, socio-emocionálnymi a ďalšími zdrojmi, ktoré mu umožnia lepšie sa uplatniť v živote a začleniť do spoločnosti.

Kritéria pre výber obcí do projektu :

- geografická blízkosť k už existujúcim lokalitám zapojeným v programe v regiónoch **Spiš**, Prešov, Košice a Banská Bystrica,
- dostatočný počet detí do 1 roka v rómskej komunite, s ktorými omama môže pracovať (aspoň 30-40),
- potenciál vybrať z lokálnych žien aspoň jednu vhodnú kandidátku, ktorá sa môže stať omamou,
- spolupracujúca samospráva, príp. iná organizácia, ktorá v obci už pôsobí.[3]

Viac o činnosti združenia : https://cestavon.sk/.

Eduma

Eduma je nezisková organizácia, ktorá vsádza na emocionálne učenie a storytelling. Cez zážitkové workshopy a tréningy sú vzdelávaní kľúčoví aktéri v oblasti vzdelávania, sociálnej práce a zamestnávania, ktorí rozvíjajú mladých a učia ich porozumieť potrebám ľudí s prekážkami v našej spoločnosti. Spolupracuje s učiteľmi, mladými ľuďmi a lídrami na školách, s vysokoškolskými pedagógmi i so študentmi na univerzitách, ktorí sa pripravujú na pomáhajúce profesie. Firmám pomáha so zavádzaním inkluzívneho prístupu k zamestnancom a zákazníkom s prekážkami do biznisu. Je tu pre všetkých, ktorí sa snažia porozumieť svojim strachom a predsudkom, reflektovať potreby mladých ľudí s prekážkami, chcú pre nich vytvárať príležitosti a naplno využívať ich potenciál.

[3] Dostupné na internete : <https://cestavon.sk/>

EDUMA je nezisková organizácia, ktorá:

- vyvíja inovatívne nástroje podporujúce inklúziu
- ponúka akreditované vzdelávanie pre pedagogických a odborných zamestnancov v oblasti využívania príbehov v predmetovom vzdelávaní a medzipredmetových vzťahoch
- ponúka webináre na získanie praktických informácií v práci a rozvoji vylúčených skupín žiakov a ich rodičov
- ponúka vzdelávací portál onlinezivakniznica.sk podporujúci inovatívne formy vzdelávania s videami a metodikami
- ponúka praktické zážitkové semináre pre učiteľov podporujúce inkluzívny prístup vo výchove a vzdelávaní cez využívanie virtuálnej reality.[4]

Viac o činnosti organizácie : http://eduma.sk/.

Eduroma

EduRoma je vzdelávacia mimovládna organizácia (občianske združenie), ktorá vznikla v roku 2012 a ktorej víziou je inkluzívna spoločnosť. Za hlavný prameň tvorby inkluzívnej spoločnosti považujeme vzdelávacie inštitúcie. Každý deň sa snažíme podnecovať zmeny v školskom systéme a vzdelávacej praxi tak, aby školy a školské zariadenia poskytovali kvalitné vzdelávanie aj rómskym deťom a aby nikto nebol v prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu diskriminovaný. Našim hlavným cieľom je presadzovať prístup rómskych detí ku kvalitnému vzdelávaniu a podporovať ich školskú úspešnosť.

Aktivity združenia :

- Terénny program - realizujeme priamou prácou na školách. Prostredníctvom tohto programu vzdelávame pedagogických a nepedagogických zamestnancov a pracujeme so žiakmi a rodičmi. V rámci terénneho programu tvoríme a overujeme funkčné a efektívne vzdelávacie modely, vytvárame príklady dobrej praxe vzdelávania rómskych a nerómskych detí a šírime ich do ďalších lokalít. Praktické skúsenosti a poznatky z terénu prenášame na národnú úroveň a tým sa snažíme ovplyvňovať zmenu postojov štátnych a verejných inštitúcií.
- Advokačný program : prináša so sebou prácu so štátnymi a verejnými vzdelávacími inštitúciami. Prostredníctvom tohto programu monitorujeme a upozorňujeme na diskrimináciu na národnej a lokálnej úrovni a presadzujeme prístup rómskych detí ku kvalitnému vzdelávaniu. Program realizujeme organizovaním odborných konferencií, seminárov, okrúhlych stolov a diskusií, vytváraním spoločných koalícií, realizovaním verejných kampaní, výskumov, vymieňaním medzinárodných skúseností a poznatkov a aktívnym publikovaním.
- Mediálny program : predstavuje prácu s médiami a verejnou mienkou. Cez mediálny program podporujeme advokačné aktivity organizácie a o týchto aktivitách informujeme verejnosť. Prostredníctvom publicistiky, tvorby krátkych dokumentov, informačných kampaní a vlastného online magazínu Romano fórum scitlivujeme verejnú mienku a meníme stereotypný obraz o Rómoch.
- Ocenenie Lúč z tmy - každoročne udeľujú rómske organizácie a nezávislé osobnosti tým, ktorí sa dlhodobo zasadzujú o zlepšenie postavenia Rómov v rôznych oblastiach života

[4] Dostupné na internete : <http://eduma.sk/ >

alebo sa významným spôsobom podieľajú na budovaní mostov medzi Rómami a väčšinovou spoločnosťou.

- Online učením v rómskych komunitách proti koronavírusu - eduRoma v spolupráci s Rómskym vzdelávacím fondom (REF) spustili v dôsledku koronavírusu dištančné vzdelávanie pre rómske deti z chudobných rómskych komunít. Prvoradým cieľom našej iniciatívy je, umožniť deťom z vylúčených komunít nerušený návrat do školských lavíc tak, aby ich školský výkon, motivácia a ich celková vzdelávacia perspektíva boli čo najviac porovnateľné s ostatnými žiakmi.
- CTeachers - eduRoma - projekt zameraný na kultúrnu senzibilizáciu učiteľov, detí a mladých ľudí a poradenstvo pri predchádzaní diskriminácii vo vzdelávaní.
- Posilnenie odborných kapacít - projekt reaguje na problém nízkej zaškolenosti rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v predškolských zariadeniach na Slovensku a nedostatočnú pripravenosť samospráv a materských škôl na ich začleňovanie.[5]

Viac informácii o organizácii na : https://eduroma.sk/

Divé maky

Divé maky je občianske združenie, ktoré podporuje mimoriadne nadané rómske deti zo sociálne znevýhodneného prostredia v rozvoji vzdelania a talentu. Združenie už 14 rokov pomáha meniť životy mimoriadne nadaných rómskych detí, ktorým záleží na svojej budúcnosti. S pomocou individuálnych darcov združenie finančne pokrylo viac ako šesto štipendií, a zabezpečilo sociálne znevýhodneným rómskym deťom šancu na kvalitnejšie vzdelanie a rozvoj talentu. Združenie pomohlo stovke detí študovať na stredných a vysokých školách, konzervatóriách, univerzitách a akadémiách.

Občianske združenie prostredníctvom pomáha svojim štipendistom rozvíjať ich špecifický talent a vzdelanie. Každému dieťaťu z divých makov poskytuje :

- Štipendium - individuálny rozpočet na celý školský rok, z ktorého sa uhrádzajú potreby na rozvoj špecifického talentu a vzdelávania (hudobný nástroj, tanečný či športový odev, internát, ZUŠ, školské potreby, cestovné).
- Mentoring - individuálna spolupráca detí s vyškolenými mentormi, ktorí sa deťom venujú na pravidelnej báze, motivujú ich, zdieľajú s nimi dôležité životné kroky, ale aj každodenné radosti či starosti. Mentori pravidelne informujú našu organizáciu o školských výsledkoch dieťaťa, o rodinnej situácii či sociálnych potrebách.
- Tútoring - odborné doučovanie detí v problematických predmetoch. Každý štipendista musí mať dobré školské výsledky, aby v našom programe mohlo zotrvávať.
- Neformálne vzdelávacie aktivity - formovanie osobností a talentov detí prostredníctvom projektov ako multižánrový festival Cigánsky bašavel, umelecké workshopy či vzdelávací tábor Letná akadémia.

Podmienky prijatia detí :

- Vek od 8 do 16 rokov
- Sociálne slabé pomery (vyplníte v prihlasovacom formulári)
- Dobré školské výsledky a dochádzka
- Výnimočný talent v oblastiach ako hudba, spev, tanec, výtvarné umenie, dramatické umenie, šport, študijné výsledky, cudzie jazyky, informatika a iné.[6]

Viac informácii o združení : https://divemaky.sk/

[5] Dostupné na internete : <https://eduroma.sk/>
[6] Dostupné na internete : <https://divemaky.sk/>

2.2. OBLASŤ ZAMESTNANOSTI

Monitoring v rámci dotazníkov pre samosprávy, UPSVaR, pracovísk TSP, komunitného centra a občanov MRK

V rámci aktualizácie stratégie 2021/22 boli realizované dotazníky pre UPSVaR SNV a samosprávy v okrese Gelnica. Dotazníky boli zamerané aj na ciele a opatrenia stratégie v oblasti zamestnanosti. Nakoľko UPSVaR nevedie konkrétne štatistiky na osoby z prostredia MRK otázky boli koncipované na dlhodobo nezamestnané osoby a osoby, ktoré dosiahli nižšie ako stredné odborné vzdelanie (znevýhodnení uchádzači o zamestnanie podľa § 8 písm. c, d zák. č. 5/2004 Z. z o službách zamestnanosti). Z odpovede UPSVaR vyplýva nasledovné :

- v súvislosti so zamestnávaním takýchto UoZ v období platnosti stratégie bolo ÚPSVaR špecifikovaných množstvo projektov realizovaných na území okresu Gelnica zameraných na podporu vzniku a udržanie pracovných miest (napr. Šanca na zamestnanie, Praxou k zamestnaniu, Cesta na trh práce 2, 3 a pod.) a taktiež projektov zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti UoZ a motiváciu udržania zamestnancov v pracovnom pomere (NP Reštart pre mladých UoZ, NP Reštart – Príležitosť pre dlhodobo nezamestnaných vrátiť sa na trh práce, Absolventská prax štartuje zamestnanie Reštart pre mladých UoZ 2). V tabuľke č. 1 je možné vidieť počet zaradených UoZ/osôb, resp. počet podporených pracovných miest /UoZ/ osôb v rámci národných projektov UPSVaR realizovaných podľa § 54 zákona službách zamestnanosti v okrese Gelnica (2021).

Tabuľka 1 Počet zaradených UoZ/osôb, resp. počet podporených pracovných miest /UoZ/ osôb v rámci národ. projektov UPSVaR realizovaných podľa § 54 zák. o službách zamestnanosti v okrese Gelnica (2021).

Projekt	Počet zaradených ÚoZ/osôb, resp. počet podporených pracovných miest /UoZ/ osôb
Cesta na trh práce 3	239
Zosúladenie rodinného a pracovného života	0
Podpora zamestnanosti	160
Podpora integračných podnikov	0
Investičná pomoc pre sociálne podniky - nenávratná zložka	0
Chyť sa svojej šance	4
Vzdelávanie UoZ 2	25
Mimoriadne odmeny	159
Národné projekty realizované podľa § 54 zákona v rámci operačného programu Ľudské zdroje zamerané na podporu zvýšenia zamestnateľnosti a zamestnanosti s dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby - Prioritná os 3: Zamestnanosť (spolu)	587
Pracuj, zmeň svoj život“ - § 54 ods. 1 písm. d) zákona o službách zamestnanosti	16
Projekty realizované podľa § 54 zákona o službách zamestnanosti, financované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (spolu)	**16**

Zdroj: UPSVaR SNV

- V súvislosti so zapájaním do programov zameraných na zvyšovanie kvalifikačnej úrovne dlhodobo nezamestnaných občanov boli UPSVaR špecifikované projekty realizované na území okresu Gelnica, pričom ide o aktivity zamerané na mäkké zručnosti ako aj na získavanie odborných vedomostí a praktických zručností v rámci aktivít REPAS a KOMPAS v rámci národných projektov vzdelávanie mladých uchádzačov o zamestnanie, vzdelávanie uchádzačov o zamestnanie 2. Počty zaradených UoZ/osôb v rámci projektu NP Vzdelávanie UoZ 2 v okrese Gelnica za rok 2021 je možné pozorovať v tabuľke.

Tabuľka 2 Počty zaradených UoZ/osôb v rámci projektu NP Vzdelávanie UoZ 2 v okrese Gelnica za rok 2021.

Projekt	NP-Vzdelávanie UoZ-2		
Okres Gelnica	KOMPAS +	REPAS +	Spolu
Gelnica	1	10	11
Helcmanovce		1	1
Henclová			
Hrišovce			
Jaklovce		2	2
Kluknava	1	1	2
Kojšov		1	1
Margecany		1	1
Mníšek nad Hnilcom			
Nálepkovo		2	2
Prakovce	1	1	2
Richnava		1	1
Smolnícka Huta			
Smolník			
Stará Voda			
Švedlár		1	1
Úhorná			
Veľký Folkmar			
Závadka			
Žakarovce		1	1
Spolu	**3**	**22**	**25**

Zdroj : UPSVaR SNV

- Pri vytváraní pracovných príležitosti pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie podľa § 8 písm. c, d zák. č. 5/2004 Z. z o službách zamestnanosti, v súlade s potrebami a plánovanými aktivitami primárneho sektora a samosprávnych orgánov boli UPSVaR špecifikované aktivity v zmysle zákona o službách zamestnanosti §50j – Podpora miestnej a regionálnej zamestnanosti, §52 – Aktivačná činnosť- menšie obecné služby, §52a- Dobrovoľnícka služba, ako aj projekty Šanca na zamestnanie, Umiestňovanie dlhodobo nezamestnaných občanov na trhu práce s využitím neštátnych služieb zamestnanosti a Podpora zamestnanosti.
- N otázku v dotazníku pre UPSVaR či je pri rozhodovaní výberu a podpory podnikateľských zámerov, prioritne uprednostnený „širokospektrálny, multifunkčný efekt,

ktorý zohľadňuje popri zvyšovaní zamestnanosti napríklad aj regionálny rozvoj, zlepšovanie životného prostredia , rozvoj cestovného ruchu, potreby a požiadavky verejnej správy, bola daná UPSVaR SNV odpoveď, že UPSVaR pri poskytovaní príspevkov postupuje v zmysle zákona 5/2004 o službách zamestnanosti a po splnení podmienok stanovených zákonom postupuje žiadosti na poskytnutie príspevku Výboru pre otázky zamestnanosti (výbor). Členovia výboru posudzujú jednotlivé podnikateľské zámery.

- V rámci dotazníka bolo zisťované aj vytváranie možnosti zamestnávania znevýhodnených skupín obyvateľov z prostredia MRK prostredníctvom sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikoch. Na základe zistení k 29.7.2021 bol priznaný štatút registrovaného sociálneho (RSP) podniku nasledovným RSP: Girmonn, s.r.o., Nálepkovo, CIBEKA s.r.o., Prakovce a Sociálny podnik Mesta Gelnica, s. r. o. Gelnica. Z dotazníka pre samosprávy bolo zistené, že o zradení sociálneho podniku uvažujú obce Richnava, Mníšek nad Hnilcom a Helcmanovce. Zaujímavou môže byť myšlienka zapájania viacerých obcí do spoločného sociálneho podniku, čo by prinieslo viaceré výhody spojené s prevádzkou sociálnych podnikov.
- K vzájomnej komunikácii k otázkam zamestnanosti medzi privátnym sektorom, samosprávou, štátnymi inštitúciami a tretím sektorom dochádza v rámci organizovaní stretnutí, búrz, seminárov a pod.. V otázke informovanosti a dostupnosti potrebných informácii k aktívnym opatreniam na trhu práce pre MRK úrad všetky informácie k možnosti poskytovania príspevkov zverejňuje na Internetovej stránke Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradu, organizuje semináre pre zamestnávateľov, informuje osobne prostredníctvom agentov voľných pracovných miest (VPM).
- V prípade opatrenia vytvárania a realizovania dostupných programov komunitných centier v ďalších obciach bolo zistené, že v súčasnosti sa v okrese Gelnica komunitné centrum nachádza len v obci Prakovce (realizované cez projekt „Národný projekt Budovanie odborných kapacít na komunitnej úrovni“). Zriadenie komunitného centra je zámerom mesta Gelnica a to konkrétne v lokalite Háj, kde je zámerom mesta výstavba bytov nižšieho štandardu. Vo viacerých obciach sa realizuje projekt TSP II Gelnica, Helcmanovce, Nálepkovo, Švedlár, Mníšek nad Hnilcom, Prakovce a Richnava) zameraný na terénnu sociálnu prácu a terénnu pracú v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je pokračovaním realizovaného národného projektu Terénna sociálna práca a terénna práca v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít, ktorý bol implementovaný MV SR/USVRK v období 6/2017-12/2019.
  V rámci nových prvkov je možné vytvorenie nových pozícii odborný pracovník/odborná pracovníčka pre oblasť bývania, zamestnania alebo financií. V oblasti zamestnanosti budú odborní pracovníci aktívne vyhľadávať a kontaktovať potenciálnych zamestnávateľov, motivovať ich v prospech zamestnávania osôb z MRK, či ľudí bez domova, scitlivovať aktérov vo vzťahu k ľuďom zo sociálne znevýhodneného prostredia, pôsobiť ako kouči na pracovisku, podporovať klienta na pracovisku po dohode so zamestnávateľom a pod.
- Z pohľadu zamestnávania osôb z prostredia MRK je dôležitou výzva zo začiatku roka 2022 a to výzva „krok za krokom“, ktorej cieľom je priblížiť neaktívne osoby k trhu práce posilnením individualizovaného odborného poradenstva priamo v teréne. Aktivitami výzvy sú identifikácia neaktívnych osôb, zisťovanie osobných prekážok na vstup na trh práce, sprevádzanie a intenzívna odborná pomoc pri ich riešení v zmysle v zmysle §54 ods. 4 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti bez nároku na odplatu zo strany

oprávnenej cieľovej skupiny projektu. Oprávnenými žiadateľmi môžu byť nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby a nezisková organizácia zriadená osobitným zákonom, nadácia, občianske združenie, záujmové združenie právnických osôb, obec a mesto a právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom je obec alebo mesto, VÚC a úrad samosprávneho kraja a právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom je VÚC, registrovaná cirkev alebo náboženská spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky alebo právnická osoba, ktorá odvodzuje svoju právnu subjektivitu od tejto registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.[7] Pre účely tejto výzvy sú cieľovou skupinou v zmysle §54 ods. 3 písm. b) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti - fyzická osoba, ktorá nie je uchádzačom o zamestnanie, nie je zamestnancom, nevykonáva alebo neprevádzkuje samostatnú zárobkovú činnosť a sústavne sa nepripravuje na povolanie. Do cieľovej skupiny nie sú zaradené tie osoby, ktoré dosiahli vzdelanie vyššie ako stredné odborné vzdelanie v zmysle § 16 ods. 4 písm. b) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov. Zapájanie sa oprávnených žiadateľov do obdobných výziev v okrese Gelnica v budúcnosti môže výrazne napomôcť zamestnávaniu Rómov z prostredia MRK.

- Štruktúra uchádzačov o zamestnanie v okrese Gelnica, dominantné kategórie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie

Tabuľka 3 Štatistika UoZ podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v okrese Gelnica, Košickom kraji a SR (október 2021).

ÚoZ podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	Okres Gelnica	Košický kraj	Slovenská republika
Neukončené základné vzdelanie	330	3170	11343
Základné vzdelanie	562	13412	49818
Nižšie stredné odborné vzdelanie	42	644	1910
Stredné odborné vzdelanie	393	9582	521077
Úplné stredné odborné vzdelanie	241	9181	53246
Úplné stredné všeobecné vzdelanie	42	1439	7962
Vyššie odborné vzdelanie	5	154	935
Vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa	15	627	4325
Vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa	57	2981	20054
Vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa	3	148	838
Neurčené	0	9	81
Spolu UoZ	1690	41347	202619

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík ÚPSVaR.

[7] Dostupné na internete : <https://www.zmos.sk/operacny-program-ludske-zdroje-vyzva-krok-za-krokom-oznam/mid/405616/.html>

Graf 1 Štruktúra ÚoZ v okrese Gelnica podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania (10/2021).

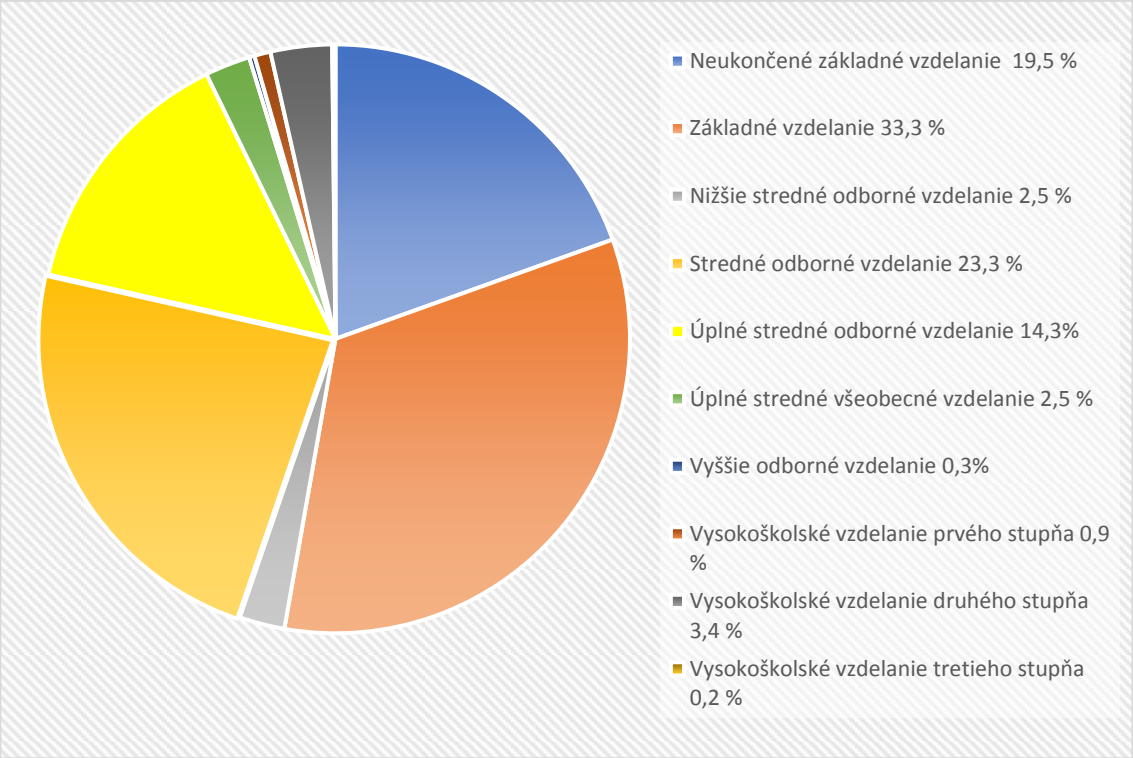

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík UPSVaR.

Z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie v okrese Gelnica (október 2021) je 13,0 % vo veku menej ako 25 rokov, 68,8 % vo veku od 25 do 54 rokov a 18,2 % nad 55 rokov. Veková štruktúra ÚoZ je pomerne rovnomerné rozložená, pričom v 5. ročných intervaloch sa počet ÚoZ vo veku nad 25 do 59 rokov pohybuje v rozmedzí od 180 do 207 UoZ. (viď graf č. 1).

ÚoZ podľa veku	Okres Gelnica	Košický kraj	Slovenská republika
do 20 rokov	58	1466	7049
20-24 rokov	162	4023	19428
25-29 rokov	180	4137	20916
30-34 rokov	196	4546	22355
35-39 rokov	189	4912	24448
40-44 rokov	188	4925	24804
45-49 rokov	207	5015	23513
50-54 rokov	203	4495	21198
55-59 rokov	190	4892	24074
60 rokov a viac	117	2936	14833
Nezistené	0	0	1

Spolu UoZ	1690	41347	202619

Tabuľka 4 Štatistika znevýhodnených UoZ v okrese Gelnica, Košickom kraji a SR (10/2021).

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík UPSVaR.

Graf 2 Štruktúra UoZ v okrese Gelnica podľa veku (október 2021).

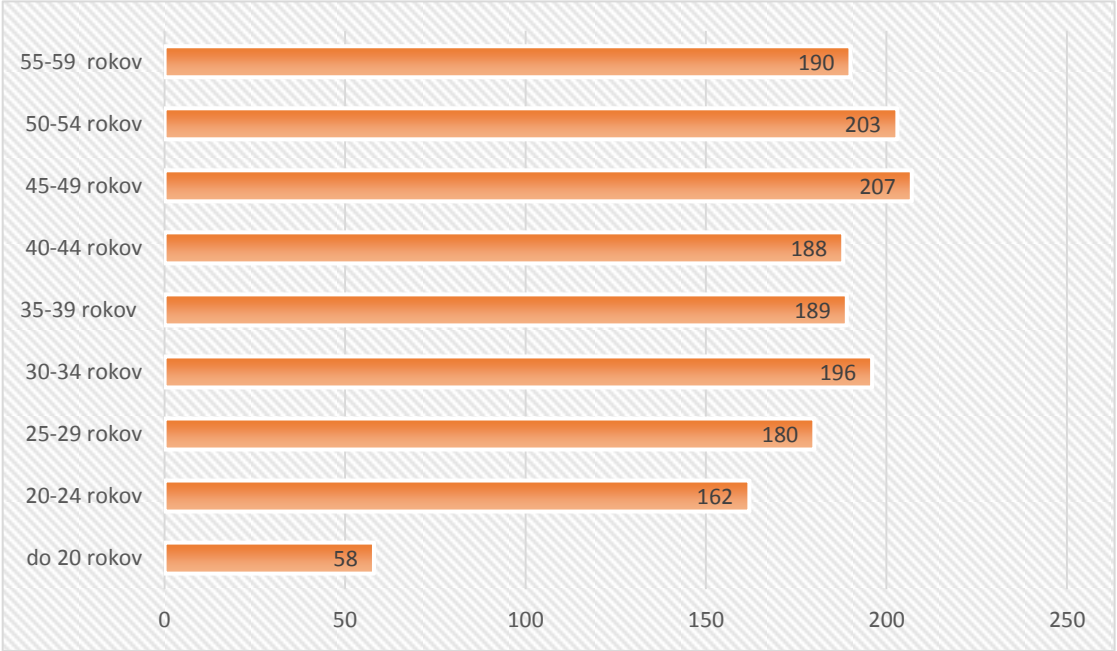

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík UPSVaR.

V uvedenom období (október 2021) je v okrese Gelnica evidovaných 1563 ÚoZ, ktorí sú podľa § 8 zákona o službách zamestnanosti č. 5/2004 Z.z. považovaní za znevýhodnených ÚoZ, čo predstavuje 92,49 % z celkového počtu ÚoZ. V skupine znevýhodnených ÚoZ :

- 75,11 % ZÚoZ spĺňa bod e) uvedeného ustanovenia, teda občania, ktorí najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie, pri prepočte na všetkých UoZ 69,47 %,
- 60,2 % ZÚoZ spĺňa bod c) uvedeného ustanovenia, teda občania vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov (ďalej len „dlhodobo nezamestnaní občania“), pri prepočte na všetkých UoZ 55,68 %,
- 59,5 % ZÚoZ spĺňa bod d) uvedeného ustanovenia, teda občania, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu,13c), pri prepočte na všetkých UoZ 55,03 %,
- 32,57 % ZÚoZ spĺňa bod b) uvedeného ustanovenia, teda občania starší ako 50 rokov veku, pri prepočte na všetkých UoZ 30,12 %,
- 5,25 % ZÚoZ spĺňa bod a) uvedeného ustanovenia, teda občania mladší ako 26 rokov veku, ktorí ukončili príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie v

dennej forme štúdia pred menej ako dvomi rokmi a od jej ukončenia nemali pravidelne platené zamestnanie (ďalej len „absolventi školy“), pri prepočte na všetkých UoZ 4,85 %,

- 3,71 % ZÚoZ spĺňa bod h) uvedeného ustanovenia, teda občania so zdravotným postihnutím, pri prepočte na všetkých UoZ 3,43 %,
- bod g) uvedeného ustanovenia spĺňa 1 občan, teda jedná so o občana, ktorý žije ako osamelá dospelá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jeho starostlivosť alebo starajúca sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky a
- bod f) ustanovenia stanovuje za ZÚoZ štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorému bol udelený azyl13d) alebo ktorému bola poskytnutá doplnková ochrana, pričom túto podmienku v uvedenom období nespĺňa žiadny ÚoZ.

Zo štatistík UPSVaR vyplýva, že medzi UoZ v okrese Gelnica dominujú občania, ktorí najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie, občania vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov (dlhodobo nezamestnaní občania) a občania, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie. Z tabuľky č. 8 a grafu č. 5 vyplýva, že tieto kategórie dominujú predovšetkým v obciach s vysokým podielom rómskych občanov (Richnava, Nálepkovo, Mníšek nad Hnilcom, Švedlár) .

Tabuľka 5 Štatistika znevýhodnených UoZ v okrese Gelnica, Košickom kraji a SR (10/2021).

Znevýhodnený UoZ podľa zákona o službách zamestnanosti	Okres Gelnica	Košický kraj	Slovenská republika
a) absolvent školy	82	1868	10729
b) občan starší ako 50 rokov veku	509	12314	60026
c) dlhodobo nezamestnaný občan	941	23410	95505
d) občan - vzdelanie nižšie ako stredné odborné	930	17195	62870
e) občan - 12 kal. mes. nemal pravidelne platené zamestnanie	1174	27398	120347
f) štátny príslušník tretej krajiny – azyl/doplnková ochrana	0	0	0
g) osamelý občan – starostlivosť o odkázanú osobu/starajúci sa o dieťa	1	275	1362
h) občan so zdravotným postihnutím.	58	1232	7969
Spolu :	1563	37084	172731

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík UPSVaR.

Tabuľka 6 Štatistika znevýhodnených UoZ v obciach okresu Gelnica (10/2021).

	UoZ spolu	ZUoZ spolu	z toho							
			a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)
Gelnica	**224**	**196**	17	80	95	62	137	0	0	15
Helcmanovce	**100**	**89**	4	33	47	39	70	0	0	3
Henclová	**3**	**3**	0	2	1	0	1	0	0	0

Hrišovce	**10**	**8**	2	3	4	0	6	0	0	0
Jaklovce	**61**	**51**	4	21	30	13	29	0	1	5
Kluknava	**27**	**23**	1	12	13	4	14	0	0	1
Kojšov	**30**	**25**	3	10	10	7	22	0	0	0
Margecany	**41**	**36**	5	20	17	8	17	0	0	4
Mníšek nad Hnilcom	**97**	**90**	3	32	54	57	75	0	0	1
Nálepkovo	**216**	**206**	9	60	138	152	164	0	0	7
Prakovce	**133**	**121**	4	48	71	44	79	0	0	4
Richnava	**356**	**349**	13	70	261	329	273	0	0	2
Smolnícka Huta	**26**	**25**	3	9	14	13	19	0	0	0
Smolník	**39**	**38**	3	15	21	13	31	0	0	1
Stará Voda	**12**	**11**	0	6	7	5	5	0	0	0
Švedlár	**197**	**188**	5	49	108	144	153	0	0	10
Úhorná	**8**	**8**	0	4	5	8	7	0	0	0
Veľký Folkmar	**42**	**32**	3	16	10	5	23	0	0	3
Závadka	**24**	**21**	0	8	12	9	15	0	0	1
Žakarovce	**44**	**43**	3	11	23	18	34	0	0	1
Spolu	**1690**	**1563**	**82**	**509**	**941**	**930**	**1174**	**0**	**0**	**1**

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík UPSVaR.

Tabuľka 7 Podiel dominantných kategórii ZUoZ na celkovom počte UoZ v obciach okresu Gelnica (10/2021).

	UOZ spolu	z toho podiel ZUoZ podľa kategórii v %		
		c.) občania vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov (ďalej len „dlhodobo nezamestnaní občania“)	**d.)** občania, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu,13c)	**e.)** občania, ktorí najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie
Gelnica	**224**	42,41 %	27,68 %	61,16 %
Helcmanovce	**100**	47 %	39 %	70 %
Henclová	**3**	33,33 %	0 %	33,33 %
Hrišovce	**10**	40 %	0 %	60 %
Jaklovce	**61**	49,18 %	21,31 %	47,54 %
Kluknava	**27**	48,15 %	14,81 %	51,85 %
Kojšov	**30**	33,33 %	23,33 %	73,33 %
Margecany	**41**	41,46 %	19,51 %	41,46 %
Mníšek nad Hnilcom	**97**	55,67 %	58,76 %	77,31 %
Nálepkovo	**216**	63,89 %	70,37 %	75,93 %
Prakovce	**133**	53,38 %	33,08 %	59,4 %
Richnava	**356**	73,31 %	92,41 %	76,69 %
Smolnícka Huta	**26**	53,84 %	50 %	73,08 %
Smolník	**39**	53,85 %	33,33 %	79,49 %
Stará Voda	**12**	58,33 %	41,67 %	41,67 %
Švedlár	**197**	54,82 %	73,1 %	77,66 %
Úhorná	**8**	62,5 %	100 %	87,5 %
Veľký Folkmar	**42**	23,81 %	11,90 %	54,76 %
Závadka	**24**	50%	37,5 %	62,5 %
Žakarovce	**44**	52,27 %	40,91 %	77,27 %
Spolu	**1690**	**55,68 %**	**55,03 %**	**69,47 %**

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík UPSVaR.

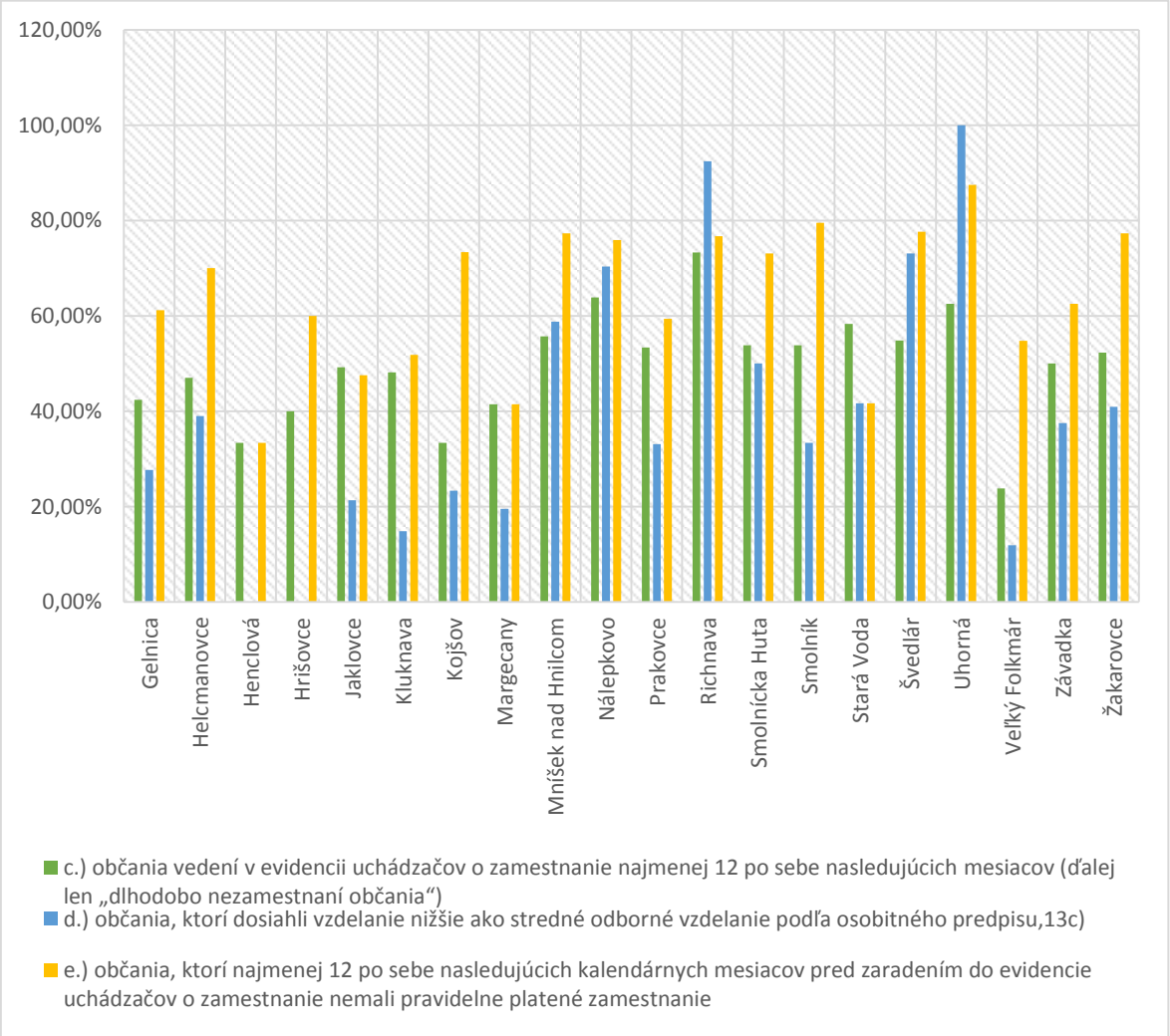

Graf 3 Podiel dominantných kategórii ZUoZ na celkovom počte UoZ v obciach okresu Gelnica

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe údajov samospráv (2021).

Percentuálny podiel UoZ na na celkovom počte obyvateľov v produktívnom veku (2021) je jednoznačne najvyšší v obci Richnava, za ktorou nasledujú obce Švedlár, Žakarovce, Uhorná, Stará Voda, Nálepkovo, Helcmanovce, Smolnícka Huta a Mníšek nad Hnilcom . V zvyšnej obcí okresu je podiel UoZ nižší ako 8 %. V polovici obcí okresu s vyýšším podielom UoZ na produktívnom obyvateľstve sú všetky 4 obce s väčšinovým podielom Rómov t.j. Richnava (81-90%), Švedlár (61-70%), Mníške nad Hnilcom (51-60%) a Nálepkovo (51-60%), ale aj ďalšie obce s vysokým podielom Rómov Helcmanovce (31-40%), Smolnícka Huta (31-40%) a Žakarovce (11-20%).

Tabuľka 8 UoZ podľa obcí v okrese Gelnica (2021).

Obec	Počet obyvateľov	% obyvateľov v predproduktívnom veku (0-14 r.) + prepočet počtu obyvateľov	% obyvateľov v produktívnom veku (15-64 r.) + prepočet počtu obyvateľov	% obyvateľov v poproduktívnom veku (65 a viac) + prepočet počtu obyvateľov	Počet ÚoZ	% - percentuálne vyjadrenie počtu ÚoZ k počtu obyvateľov v produktívnom veku
Gelnica	5886	14,93 % 879	68,25 % 4017	16,82 % 990	218	5,43 %
Helcmanovce	1401	15,99 % 224	65,02 % 911	18,99 % 266	96	10,54 %
Henclová	101	10,89 % 11	57,43 % 58	31,68 % 32	3	5,17 %
Hrišovce	280	12,14 % 34	69,64 % 195	18,21 % 51	10	5,13 %
Jaklovce	1841	14,83 % 273	68,66 % 1264	16,51 % 304	62	4,91 %
Kluknava	1509	14,18 % 214	66,00 % 996	19,81 % 299	30	3,01 %
Kojšov	689	14,22 % 98	65,17 % 449	20,61 % 142	29	6,46 %
Margecany	1864	11,91 % 222	66,42 % 1238	21,67 % 404	37	2,99 %
Mníšek nad Hnilcom	1830	27,21 % 497	61,58 % 1128	11,2 % 205	94	8,33 %
Nálepkovo	3684	35,88 % 1322	56,00 % 2063	8,12 % 299	221	10,71 %
Prakovce	3244	15,23 % 494	66,55 % 2159	18,22 % 591	133	6,16 %

Richnava	3269	43,16 % 1411	52,19 % 1706	4,65 % 152	357	20,93 %
Smolnícka Huta	494	19,23 % 95	61,74 % 305	19,03 % 94	28	9,18 %
Smolník	968	12,81 % 124	65,60 % 635	21,59 % 209	38	5,99 %
Stará Voda	185	6,49 % 12	78,38 % 145	15,14 % 28	16	11,03 %
Švedlár	2104	23,10 % 486	67,16 % 1413	9,74 % 205	204	14,44 %
Úhorná	136	18,38 % 25	54,41 % 74	27,21 % 37	9	12,16 %
Veľký Folkmar	878	12,64 % 111	67,43 % 592	19,93 % 175	40	6,76 %
Závadka	602	25,75 % 155	62,62 % 377	11,63 % 70	18	4,77 %
Žakarovce	703	18,92 % 133	60,03 % 422	21,05 % 148	53	12,56 %
Spolu :	31688	6820	20147	4701	1696	8,41 %

Zdroj : vlastné spracovanie na základe, https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html, štatistiky ÚPSVaR, vlastné výpočty

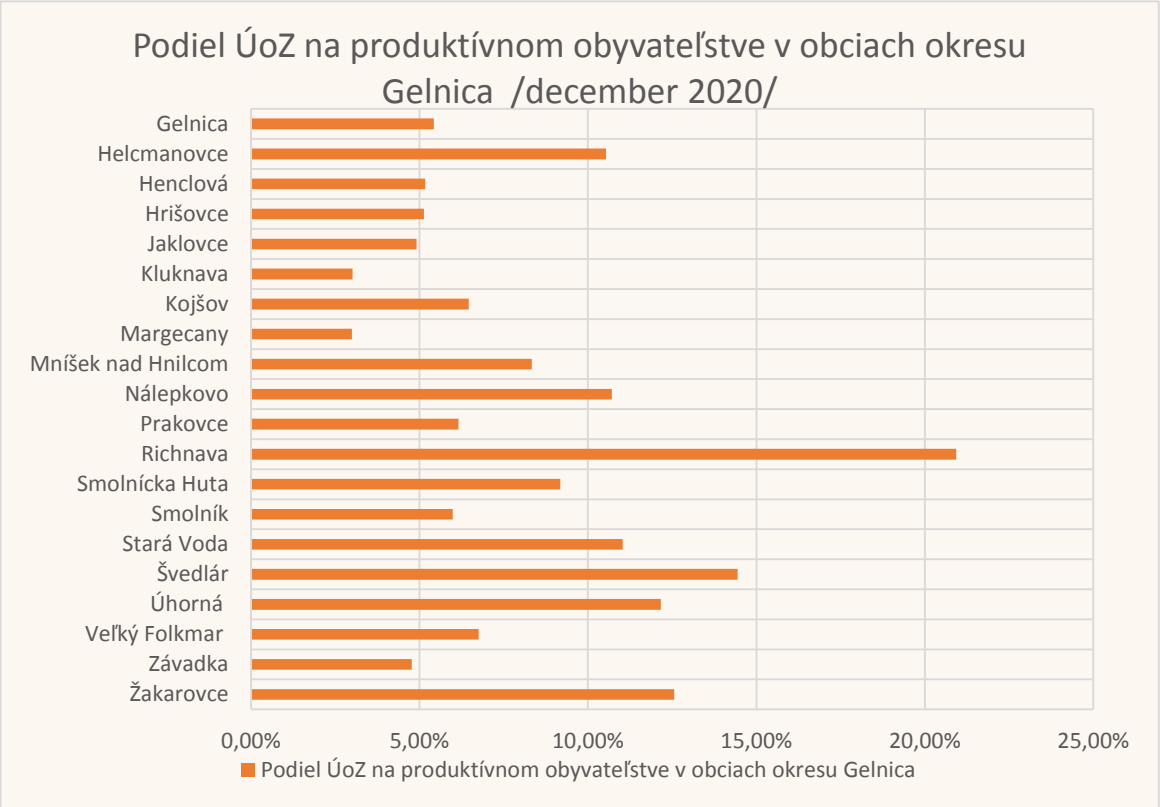

Graf 4 Podiel UOZ na produktívnom obyvateľstve v obciach okresu Gelnica 2021)

Zdroj : vlastné spracovanie na základe, https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html, štatistiky ÚPSVaR, vlastné výpočty

- Oblasť zamestnanosti je jednou z kategórii problémov riešených pracoviskami TSP v rámci okresu Gelnica, pričom celkovo z 8 kategórii je po sociálnom poradenstve a sociálnom zabezpečení a financiách treťou najčastejšie riešenou kategóriou. je druhou najčastejšie riešenou oblasťou v Gelnici, Helcmanovciach a Prakovciach a súvisí predovšetkým s vyhľadávaním pracovných príležitostí a kontaktovaním zamestnávateľov.
- Oblasťou zamestnanosti sa zaoberal aj dotazník pre občanov z prostredia MRK, do vyplnenia dotazníka bolo zapojených 12 respondentov z každej obce s pracoviskom TSP, spolu 84 respondentov, z toho bolo 60 respondentov nezamestnaných, z ktorých si 51 hľadá prácu. Najviac nezamestnaných bolo v Nálepkove (všetkých 12). Nezamestnaní, ktorí hľadajú prácu sa mali možnosť vyjadriť k tomu, čo by im pri hľadaní zamestnania pomohlo, v odpovediach dominovalo viac pracovných príležitostí, rovnaký prístup zamestnávateľov k Rómom, ako nerómom a zlepšenie možnosti dochádzania do miest s pracovnými príležitosťami. Možnosť vyjadriť sa mali aj nezamestnaní, ktorí si prácu nehľadajú a podľa odpovedí z dotazníka je tomu tak zväčša preto, že boli v minulosti neúspešní a neveria v úspech pri hľadaní zamestnania, len 8 % z tejto skupiny nemá záujem pracovať.

2.3 OBLASŤ BÝVANIA

Monitoring samosprávy, potenciál mimovládnych organizácii, pracoviská TSP, zistenia

V rámci aktualizácie v súvislosti so zisťovaním súčasného stavu plnenia cieľov v oblasti bývania boli do dotazníka pre samosprávy zahrnuté aj otázky z tejto oblasti, z odpovedí na nich a z iných zistení pri aktualizácii vyplynuli nasledovné zistenia :

- V období od roku 2018 došlo v okrese Gelnica k legalizácii 2 obydlí (2018 a 2020) v obci v obci Mníšek nad Hnilcom a 1 obydlia (2020) v obci Závadka.
- K likvidáciám nelegálnych obydlí s náhradou bývania v uvedenom období v okrese Gelnica nedošlo.
- V rámci zisťovania aktivít zameraných na skvalitňovanie bývania osôb z prostredia MRK je zámerom mesta Gelnica výstavba bytov nižšieho štandardu, pričom mesto už získalo zámenou zmluvou pozemky v lokalite „Pod Hájom“. Pozemky sú vhodné na výstavbu bytov nižšieho štandardu a v prípade realizácie výstavby o ich pridelenie môžu požiadať aj osoby z prostredia MRK.
- Aktivity samospráv v okrese Gelnica smerujú aj k zlepšeniu technickej vybavenosti a technickej infraštruktúry obcí, kde boli obcami Mníšek nad Hnilcom, Prakovce vybudované výdajníky pitnej vody pre osoby z prostredia MRK, v Mníšku nad Hnilcom bol zavedený vodovod, pričom zlepšenie prístupu osôb z prostredia MRK k pitnej vode je zámerom aj ďalších obci napr. Richnava (vybudovanie vodovodu z Krompách), Závadka (výdajník). Obce sa zameriavajú taktiež na opravy prístupových ciest do lokalít obývaných MRK (Margecany, Mníšek nad Hnilcom), v obci Richnava je realizovaný projekt „Dobudovanie základnej technickej infraštruktúry pre obyvateľov MRK v obci Richnava“, ktorého realizáciou sa uskutoční výstavba a rekonštrukcia chodníkov a miestnych komunikácií vo vybraných lokalitách obce, v Gelnici je realizovaný projekt „Dobudovanie a rekonštrukcia technickej infraštruktúry“, ktorý je taktiež zameraný na výstavbu a rekonštrukciu chodníkov a miestnych komunikácii a tým zlepšenia dostupnosti služieb pre obyvateľov MRK. V Nálepkove bola realizovaná oprava nájomných bytov. Nájomné byty nižšieho štandardu sa nachádzajú v obciach Mníšek na Hnilcom, Švedlár a Nálepkovo.
- V rámci skvalitnenia výkonu a rozsahu sociálnej práce došlo v období platnosti stratégie k inovácii v rámci projektu TSP II, kde je vytvorená možnosť vzniku pozície odborný pracovník/odborná pracovníčka pre oblasť bývania, zamestnania alebo financií, ktorých úlohou bude aktívne pôsobiť v jednotlivých oblastiach nielen v priamej práci s jednotlivcom a komunitou, ale aj s jednotlivými aktérmi v príslušnej oblasti. V oblasti bývania je úlohou odborných pracovníkov aktívne vyhľadávať cenovo dostupné nájomné byty, oslovovať potenciálnych nájomcov, podnecovať legalizáciu stavieb, či vysporiadanie pozemkov ako aj iniciovať programy ako „housing first“ (bývanie v prvom rade) či rôzne iné formy bývania – nájomné byty, svojpomocnú výstavbu, výstavbu a rekonštrukciu prestupného bývania a pod. V oblasti financií je úlohou odborných pracovníkov pomáhať v oblasti oddlžovania klientov, v oblasti nevýhodných spotrebiteľských úverov, v exekučných konaniach, v osobných bankrotoch, a celkovo pôsobiť v zmocňovaní a motivovaní človeka v súvislosti s finančnou disciplínou. Do projektu TSP sú v súčasnosti (2022) zapojené samosprávy : Gelnica, Nálepkovo, Švedlár, Mníšek nad Hnilcom,

Prakovce a Richnava. Komunitné centrá sa nachádzajú v Nálepkove a Prakovciach a mesto Gelnica má zámer jeho zriadenia.

- V súvislosti s napĺňaním cieľa zameraného na systémové preventívne opatrenia pre prípady mimoriadnych udalostí (hlavne nekontrolovateľných požiarov) bolo zistené, že vo väčšine obci sú vykonávané preventívne opatrenia, predovšetkým preventívne protipožiarne prehliadky realizované hlavne DHZ. Samosprávy prostredníctvom svojich internetových stránok, resp. prostredníctvom obecného rozhlasu upozorňujú občanov na možnosť vzniku požiarov (dlhodobé suchá a pod.).
- V rámci prijímania opatrení zameraných na prevenciu neplatičstva obce využívajú komunikáciu terénnych sociálnych pracovníkov s neplatičmi a ich motivovanie k finančnej disciplíne, uzatváranie nájomných zmlúv na určitý čas, pričom pri ich predlžení sa zohľadňuje aj stav uhrádzania nájomného, výzvy na úhradu a splátkové kalendáre. V prípade neplatenia poplatkov za komunálny odpad sú opatrenia obdobné t.j. výzvy k zaplateniu, splátkové kalendáre, zverejnenie odpisu nedobytnej a premlčanej pohľadávky, spolupráca s TSP a iné.
- V rámci zberu údajov nebolo v rámci okresu Gelnica zistené zapojenie sa do pilotného programu svojpomocnej výstavby vlastníckeho bývania financovaného prostredníctvom mikropôžičiek. Je však možné uviesť dobrý príklad aktivít organizácie ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj v rámci projektu „Budujeme nádej na Luníku IX.“ (viac o ETP Slovensko v oblasti vzdelávania)
- Projekt „Budujeme nádej na Luníku IX – svojpomocná výstavba rodinných domov na Luníku IX“. nadväzuje na úspešnú sociálnu inováciu – svojpomocnú samofinancovanú výstavbu rodinných domov v Rankovciach, ktorej pilotnú fázu zastrešovalo ETP Slovensko v rokoch 2014-17 a ocenil ju Európsky hospodársky a sociálny výbor zlatou cenou v roku 2014. Rankovčania, ktorí si postavili rodinné domy, majú dnes nielen slušné, dôstojné bývanie, ale aj stavebné zručnosti, ktoré im dnes pomáhajú v zamestnaní. Metodológia je založená na tom, že ETP Slovensko poskytne vybraným rodinám neziskové mikropôžičky za predpokladu, že si budú pravidelne dlhodobo (aspoň 1 rok) sporiť minimálnu dohodnutú sumu každý mesiac a že si domy postavia svojpomocne. Rodiny klientov sa tiež zúčastňujú na vzdelávacích aktivitách – finančné vzdelávanie pre dospelých klientov, neformálne vzdelávanie “Od kolísky po kariéru” pre deti a mladých. Finančné prostriedky na realizáciu svojpomocnej výstavby sú od súkromných donorov a z revolvingového mikropôžičkového fondu ETP. Sprievodné vzdelávacie aktivity realizujú vďaka podpore z verejných zdrojov aj od súkromných donorov. Vzhľadom na zvyšujúce sa náklady na výstavbu pre úspešnú realizáciu projektu potrebujú získavať ďalšie zdroje. ETP poskytne aj odbornú pomoc pri výstavbe rodinných domov pri vybavovaní stavebného povolenia aj pri samotnej výstavbe v osobe stavebného učiteľa. V lete 2021 sa medzi partnerov projektu pridal Košický samosprávny kraj, ktorý prostredníctvom Sociálneho podniku KSK pomáha s výstavbou vzorového domu. Dňa 24. septembra 2021 slávnostne otvorili stavenisko župan Košického samosprávneho kraja, viceprimátorka mesta Košice a starosta mestskej časti Luník IX. Po niekoľkých prípravných prácach začal sociálny podnik Košického samosprávneho kraja s prácami na základoch a opornom múre prvého domu.[8]
- Do projektu „Podpora vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach s prítomnosťou MRK za zapojilo mesto Gelnica a obce Nálepkovo, Švedlár a Richnava. Projekt má umožniť obyvateľom MRK nadobudnúť k pozemkom pod ich obydliami taký

[8] Dostupné na internete : <https://etp.sk/budujemenadej/>

právny vzťah, ktorý im umožní legalizáciu stavby, ktorú obývajú, alebo im umožní realizáciu stavby obydlia, alebo k týmto pozemkom nadobudne právny vzťah obec, ktorá následne na týchto pozemkoch zrealizuje opatrenia, ktoré vedú/prispejú k zvýšenej kvalite podmienok bývania príslušníkov MRK (napr. možnosť zriadenia prístupu k inžinierskym sieťam).

- MV SR Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky ako sprostredkovateľský orgán pre Operačný program Ľudské zdroje dňa 19.11. 2018 vyhlásilo otvorenú výzvu zameranú na „Zlepšené formy bývania pre obce s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít s prvkami prestupného bývania“. Medzi oprávnených žiadateľov patria obce s prítomnosťou MRK (zaradené do Atlasu rómskych komunít na Slovensku 2013), neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, cirkev a náboženské spoločnosti, združenia a Slovenský červený kríž. Podpora zameraná na výstavbu nových bytových budov, vrátane napojenia objektov na inžinierske siete, prístavbu, nadstavbu, stavebné úpravy a rekonštrukciu budov, vrátane napojenia objektov na inžinierske siete a iné.[9]
- Možnosťou zlepšovania podmienok bývania MRK pre obce, VÚC a za stanovených podmienok aj pre neziskové organizácie je možnosť pri splnení zákonom stanovených podmienok požiadať o dotácie na obstaranie nájomného bytu na účel sociálneho bývania v zmysle zákona č. 443/ 2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní. Súčasťou tejto oblasti podpory je obstaranie bytov bežného štandardu a nižšieho štandardu. Na obstaranie nájomného bytu je možné štandardne poskytnúť dotáciu v rozpätí od 35 % do 75% obstarávacích nákladov stavby v závislosti od veľkosti priemernej podlahovej plochy bytov v budove a 80 % obstarávacích nákladov stavby je možné poskytnú na obstaranie bytu získavaného v bytovom dome, ktorý je kultúrnou pamiatkou. Podiel dotácie môže byť znížený o 5 %, ak celková podlahová plocha bytov je menej ako 75 % z celkovej plochy budovy na bývanie, zvýšený o 10 %, ak sa obstaráva nájomný byt v najmenej rozvinutom okrese (v zmysle zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), zvýšený o 10 %, ak sa obstaráva štartovací byt a neuplatňuje sa zvýšenie pre obstarávanie nájomného bytu v najmenej rozvinutom okrese, zvýšený o 5 %, ak zhotoviteľom nájomného bytu je registrovaný sociálny podnik (podľa § 5 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Všetky súvisiace právne predpisy, metodické usmernenia a aktuálne informácie sú dostupné na webovom sídle ministerstva: www.mindop.sk – Bytová politika a mestský rozvoj – Legislatíva. [10]
- Pre neziskový sektor (občianske združenia, nadácie, neziskové organizácie, cirkevné organizácie a záujmové združenia právnických osôb) je možné zapájanie sa do výzvy „Dostupné bývanie s prvkami Housing First“ - Cieľom výzvy je poskytnúť ľuďom bez domova nájomné bývanie s podporou sociálneho poradenstva, prípadne ďalšej odbornej pomoci (napr. právna, psychologická, atď.) a eliminovať tak problémové oblasti súvisiace s bývaním. Cieľom dostupného nájomného bývania s prvkami housing first (prvé bývanie) je sprostredkovať štandardné, cenovo dostupné, udržateľné a samostatné ubytovanie vybranej cieľovej skupine za podpory sociálnej práce, ako preventívneho opatrenia na

[9] Dostupné na internete : < https://www.minv.sk/?aktuality_zahranicna_pomoc_MV_SR&sprava=vyzva-zamerana-na-zlepsene-formy-byvania-pre-obce-s-pritomnostou-marginalizovanych-romskych-komunit-s-prvkami-prestupneho-byvania-oplz-po6-sc611-2018-2>

[10] Dostupné na internete : < https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/dotacie>

ochranu zdravia a života ľudí, ktorí nemajú alebo stratili prístup k vlastnému bývaniu. Oprávnenými typmi aktivít je činnosť zameraná na identifikáciu osôb z cieľovej skupiny, identifikácia bariér brániacich ich integrácii do bežného života oslovenie a výber klientov/cieľovej skupiny na základe zraniteľnosti (prvok housing first), agentúrna časť: vyhľadávanie vhodných bytových priestorov, komunikácia s majiteľmi o podmienkach prenájmu/podnájmu, starostlivosť o priestory, susedské vzťahy, sociálne poradenstvo, sprevádzanie klienta a zabývanie klienta, pomoc pri evidencii na úradoch práce pre osoby, ktoré nie sú vedené v evidencii nezamestnaných pre účely platenia zdravotného poistenia a iné.[11]

- Oblasti bývania je jednou z kategórii problémov riešených pracoviskami TSP v rámci okresu Gelnica, pričom medzi najčastejšie riešené problémy ju zaradilo na druhé miesto len pracovisko TSP v Nálepkove, ide predovšetkým o zmeny v nájmoch, splátkové kalendáre a pod. Na ostatných pracoviskách táto kategória medzi troma najčastejšie riešenými kategóriami problémov nebola.
- Oblasťou bývania sa zaoberal aj dotazník pre občanov z prostredia MRK, pričom na základe odpovedí občania MRK vidia možnosti jeho zlepšenia najmä vo výstavbe nových bytov, zabezpečení prístupu k pitnej vode a zlepšení stavu obydlí. Pričom otázke bývania venovali veľkú pozornosť najmä občania MRK v obciach Richnava a Švedlár. Dotazníkový prieskum bol zameraný aj na preferovanie možností riešenie otázky bývania, kde je s malým rozdielom preferovaná možnosť rozširovania možnosti nájomného bývania (53%), pred poskytovaním mikropôžičiek na svojpomocnú, samofinancovanú výstavbu. Rozširovanie možnosti nájomného bývania je preferované v Švedlári, Gelnici a Prakovciach a Helcmanovciach.

2.4 OBLASŤ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Monitoring samosprávy, národný projekt „Zdravé komunity 2b“, zistenia

V oblasti zdravia v rámci aktualizácie stratégie bol prostredníctvom dotazníka pre samosprávy a stretnutí so zainteresovanými zisťovaný súčasný stav problémov ovplyvňujúcich zdravie občanov v prostredí MRK.

- V súvislosti so získavaním poznatkov k zdravotnému stavu osôb z prostredia MRK na území okresu Gelnica nie je možné získať priame štatistické údaje a porovnávať ich s väčšinovou populáciou, nakoľko v zdravotníckych zariadeniach nie sú vedené štatistiky osobitne na osoby z prostredia MRK.
- V rámci zisťovania problémov s prístupom k zdravotným službám bolo zistené, že v okrese Gelnica nie je zriadená ambulancia všeobecného lekára pre dospelých v 10 obciach a to Henclová, Hrišovce, Jaklovce, Kojšov, Richnava, Smolnícka Huta, Smolník, Stará Voda, Uhorná a Žakarovce, ambulancia všeobecného lekára pre detí nie je zriadená v 13 obciach Helcmanovce, Henclová, Hrišovce, Jaklovce, Kluknava, Kojšov, Prakovce, Richnava, Smolník, Stará Voda, Uhorná, Veľký Folkmar a Žakarovce. Z obcí s najvyšším

[11] Dostupné na internete : < https://www.employment.gov.sk/sk/esf/programove-obdobie-2014-2020/dopytovo-orientovane-projekty/socialne-zaclenenie/housing-first/ >

podielom obyvateľov MRK je najväčší problém s prístupom k zdravotným službám v obci Richnava, kde nie je žiadne zdravotnícke zariadenie a obyvatelia využívajú zariadenia nachádzajúce sa v susedných obciach. Riešenie tejto otázky bolo taktiež obsahom stretnutia s prednostkou Obecného úradu v obci Richnava, pričom bolo zistené, že zámerom obce je zriadenie zdravotného strediska a obec má aj vhodný objekt na jeho zriadenie, problémom zostáva potreba zapracovania tohto zámeru do územného plánu. (viď tabuľka č. 10)

- V oblasti prístupu k pitnej vode bolo zistené, že v 5 obciach okresu nie je vôbec zriadený vodovod Helcmanovce, Henclová, Hrišovce, Richnava a Uhorná. V meste Gelnica a ostatných obciach okresu je buď úplne alebo čiastočne vybudovaný. V obciach a častiach obcí, ktoré nie sú napojené na verejný vodovod sú zväčša využívané studne. Čo sa týka prístupu občanov MRK k vode v meste Gelnica v lokalitách Háj, ul. Hnilecká, ul. Hlavná, ul. Turzovská využívajú občania MRK prírodné zdroje, v Helcmanovciach studne, v Jaklovciach vodovod a čiastočne studne, v Kojšove vodovod, v Margecanoch vodovod, v Mníšku nad Hnilcom vodovod a výdajník, v Nálepkove vodovod, v Prakovciach vodovod a výdajník, v Richnave studne s úžitkovou vodou, v Smolníckej Hute vodovod, v Smolníku vodovod, v Švedlári vodovod, v Uhornej studne, v obci Veľký Folkmar studne, v Závadke vodovod a studne a Žakarovciach prírodne zdroje. S prístupom k vode pre obyvateľov MRK sa javí najzávažnejší problém v obci Richnava, kde väčšina obyvateľov obce žije v osade bez prístupu k pitnej vode. Tento problém bol obsahom pracovných stretnutí s prednostkou Obecného úradu v obci Richnava, pričom bolo zistené, že zámerom do budúcna je napojenie osady na verejný vodovod z Krompách a vybudovanie výdajníkov vody v osade. V súčasnom období je prístup k pitnej vode riešený jej dovozom do osady prostredníctvom cisterien. V súvislosti s prístupom k vode je taktiež zámerom obce vykonať vodozádržné opatrenia vo vrchnej časti rómskej osady, čím by sa riešilo zamedzenie splavovania odpadu z osady do rieky Hornád pri prívalových dažďoch a čiastočne by bolo možné riešiť aj prístup k úžitkovej vode pre obyvateľov osady. Prírodné zdroje využívajú občania z prostredia MRK v obci Žakarovce a v meste Gelnica. Mesto Gelnica získalo zámennou zmluvou pozemky na výstavbu bytov nižšieho štandardu, pričom po ich vybudovaní by ich mohli využívať aj osoby z prostredia MRK, čím by došlo k výraznému zlepšeniu podmienok ich bývania a prispelo by to aj k riešeniu tohto problému.
- V oblasti podpory a ochrany sexuálneho a reprodukčného zdravia pre obyvateľov MRK má významnú úlohu vzdelávanie na školách, pričom tematika sexuálnej výchovy je zakomponovaná v premete výchova k manželstvu a rodičovstvu, ktorý je zahrnutý v štátnom vzdelávacom programe v stupňoch vzdelávania ISCED 1 až ISCED 3. Osvetové aktivity v tejto oblasti sú realizované aj v rámci projektu Zdravé komunity 2b.
- V okrese Gelnica je v súčasnosti realizovaný projekt Zdravé komunity 2b, ktorého hlavným cieľom je zlepšiť situáciu obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít (MRK) v oblasti sociálnych determinantov zdravia (SDZ). Hlavná aktivita projektu je realizácia a rozvoj zdravotnej mediácie v MRK.
- Oblasť zdravia je jednou z kategórii problémov riešených pracoviskami TSP v rámci okresu Gelnica, pričom celkovo z 8 kategórii je treťou najčastejšie riešenou oblasťou pracovísk v Mníšku nad Hnilcom a Prakovciach. Najčastejšie sa jedná o problémy spojené s objednávaním na vyšetrenia a sprostredkovanie komunikácie s lekármi.

- Oblasťou zdravia sa zaoberal aj dotazník pre občanov z prostredia MRK, do vyplnenia dotazníka bolo zapojených 12 respondentov z každej obce s pracoviskom TSP. Z pohľadu obyvateľov MRK podľa dotazníka za najdôležitejšie pre zlepšenie zdravia obyvateľov v prostredím RK považujú zdravšie prostredie v osídleniach MRK (bez skládok odpadu, zlepšenie hygieny a zabezpečenie prístupu k pitnej vode), ako ak aj zlepšenie dostupnosti zdravotníckych zariadení a zabezpečenie rovnakého prístupu zdravotníckych pracovníkov k Rómom, ako nerómom. Najväčšiu pozornosť oblasti zdravia pri vypĺňaní dotazníka v Švedlári, Gelnici, Mníšku nad Hnilcom a Richnave.

- <u>Národný projekt „Zdravé komunity 2b“ (01.2020-12.2022)</u>

  Ciele :
  „Hlavným cieľom projektu je zlepšiť situáciu obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít (MRK) v oblasti sociálnych determinantov zdravia (SDZ). Hlavná aktivita projektu je realizácia a rozvoj zdravotnej mediácie v MRK. Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

  Vzdelávanie :
  Hlavnou prioritou je vytvoriť trvalo udržateľný nástroj pre zlepšovanie podmienok pre zdravie v marginalizovaných komunitách s aktívnym zapojením cieľovej skupiny. Ďalšími prioritami sú cielené intervencie v niekoľkých na seba nadväzujúcich oblastiach – v aktívnom zamestnávaní a rozvoji ľudských zdrojov, systematické, koordinované a adresné činnosti v oblasti podpory zdravia a zdieľanie know-how širokej spolupracujúcej sieti – od regionálnej úrovne až po legislatívnu.

  Zdravotná mediácia
  „Zdravotnú mediáciu chápeme ako druh komunitnej práce, ktorý angažuje a vzdeláva jednotlivcov – laikov z cieľových komunít, na vykonávanie systematickej práce v oblasti sociálnych determinantov zdravia na komunitnej úrovni. Od realizácie aktivít očakávame zavedenie podpory zdravia v MRK :

  - zlepšenie komunikácie a vzťahov medzi MRK a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti,
  - zvýšenie dôvery k zdravotnému systému,
  - zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti redukciou vnútorných bariér,
  - zvýšenie účasti na preventívnych prehliadkach a povinnom očkovaní,
  - zabezpečenie včasnej identifikácie výskytu infekčných ochorení,
  - zníženie počtu neopodstatnených výjazdov rýchlej zdravotnej pomoci,
  - zvýšenie zdravotnej gramotnosti,
  - zlepšenie úrovne osobnej a komunálnej hygieny,
  - prevenciu návykových látok,
  - zlepšenie popôrodnej starostlivosti a podporu dojčenia,

- vybudovanie nových ľudských kapacít v MRK (zvýšenie zamestnanosti a kvalifikovanosti).“[12]

Obrázok 1 Z výročnej správy organizácie „Zdravé regióny“ za rok 2020.

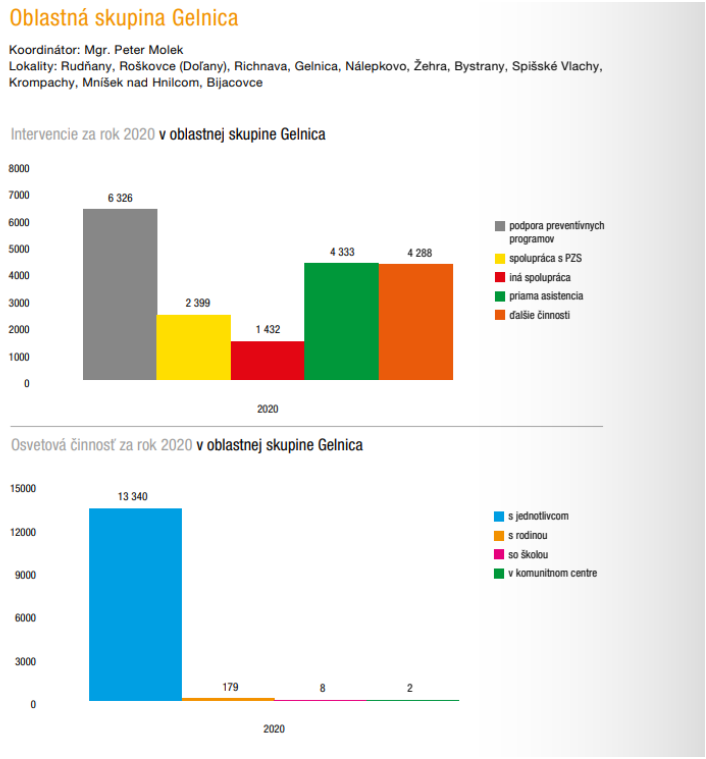

Zdroj : Výročná správa organizácie „Zdravé regióny“ za rok 2020.

- V období platnosti stratégie vzhľadom na - Národný projekt Podpora činností zameraných na riešenie nepriaznivých situácií súvisiacich s ochorením COVID-19 v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít. „Hlavným cieľom NP COVID MRK je zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu, vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti a zdravotníckej osvety v súvislosti s ochorením COVID-19, monitorovaním stavu rizika, možnosti nákazy a vývinu ochorenia COVID-19 priamo v dotknutých marginalizovaných rómskych komunitách (ďalej len „MRK“), cielene pôsobiť v sociálnej intervencii voči obyvateľom a príslušníkom MRK v dotknutých oblastiach aj materiálnou, potravinovou, hygienickou, technickou a komunikačnou podporou v prípade hroziaceho alebo vyhláseného núdzového stavu vyhláseného z dôvodu výskytu ochorenia COVID-19. V neposlednej rade bude cieľom projektu eliminovať hrozby výskytu ochorenia COVID-19, prípadne iných pandemických ochorení v lokalite, do ktorej sú

[12] Dostupné na internete < https://www.zdraveregiony.eu/zdrave-komunity-2b/>

smerované aktivity projektu a pripraviť obyvateľov MRK na prípadné ďalšie vlny šírenia ochorenia COVID-19, alebo iných druhov epidémií v budúcnosti.“[13]

2.5 OBLASŤ ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Monitoring samosprávy, zistenia

- V rámci zisťovania stavu pri odstraňovaní znečistenia životného prostredia v rámci samospráv bolo zistené, že obce na túto činnosť zväčša využívajú formu aktivačných prác, do ktorých sú zapojení aj občania MRK.
- V rámci cieľa stratégie zameraného na voľný pohyb túlavých psov a riešenie tejto problematiky bolo zistené, že väčšina vníma tento problém, pričom bolo zaznamenané aj stanovisko ZMOS k tejto otázke, z ktoré vplýva, že ZMOS bude požadovať účinný register psov s aktualizáciou databázy a on-line prístupom zo strany miest a obcí. Zároveň zavedenie projektu čipovania a evidencie v obciach v marginalizovanou rómskou komunitou a susedných obciach a v nadväznosti na to aj národný kastračný program vo vzťahu k rizikovej skupine psov. Okrem toho požadujeme presun „vyživovacej povinnosti“ z obcí na štát, lebo iba vtedy začne štát vnímať vážnosť situácie a vágnosť súčasného právneho stavu.“[14]

2.6 OBLASŤ DISKRIMINÁCIE, SEGREGÁCIE A PREDSUDKOV

Monitoring samosprávy, zistenia

- V rámci dotazníka pre samosprávy boli samosprávy dotazované k zaznamenaniu závažnejšieho prípadu riešeného v tejto oblasti, všetky odpovede boli negatívne. Napriek uvedeným odpovediam, nie je možné predpokladať, že k takýmto prejavom v okrese nedochádza. Ústredným právnym predpisom v tejto oblasti je zákon č. 365/2004 o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou, ktorého predmetom úpravy je uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania a taktiež ustanovuje prostriedky právnej ochrany, ak dôjde k porušeniu tejto zásady. K týmto prejavom dochádza v mnohých oblastiach (vzdelávanie, zamestnávanie, bývanie, zdravotná starostlivosť a iné), aj preto je možné túto oblasť považovať za prierezovú.

2.7 DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM NÁZOROV OBČANOV MRK NA RIEŠENIE PROBLÉMOVV PROSTREDÍ MRK, PRIESKUM NA PRACOVISKÁCH TSP

V mesiaci máj 2022 v rámci aktualizácie stratégie bol realizovaný dotazník zameraný na identifikáciu problémov občanov MRK a ich názorov na ich riešenie. Dotazník bol v nadväznosti na predošlé prieskumy stratégie zameraný na hlavné oblasti zamestnanie, vzdelanie, bývanie a zdravie. Dotazníkový prieskum bol uskutočnený v spolupráci s pracovníkmi TSP v Gelnici, Nálepkove, Švedlári, Mníšku nad Hnilcom, Helcmanovciach, Prakovciach a Richnave. V rámci

[13] Dostupné na internete <https://www.minv.sk/?narodny-projekt-podpora-cinnosti-zameranych-na-riesenie-nepriaznivych-situacii-suvisiacich-s-ochorenim-covid-19-v-obciach-s-pritomnostou-marginalizovanych-romskych-komunit>

[14] Kaliňák, M., ZMOS požaduje zmeny v riešení problematiky túlavých psov, dostupné na internete <https://www.zmos.sk/zmos-pozaduje-zmeny-v-rieseni-problematiky-tulavych-psov--oznam/mid/414056/.html>

realizácie dotazníka bol uskutočnený aj prieskum najčastejšie riešených kategórii problémov v rámci činnosti pracovníkov TSP v jednotlivých obciach.

A./ VEK, POHLAVIE

1. Vekové rozloženie

Tabuľka 9 Vekové rozloženie respondentov.

	Gelnica	Nálepkovo	Švedlár	Mníšek n/H	Helcmanovce	Prakovce	Richnava	Spolu
15-19	1	0	0	0	1	0	0	2
20-29	2	4	3	0	1	0	4	14
30-39	5	6	4	6	4	4	3	32
40-49	1	2	1	6	2	5	3	20
50-59	3	0	4	0	2	1	0	10
60-69	0	0	0	0	2	1	1	4
70-79	0	0	0	0	0	0	1	1
Neuvedený	0	0	0	0	0	1	0	1
Spolu	12	12	12	12	12	12	12	84

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 5 Vekové zloženie respondentov

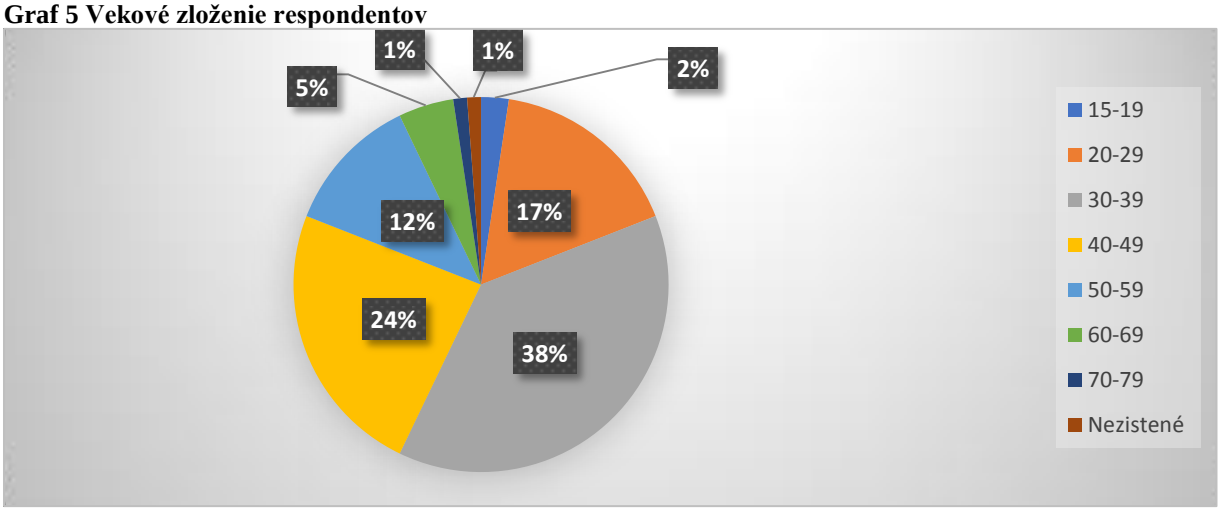

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

2. Pohlavie

Tabuľka 10 Pohlavie respondentov.

	Gelnica	Nálepkovo	Švedlár	Mníšek n/H	Helcmanovce	Prakovce	Richnava	Spolu
muž	5	7	4	7	5	2	5	35
žena	7	5	8	5	7	10	7	49
Spolu	12	12	12	12	12	12	12	72

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 6 Pohlavie respondentov

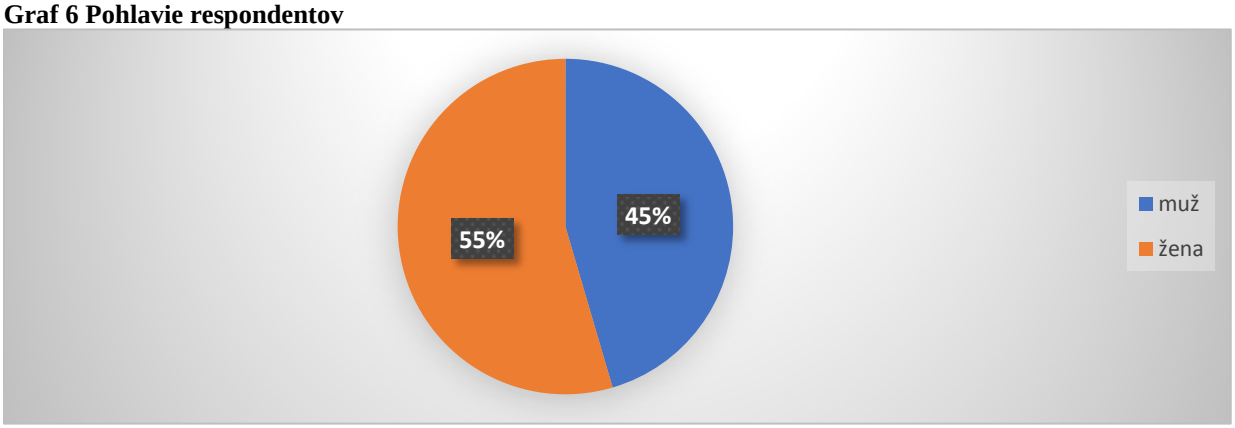

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

B./ VZDELANIE

1. Najvyššie dosiahnuté vzdelanie

Tabuľka 11 Vzdelanie respondentov.

	Gelnica	Nálepkovo	Švedlár	Mníšek n/H	Helcmanovce	Prakovce	Richnava	Spolu
Neukončené základné	3	0	0	1	1	1	1	6
základné	7	11	9	6	5	6	8	52
stredné	2	1	3	4	5	4	3	22
Vyššie odborné	0	0	0	0	0	0	0	0
Vysokoškolské	0	0	0	1	1	1	0	3
Spolu	12	12	12	12	12	12	12	84

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 7 Vzdelanie respondentov

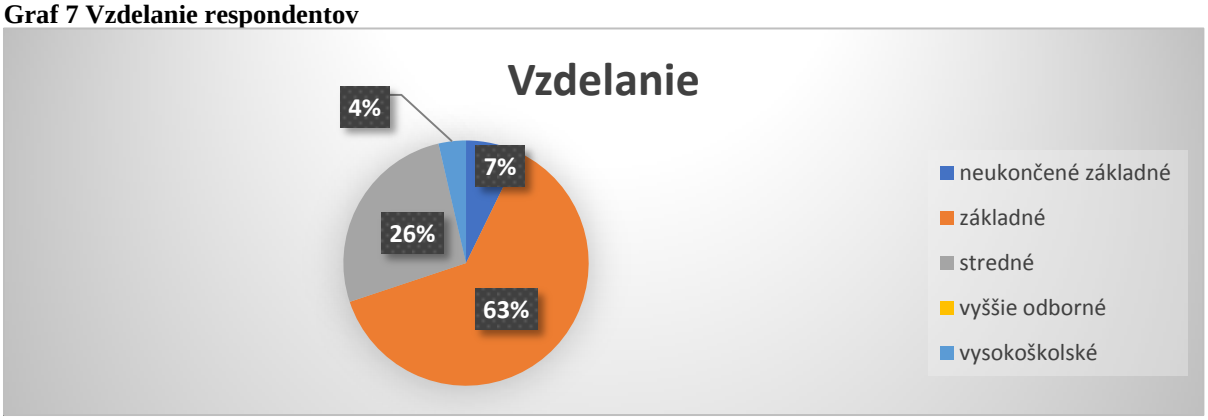

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

2. Možnosti zvýšenia úroveň vzdelania detí z prostredia MRK ?

Tabuľka 12 Odpovede na otázku „Čo by podľa Vás pomohlo zvýšiť úroveň vzdelania detí z prostredia MRK ?“

Otázka : Čo by podľa Vás pomohlo zvýšiť úroveň vzdelania detí z prostredia MRK ?		zlepšiť možnosť prepravy detí do škôl	zvýšiť počet rómskych asistentov na školách	zlepšenie dochádzky detí na vyučovanie	odstránenie odčleňovania rómskych detí na školách	Zlepšenie podmienok na prípravu na vyučovanie v domácom prostredí
Gelnica	viac dôležité	8	6	11	4	8
	dôležité	2	4	1	5	4
	menej dôležité	2	2	0	2	0
Helcmanovce	viac dôležité	1	2	4	0	3
	dôležité	1	4	1	1	2
	menej dôležité	2	2	0	3	1
Mníšek nad Hnilcom	viac dôležité	1	10	7	8	10
	dôležité	3	2	5	3	2
	menej dôležité	8	0	0	1	0
Nálepkovo	viac dôležité	7	1	2	6	3
	dôležité	4	10	10	3	9
	menej dôležité	1	1	0	3	0
Prakovce	viac dôležité	1	6	6	2	6
	dôležité	0	4	2	1	2
	menej dôležité	1	1	0	1	0
Richnava	viac dôležité	3	1	3	4	2
	dôležité	8	9	7	2	5
	menej dôležité	0	2	2	6	5
Švedlár	viac dôležité	9	11	8	10	9
	dôležité	3	1	3	2	2
	menej dôležité	0	0	0	0	0
Spolu	viac dôležité	30	37	41	34	41
	dôležité	21	34	29	17	26
	menej dôležité	14	8	2	16	6

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 8 Možnosti pre zvýšenie úrovne vzdelania detí z prostredia MRK z pohľadu obyvateľov MRK (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti)

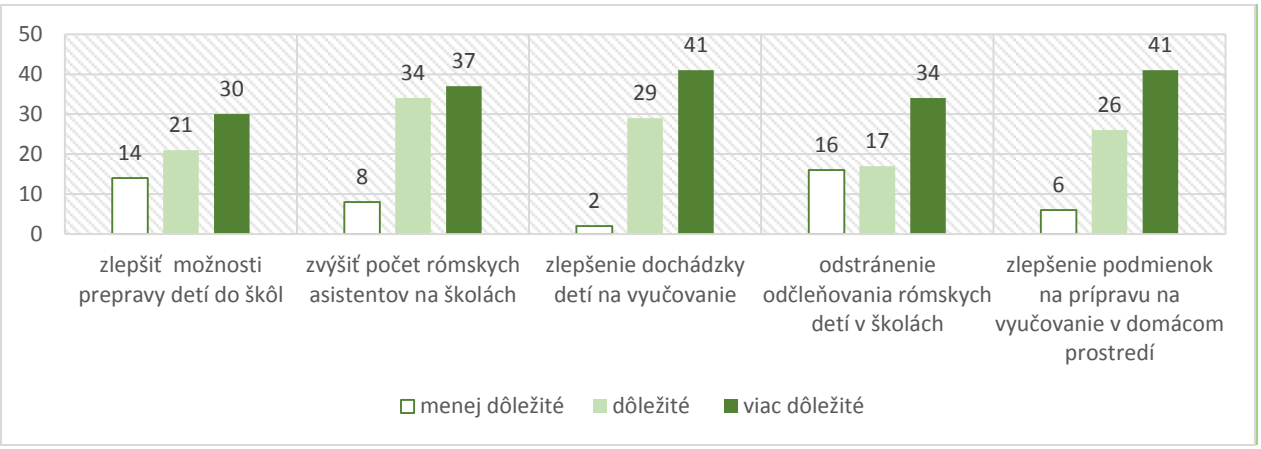

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Tabuľka 13 Odpovede na otázku „Čo by Vám pomohlo zvýšiť úroveň vzdelania detí z prostredia MRK ? (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b)

Otázka : Čo by podľa Vás pomohlo zvýšiť úroveň vzdelania detí z prostredia MRK ?	zlepšiť možnosť prepravy detí do škôl	zvýšiť počet rómskych asistentov na školách	zlepšenie dochádzky detí na vyučovanie	odstránenie odčleňovania rómskych detí na školách	Zlepšenie podmienok na prípravu na vyučovanie v domácom prostredí
Gelnica	30	28	35	24	32
Helcmanovce	7	16	14	5	14
Mníšek nad Hnilcom	17	34	31	31	34
Nálepkovo	30	24	26	27	27
Prakovce	4	27	22	9	22
Richnava	25	23	25	22	21
Švedlár	33	35	30	34	31
Spolu	146	187	183	152	181

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 9 Možnosti pre zvýšenie úrovne vzdelania detí z prostredia MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach)

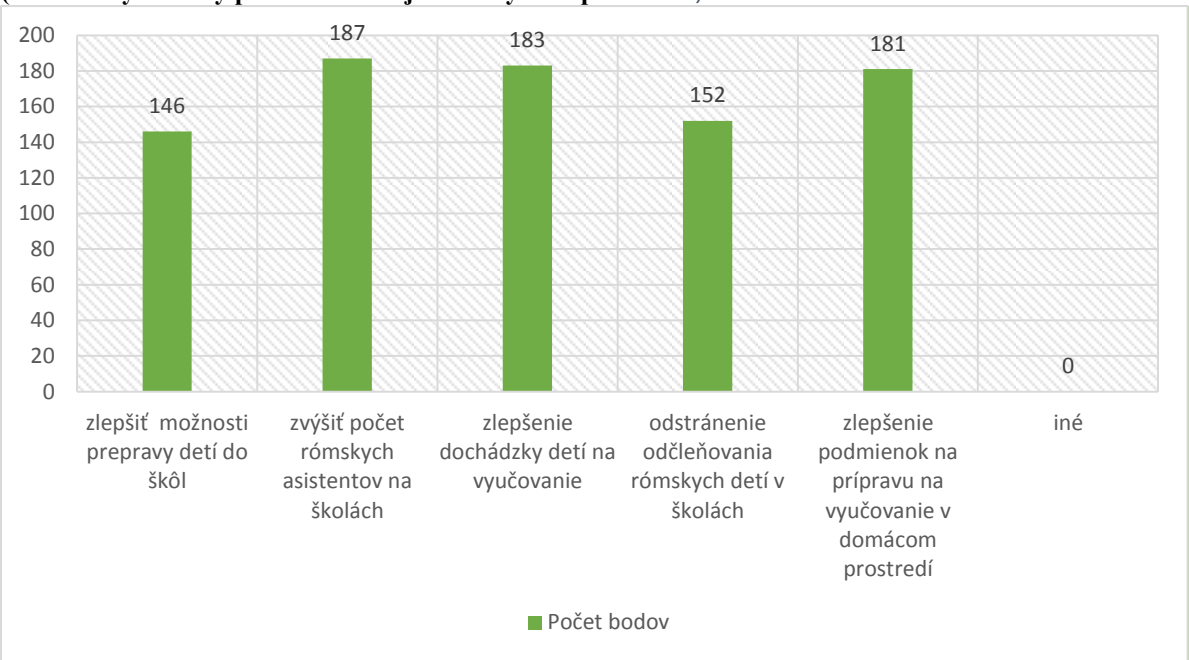

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 10 Možnosti pre zvýšenie úrovne vzdelania detí z prostredia MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí)

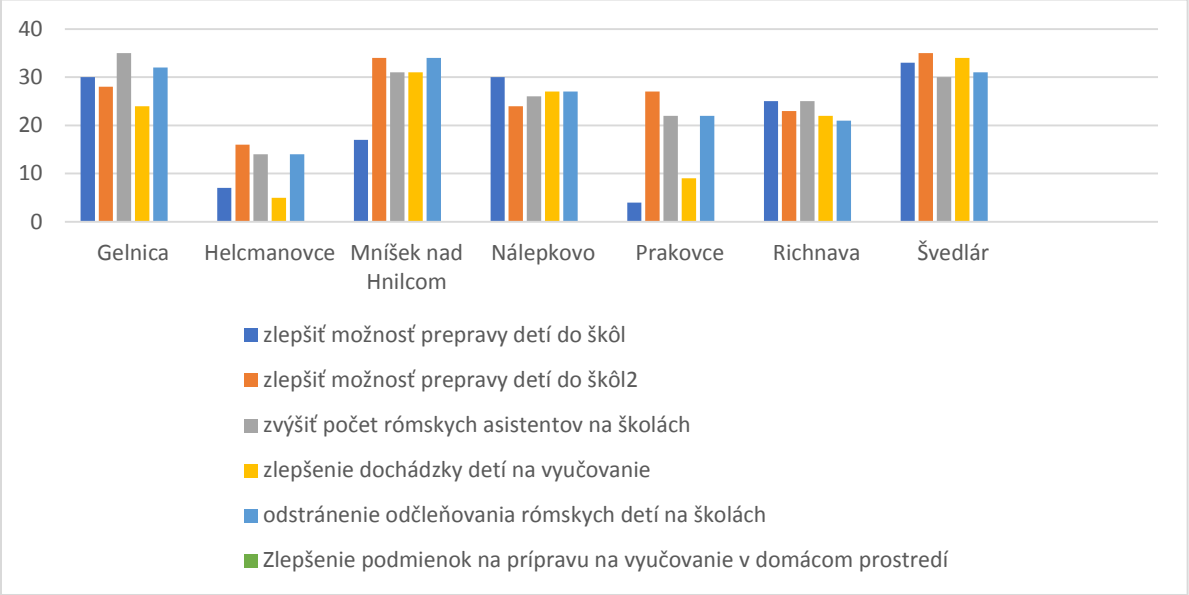

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

C./ ZAMESTNANIE

1. Rozdelenie respondentov podľa zamestnanosti

Tabuľka 14 Rozdelenie respondentov podľa zamestnanosti.

	Gelnica	Nálepkovo	Švedlár	Mníšek n/H	Helcmanovce	Prakovce	Richnava	Spolu
zamestnaný	2	0	5	4	4	4	2	20

nezamestnaný, hľadám prácu	9	10	6	7	8	6	4	51
nezamestnaný, nehľadám prácu	0	2	0	1	0	1	5	9
starobný dôchodca	0	0	0	0	0	1	1	2
Handicapovaný, neschopnosť pracovať	1	0	1	0	0	0	0	2
Spolu	12	12	12	12	12	12	12	84

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 11 Rozdelenie respondentov podľa zamestnanosti

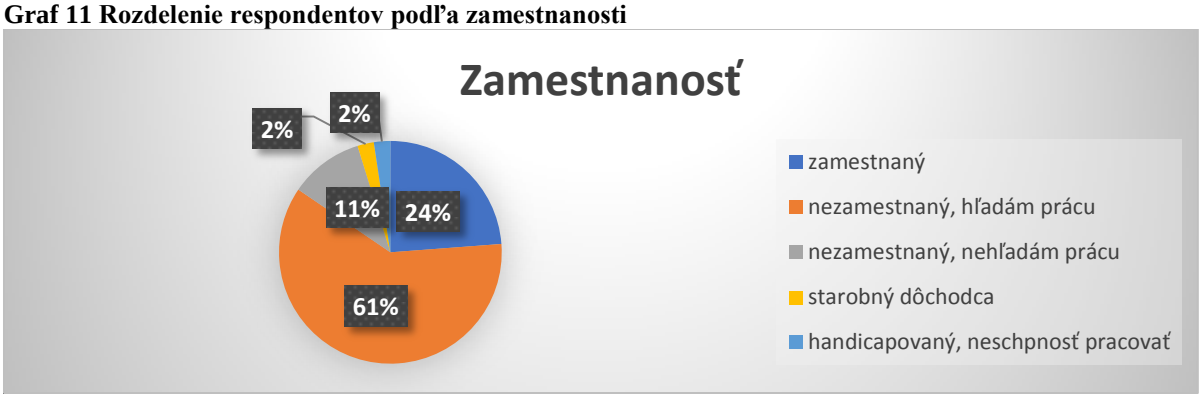

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

2. Možnosti na zvýšenie šance pre nezamestnaných hľadajúcich prácu z prostredia MRK z ich pohľadu

Tabuľka 15 Odpovede nezamestnaných hľadajúcich prácu na otázku „Čo by Vám pomohlo pri získaní zamestnania ?“

Otázka : Čo by Vám pomohlo pri získaní zamestnania ? (ak ste nezamestnaný)		viac pracovných príležitostí	rovnaký prístup k Rómom, ako k nerómom	doplnenie vzdelania	zlepšenie možností dochádzania do miest s pracovnými príležitosťami
Gelnica	viac dôležité	8	8	6	6
	dôležité	1	1	3	3
	menej dôležité	0	0	1	1
Helcmanovce	viac dôležité	5	2	1	1
	dôležité	2	2	1	2
	menej dôležité	0	0	0	0
Mníšek nad	viac dôležité	7	7	2	7

Hnilcom	dôležité	0	0	4	0
	menej dôležité	0	0	1	0
Nálepkovo	viac dôležité	4	9	0	4
	dôležité	6	1	5	6
	menej dôležité	0	0	4	0
Prakovce	viac dôležité	3	4	0	3
	dôležité	1	1	1	2
	menej dôležité	0	0	1	0
Richnava	viac dôležité	4	4	0	2
	dôležité	0	0	3	2
	menej dôležité	0	0	1	0
Švedlár	viac dôležité	6	5	1	4
	dôležité	0	1	3	2
	menej dôležité	0	0	2	0
Spolu	viac dôležité	37	39	10	27
	dôležité	10	6	20	17
	menej dôležité	0	0	10	1

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 12 Možnosti na zvýšenie šance pre nezamestnaných hľadajúcich prácu z prostredia MRK z ich pohľadu (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti)

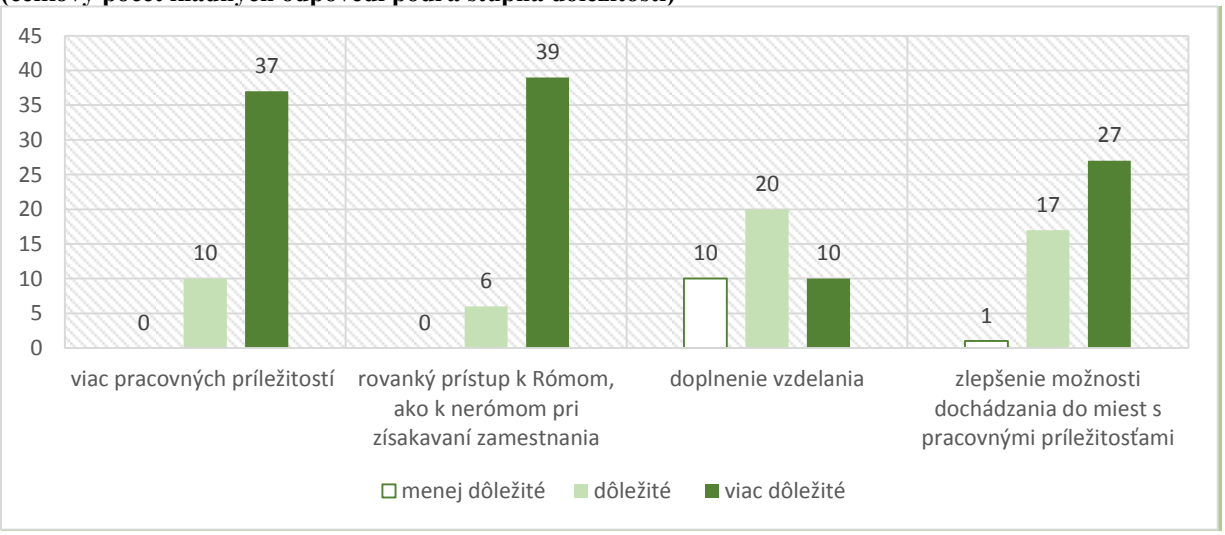

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Tabuľka 16 Odpovede nezamestnaných hľadajúcich prácu na otázku „Čo by Vám pomohlo pri získaní zamestnania ?“ (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b)

	viac pracovných príležitostí	Rovnaký prístup k Rómom, ako k nerómom	Doplnenie vzdelania	Zlepšenie možností dochádzania do miest s pracovnými príležitosťami
Gelnica	26	26	25	25
Helcmanovce	19	10	5	7
Mníšek nad Hnilcom	21	21	15	21
Nálepkovo	24	29	14	24
Prakovce	11	14	2	13
Richnava	12	12	7	10
Švedlár	18	17	11	12
Spolu	131	129	80	113

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 13 Možnosti na zvýšenie šance pre nezamestnaných hľadajúcich prácu z prostredia MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach)

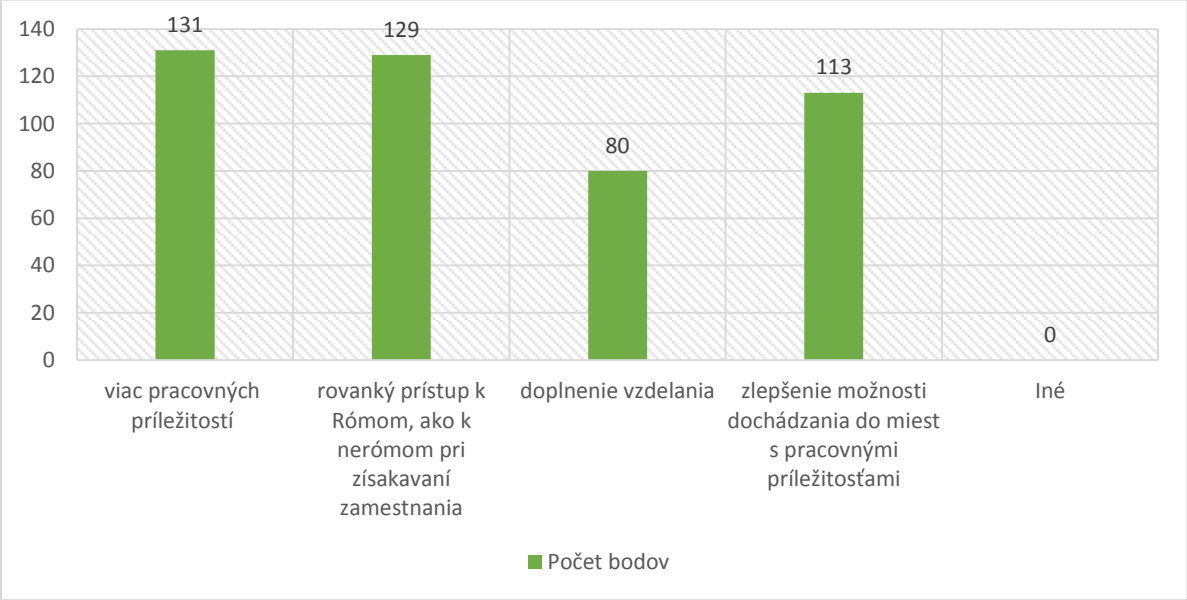

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 14 Možnosti na zvýšenie šance pre nezamestnaných hľadajúcich prácu z prostredia MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí)

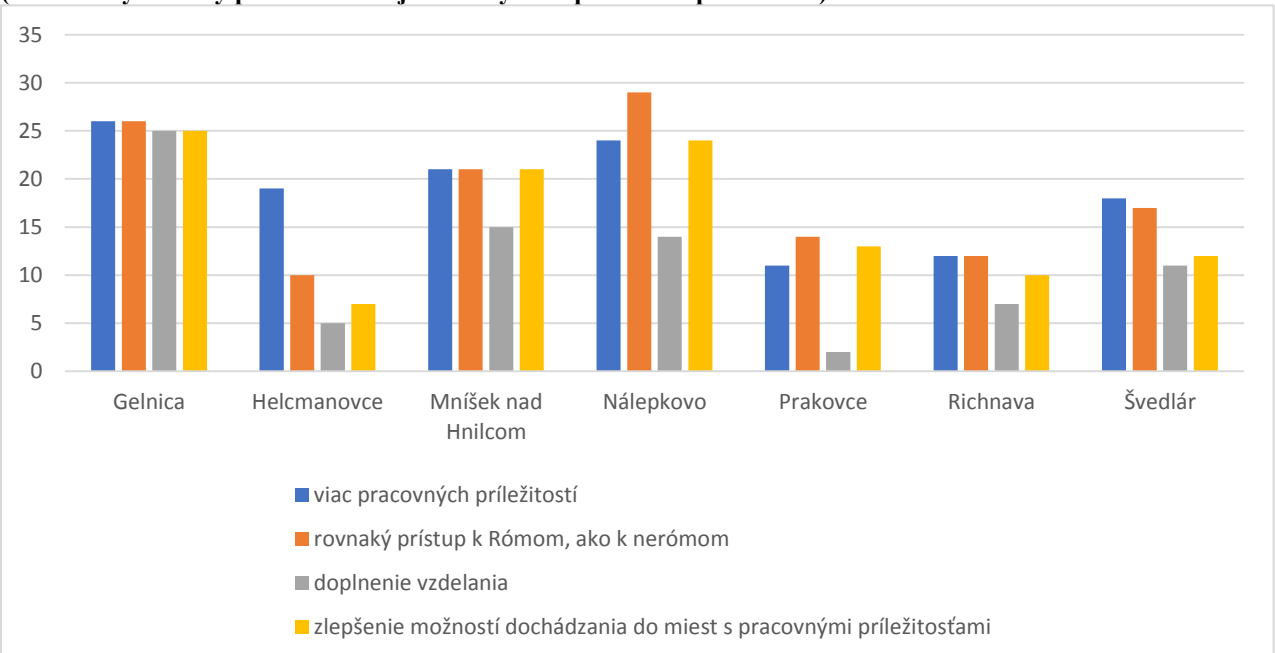

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

3. Vyjadrenie nezamestnaných nehľadajúcich zamestnanie k dôvodu jeho nehľadania

Tabuľka 17 Vyjadrenie nezamestnaných nehľadajúcich zamestnanie k dôvodu jeho nehľadania (počet kladných odpovedí)

	Gelnica	Nálepkovo	Švedlár	Mníšek n/H	Helcmanovce	Prakovce	Richnava	Spolu
nemám záujem nájsť si zamestnanie	0	0	0	0	0	0	1	1
mám záujem, avšak hľadanie zamestnania bolo v minulosti neúspešné	2	0	0	1	0	0	1	4
mám záujem, avšak neverím v úspech pri hľadaní zamestnania	0	2	0	0	0	0	1	3
iný dôvod	1x študent	0	0	0	0	1x rodičovský príspevok	1x stará sa o 6 deti 1x rodičovský príspevok	4

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 15 Vyjadrenie nezamestnaných nehľadajúcich zamestnanie k dôvodu jeho nehľadania (v%)

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

D./ BÝVANIE

1. Možnosti zlepšenia podmienok bývania z pohľadu obyvateľov MRK

Tabuľka 18 Odpovede na otázku „V čom by sa mali zlepšiť podmienky Vášho bývania ?“

Otázka : V čom by sa mali zlepšiť podmienky Vášho bývania ?		prístupe k pitnej vode	vybudova ní kanalizáci e	odstránení skládok odpadu v blízkosti obydlí	zlepšení stavu komuniká cii vedúcich k obydliam	zlepšení stavu obydlí	výstavbe nových bytov (domov)
Gelnica	viac dôležité	10	7	6	7	8	10
	dôležité	2	4	5	4	3	1
	menej dôležité	0	1	1	1	1	0
Helcmanovce	viac dôležité	3	3	3	2	3	3
	dôležité	4	4	2	3	3	2
	menej dôležité	1	1	0	0	0	1
Mníšek nad Hnilcom	viac dôležité	8	5	7	8	9	10
	dôležité	3	4	3	3	2	2
	menej dôležité	1	3	2	0	1	0
Nálepkovo	viac dôležité	4	3	2	4	5	11
	dôležité	7	8	7	5	4	0
	menej dôležité	0	0	2	2	0	0
Prakovce	viac dôležité	5	3	1	0	3	7
	dôležité	0	2	2	0	1	3

	menej dôležité	1	0	0	1	0	0
Richnava	viac dôležité	12	12	12	10	12	12
	dôležité	0	0	0	2	0	0
	menej dôležité	0	0	0	0	0	0
Švedlár	viac dôležité	12	11	11	7	7	5
	dôležité	0	1	1	5	5	4
	menej dôležité	0	0	0	0	0	1
Spolu	viac dôležité	54	44	42	38	47	58
	dôležité	16	23	20	22	18	12
	menej dôležité	3	5	5	4	2	2

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 16 Možnosti zlepšenia podmienok bývania z pohľadu obyvateľov MRK (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti)

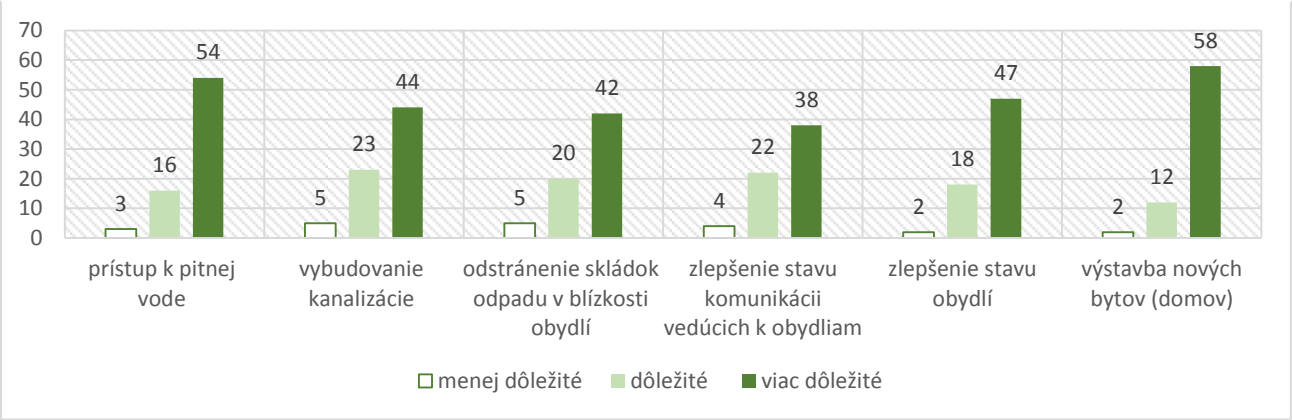

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Tabuľka 19 Odpovede na otázku „V čom by sa mali zlepšiť podmienky Vášho bývania ?“ (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b)

Otázka : V čom by sa mali zlepšiť podmienky Vášho bývania ?	prístupe k pitnej vode	vybudovaní kanalizácie	odstránení skládok odpadu v blízkosti obydlí	zlepšení stavu komunikácii vedúcich k obydliam	zlepšení stavu obydlí	výstavbe nových bytov (domov)
Gelnica	34	30	29	30	31	32
Helcmanovce	18	18	13	12	15	14
Mníšek nad Hnilcom	31	26	29	30	32	34

Nálepkovo	26	25	22	24	23	33
Prakovce	16	13	7	1	11	27
Richnava	36	36	36	34	36	36
Švedlár	36	35	35	31	31	24
Spolu	197	183	171	162	179	200

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 17 Možnosti zlepšenia podmienok bývania občanov MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach)

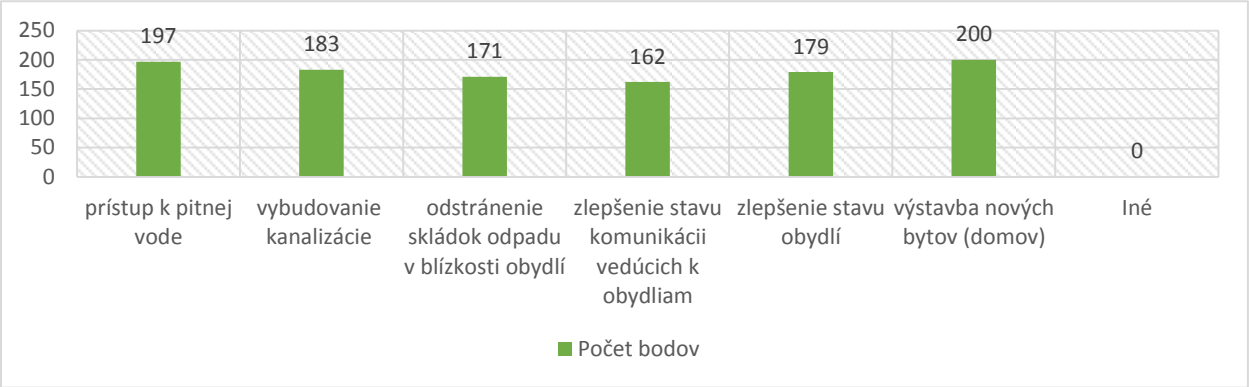

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 18 Možnosti zlepšenia podmienok bývania občanov MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí)

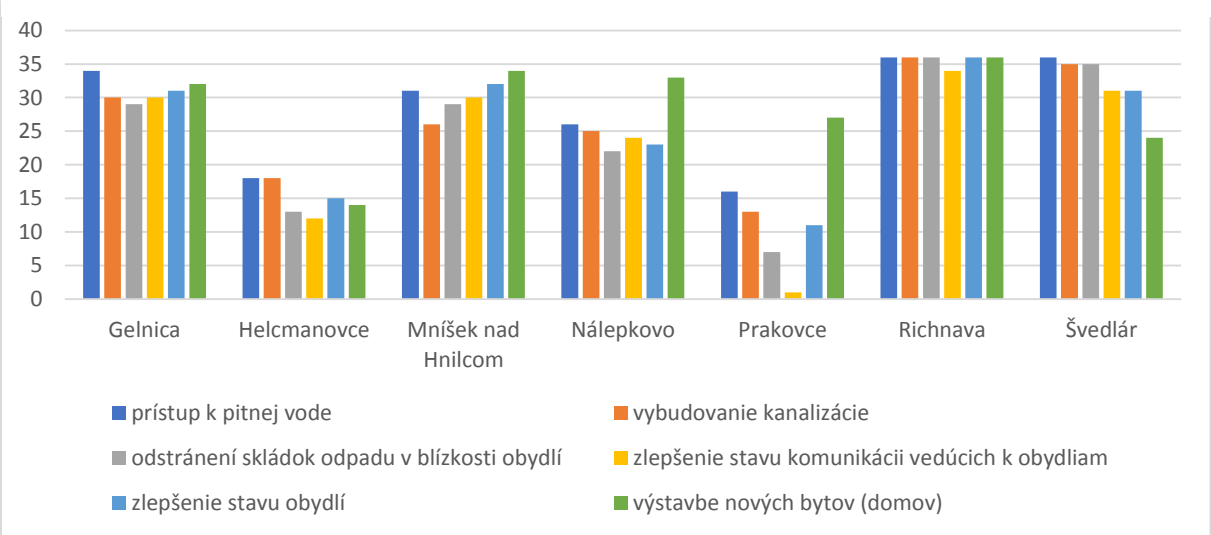

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

2. Riešenie otázky bývania

Tabuľka 20 Odpoveď na otázku : Akú cestu riešenia otázok bývania by ste privítali ? (počet kladných odpovedí)

	Gelnica	Nálepkovo	Švedlár	Mníšek n/H	Helcmanovce	Prakovce	Richnava	Spolu
rozširovanie možnosti nájomného bývania	8	6	10	5	8	8	5	50
poskytovanie mikropôžičiek na svojpomocnú samofinancovanú výstavbu domov	5	10	5	6	7	5	7	45

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 19 Možností riešenia otázky bývania z pohľadu obyvateľov MRK (názor respondentov vyjadrený v %)

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

E./ ZDRAVIE

1. Možnosti zlepšenia úrovne zdravia z pohľadu obyvateľov MRK

Tabuľka 21 Odpovede na otázku „Čo je potrebné podľa Vás zlepšiť pre dosiahnutie zlepšenia úrovne zdravia obyvateľov MRK ?“

Otázka : Čo je potrebné podľa Vás zlepšiť pre dosiahnutie zlepšenia úrovne zdravia obyvateľov MRK ?		zlepšenie dostupnosti zdravotníckych zariadení	zabezpečenie rovnakého prístupu zdravotníckych pracovníkov k Rómom, ako nerómom pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti	vykonávanie osvetových aktivít vykonávaných priamo v osídleniach MRK, alebo na školách	zdravšie prostredie v osídleniach MRK (bez skládok odpadu, zlepšenie hygieny a zabezpečenie prístupu k pitnej vode)
Gelnica	viac dôležité	11	7	7	11
	dôležité	1	4	4	1
	menej dôležité	0	1	1	0

Helcmanovce	viac dôležité	5	1	1	7
	dôležité	1	4	3	4
	menej dôležité	0	1	2	0
Mníšek nad Hnilcom	viac dôležité	10	7	10	9
	dôležité	2	4	2	3
	menej dôležité	0	0	0	0
Nálepkovo	viac dôležité	2	11	0	8
	dôležité	9	0	10	2
	menej dôležité	0	0	1	1
Prakovce	viac dôležité	5	5	3	6
	dôležité	4	3	5	3
	menej dôležité	0	0	1	0
Richnava	viac dôležité	6	8	4	9
	dôležité	6	4	7	1
	menej dôležité	0	0	1	1
Švedlár	viac dôležité	11	10	8	10
	dôležité	1	2	3	2
	menej dôležité	0	0	1	0
Spolu	viac dôležité	50	49	33	60
	dôležité	24	21	34	16
	menej dôležité	0	2	7	2

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 20 Možnosti zlepšenia úrovne zdravia v prostredí MRK z pohľadu obyvateľov MRK (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti)

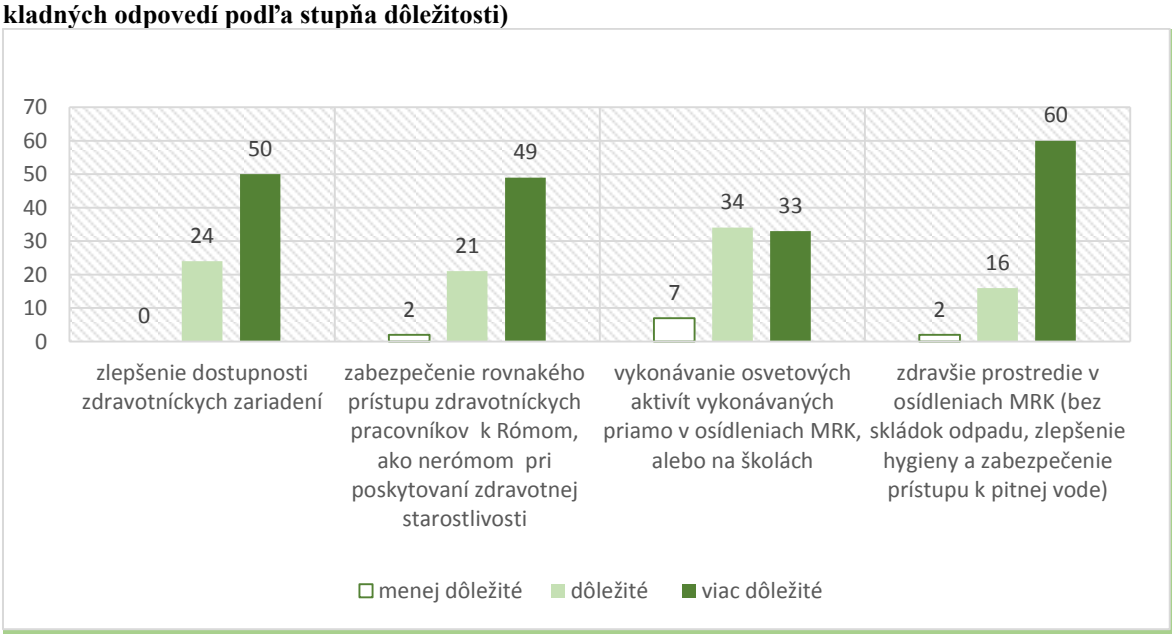

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Tabuľka 22 Odpovede na otázku „Čo je potrebné podľa Vás zlepšiť pre dosiahnutie zlepšenia úrovne zdravia obyvateľov MRK ?“ (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b)

Otázka : Čo je potrebné podľa Vás zlepšiť pre dosiahnutie zlepšenia úrovne zdravia obyvateľov MRK ?	zlepšenie dostupnosti zdravotníckych zariadení	zabezpečenie rovnakého prístupu zdravotníckych pracovníkov k Rómom, ako nerómom pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti	vykonávanie osvetových aktivít vykonávaných priamo v osídleniach MRK, alebo na školách	zdravšie prostredie v osídleniach MRK (bez skládok odpadu, zlepšenie hygieny a zabezpečenie prístupu k pitnej vode)
Gelnica	35	30	30	35
Helcmanovce	17	12	11	29
Mníšek nad Hnilcom	34	29	34	33
Nálepkovo	24	33	21	29
Prakovce	23	21	20	24
Richnava	30	32	27	30
Švedlár	35	34	31	34
Spolu	198	191	174	214

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 21 Možnosti zlepšenia úrovne zdravia v prostredí MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach)

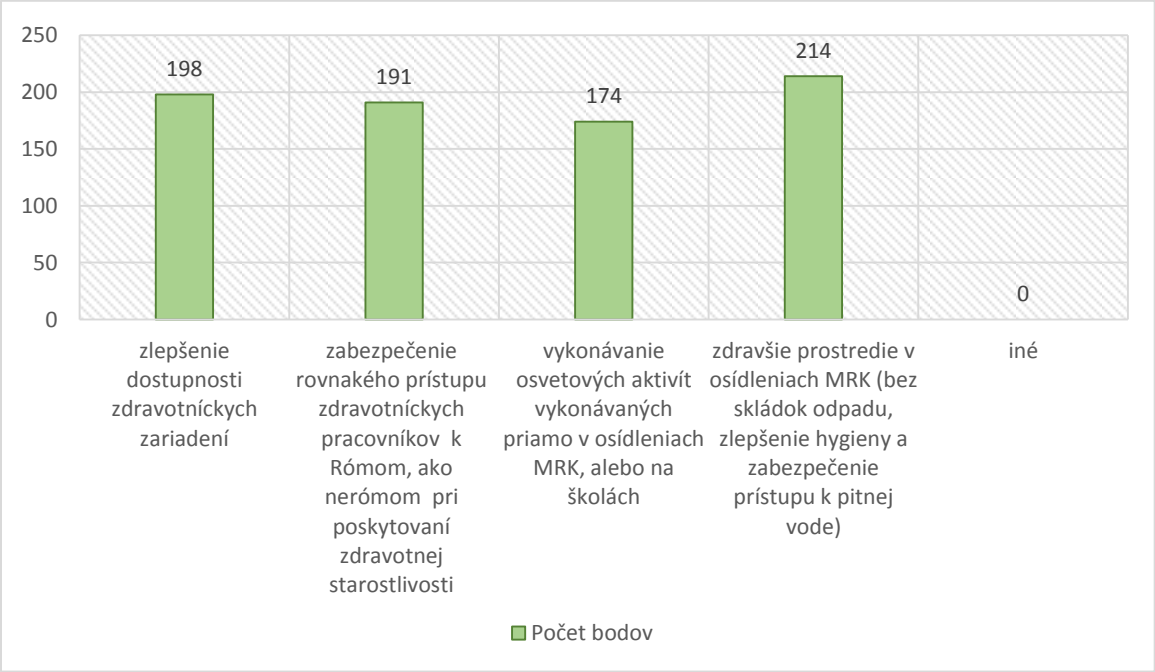

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

Graf 22 Možnosti zlepšenia úrovne zdravia v prostredí MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí)

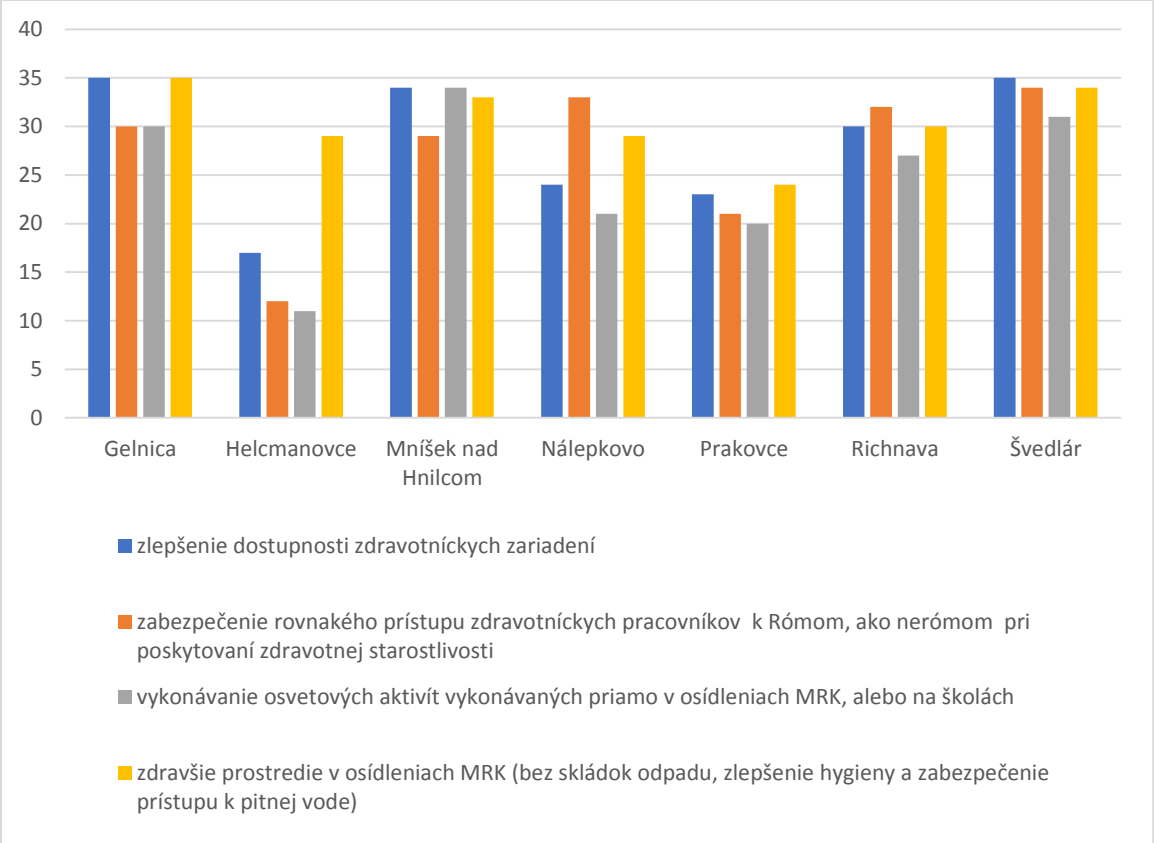

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe realizovaného dotazníka

ZHRNUTIE DOTAZNÍKA

a./ vek, pohlavie

V rámci realizovaného dotazníka najpočetnejšie skupiny respondentov boli vo veku 30 až 39 rokov, 40 až 49 rokov a 20 až 29 rokov. Z celkového počtu 84 respondentov bolo 55 % žien a 45 % mužov.

b./ vzdelanie

V rámci najvyššieho dosiahnutého vzdelania najväčšiu skupinu 63 % tvorili respondenti so základným vzdelaním, nasledovala skupina s rôznou formou stredného vzdelania s 26 % podielom respondentov a respondenti s neukončeným základným vzdelaním so 7 % podielom. V možnosti pre zvýšenie úrovne vzdelania detí z prostredia MRK z pohľadu obyvateľov MRK s malými rozdielmi dominovalo zvýšenie počtu rómskych asistentov na školách (187b) pred zlepšením dochádzky detí na vyučovanie (183b) a zlepšením podmienok na vyučovanie v domácom prostredí (181b).

Zlepšenie možností prepravy detí do škôl považujú za dôležité najmä v obciach Švedlári (33b), Nálepkove (30b), Gelnici (30b) a Richnave (25b).

Zvýšenie počtu rómskych asistentov považujú za dôležité najmä v Švedlári (35b) Mníšku nad Hnilcom (34b) a Gelnici (28b).

Zlepšenie dochádzky detí na vyučovanie považujú za dôležité najmä v Gelnici (35b), Mníšku nad Hnilcom (31b) a Švedlári (30b).

Odstraňovania odčleňovania rómskych detí na školách považujú za dôležité najmä v Švedlári (34b), Mníšku nad Hnilcom (31b) a Nálepkove (27b).

Zlepšenie podmienok na prípravu na vyučovanie v domácom prostredí považujú za dôležité najmä v Mníšku nad Hnilcom (34b), Gelnici (32b) a Švedlári (31b).

c./ zamestnanie

V otázke zamestnanosti tvorili najväčšiu skupinu nezamestnaní a to spolu 72 % t. j. 60 respondentov, 51 z nich si hľadá prácu, čo tvorí 85 % podiel zo všetkých nezamestnaných. Najviac zamestnaných respondentov bolo v Švedlári (5). Naviac nezamestnaných respondentov bolo v Nálepkove (všetkých 12). Nezamestnaní, ktorí hľadajú prácu sa mali možnosť vyjadriť k tomu, čo by im pri hľadaní zamestnania pomohlo, v odpovediach dominovalo viac pracovných príležitostí (131b), rovnaký prístup zamestnávateľov k Rómom, ako nerómom (129b) a zlepšenie možnosti dochádzania do miest s pracovnými príležitosťami (113b).

Viac pracovných príležitostí považujú za dôležité najmä v Gelnici (26b), Nálepkove (24b) a Mníšku nad Hnilcom (21b).

Rovnaký prístup k Rómom považujú za dôležité najmä v Nálepkove (29b), Gelnici (26b) a Mníšku nad Hnilcom (21b).

Doplnenie vzdelania je považované za dôležité najmä v Gelnici (25b), Mníšku nad Hnilcom (15b) a (Nálepkove 14b).

Zlepšenie možnosti dochádzania do miest s pracovnými príležitosťami považujú za dôležité najmä v Gelnici (25b), Nálepkove (24b) a Mníšku nad Hnilcom (21b).

Možnosť vyjadriť sa mali aj nezamestnaní, ktorí si prácu nehľadajú a podľa odpovedí z dotazníka je tomu tak zväčša preto, že boli v minulosti neúspešní a neveria v úspech pri hľadaní zamestnania, len 8 % z tejto skupiny nemá záujem pracovať.

d./ bývanie

V oblasti bývania v zmysle prieskumu vidia občania MRK možnosti jeho zlepšenia hlavne vo výstavbe nových bytov (200b), zabezpečení prístupu k pitnej vode (197b), a zlepšení stavu obydlí (179b). Z tabuľky tejto odpovede je zrejme, že oblasti bývania a možnostiam jeho zlepšenia venovali veľkú pozornosť v obciach Richnava a Švedlár, kde takmer všetky možnosti zlepšenia bývania považujú za veľmi dôležité.

Prístup k pitnej vode, ako možnosti zlepšenia podmienok bývania považujú za dôležité najmä v Richnave (36b) rovnako Švedlári (36b) ale aj Gelnici (34b) a Mníšku nad Hnilcom (31b).

Vybudovanie kanalizácie považujú za dôležité najmä občania MRK v Richnave (36b), Švedlári (35b) a Gelnici (30b). Odstránenie skládok odpadu považujú za dôležité najmä v Richnave (36b), Švedlári (35b), Gelnici (29b) a Mníšku nad Hnilcom (29b).

Zlepšenie stavu komunikácii vedúcich k obydliam považujú za dôležité najmä v Richnave (34b), Švedlári (31b), Gelnici (30b) a Mníšku nad Hnilcom (30b).

Zlepšenie stavu obydlí považujú za najdôležitejšie občania Richnavy (36b), Mníška nad Hnilcom (32b), Gelnice (31b) a Švedlára (31b).

Výstavba nových bytov bola v rámci dotazníka najviac dôležitá pre občanov MRK z Richnavy (36b), Mníška nad Hnilcom (34b), Nálepkova (33b), ale aj Gelnice (32b).

Dotazníkový prieskum bol zameraný aj na preferovanie možností riešenie otázky bývania, kde je s malým rozdielom preferovaná možnosť rozširovania možnosti nájomného bývania (53%), pred poskytovaním mikropôžičiek na svojpomocnú, samofinancovanú výstavbu. Rozširovanie možnosti nájomného bývania sú preferované najmä v Švedlári, Gelnici a Prakovciach, ale preferované sú tesne aj v Helcmanovciach.

e./ zdravie

V oblasti zlepšenia úrovne zdravia obyvateľov MRK z pohľadu obyvateľov MRK podľa dotazníka za najdôležitejšie považujú zdravšie prostredie v osídleniach MRK (bez skládok odpadu, zlepšenie hygieny a zabezpečenie prístupu k pitnej vode) (214b), ako ďalšie dôležité oblasti sú označené zlepšenie dostupnosti zdravotníckych zariadení (198b) a zabezpečenie rovnakého prístupu zdravotníckych pracovníkov k Rómom, ako nerómom (191b).

Zlepšenie dostupnosti zdravotníckych zariadení je medzi občanmi MRK považované za dôležité najmä v Gelnici (35b), Švedlári (35b), Mníšku nad Hnilcom (34b) ale aj Richnave (30b).

Zabezpečenie rovnakého prístupu zdravotníckych pracovníkov k Rómom, ako nerómom pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti je z pohľadu obyvateľov MRK najviac dôležité v Švedlári (34b), Nálepkove (33b) a Richnave (32b).

Vykonávanie osvetových aktivít vykonávaných priamo v osídleniach MRK, alebo na školách je za dôležité považované v Mníšku nad Hnilcom (34b), Švedlári (31b) a Gelnici (30b).

Zdravšie prostredie v osídleniach MRK (bez skládok odpadu, zlepšenie hygieny a zabezpečenie prístupu k pitnej vode) je za dôležité považované najmä v Gelnici (35b), Švedlári (34b) a Mníšku nad Hnilcom (33b).

Prieskum najčastejšie riešených oblastí problémov pracoviskami TSP v okrese Gelnica.

Pracoviská TSP riešia problémy klientov zistených vlastným vyhľadávaním, na základe podnetu klienta, alebo iného podnetu. Pri riešení problémov klientov zakladajú spisy, ktoré zadeľujú do kategórií, podľa riešenej oblasti, v rámci prieskumu boli zistené tri najčastejšie kategórie na jednotlivých pracoviskách.

Kategórie :

1./ Zamestnanosť, (napr. vyhľadávanie prac príležitosti, zakladanie emailových stránok, kontaktovanie zamestnávateľov)

2./ Bývanie (napr. zmeny v nájmoch, splátkové kalendáre v nájmoch)

3./ Zdravie (napr. objednávanie na vyšetrenia)

4./ Sociálno patologické javy (napr. dochadzka do školy, priestupky)

5./ Financie/hospodarnie (napr. dlhy, splátkové kalendáre, osobné bankroty)

6./ Vzdelávanie (spolupráca so školami)

7./ Sociálne poradenstvo a sociálne zabezpečenie – (napr. dávky, dôchodky, vypĺňanie tlačív)

8./ Iné – nezradené veci do kategórii (dedičské konanie a pod.)

Tabuľka 23 Personálne zloženie pracovísk TSP a ich najčastejšie riešené problémy.

Pracovisko TSP	Personálne zloženie TSP/TP	Najčastejšie riešené problémy
Gelnica	1/3	7, 1,6
Helcmanovce	1/1	7,1,5
Nálepkovo	2/1	7,2,4
Mníšek n Hnilcom	2/2	7,5,3
Prakovce	1/2	6,1,3
Richnava	2/1	7, 5, 4
Švedlár	1/3	5, 7, 1

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe zrealizovaného prieskumu.

Graf 23 Tri najčastejšie riešené oblasti pracoviskami TSP podľa obcí (3 body - najčastejšie riešená kategória, 2 body – druhá v poradí, 1 bod - tretia v poradí)

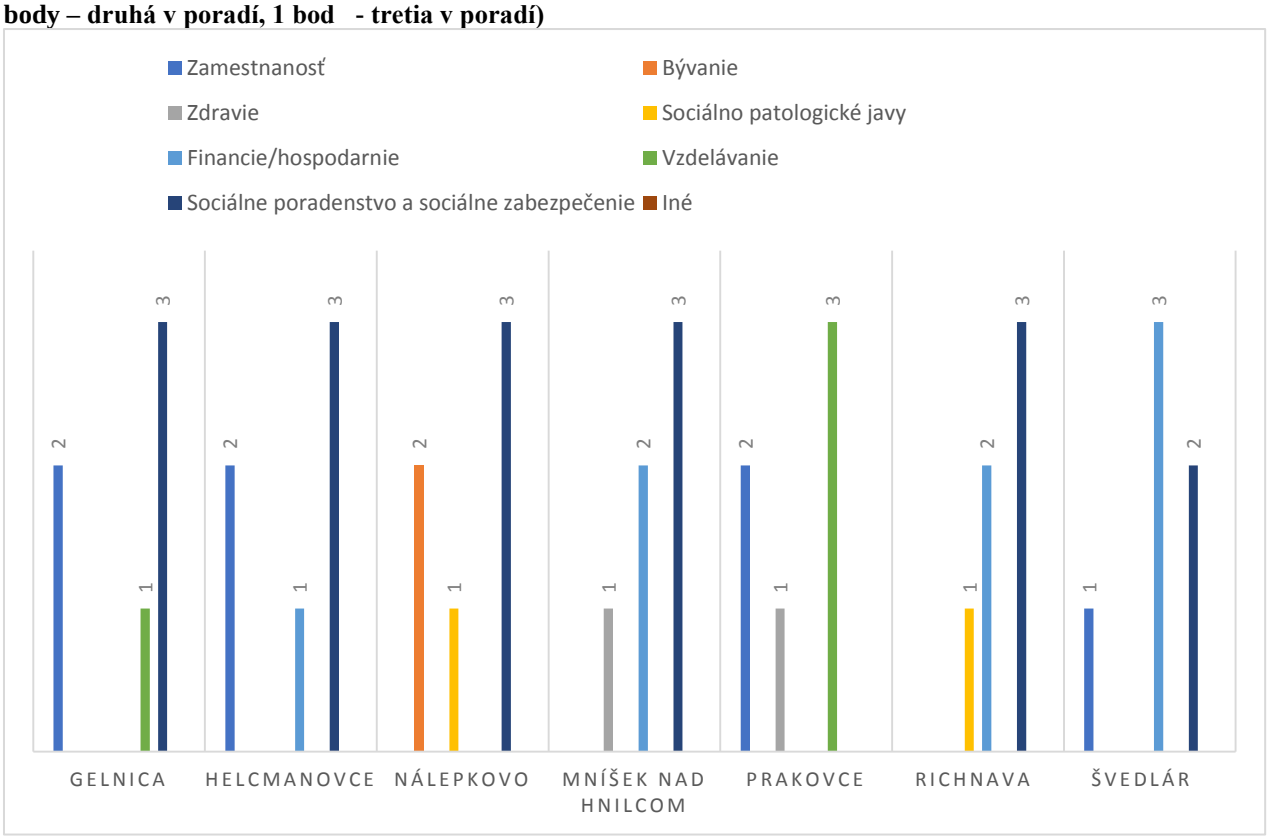

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe zrealizovaného prieskumu.

Pre zobrazenie najčastejšie riešených oblastí za celý okres sme podľa poradia oblastí v obciach pridelili najčastejšie sa vyskytujúcej oblasti 3 body, druhej oblasti 2 bod a tretej 1 bod. Celkový sumár je zobrazený v grafe.

Graf 24 Najviac riešené kategórie problémov pracoviskami TSP v okrese Gelnica.

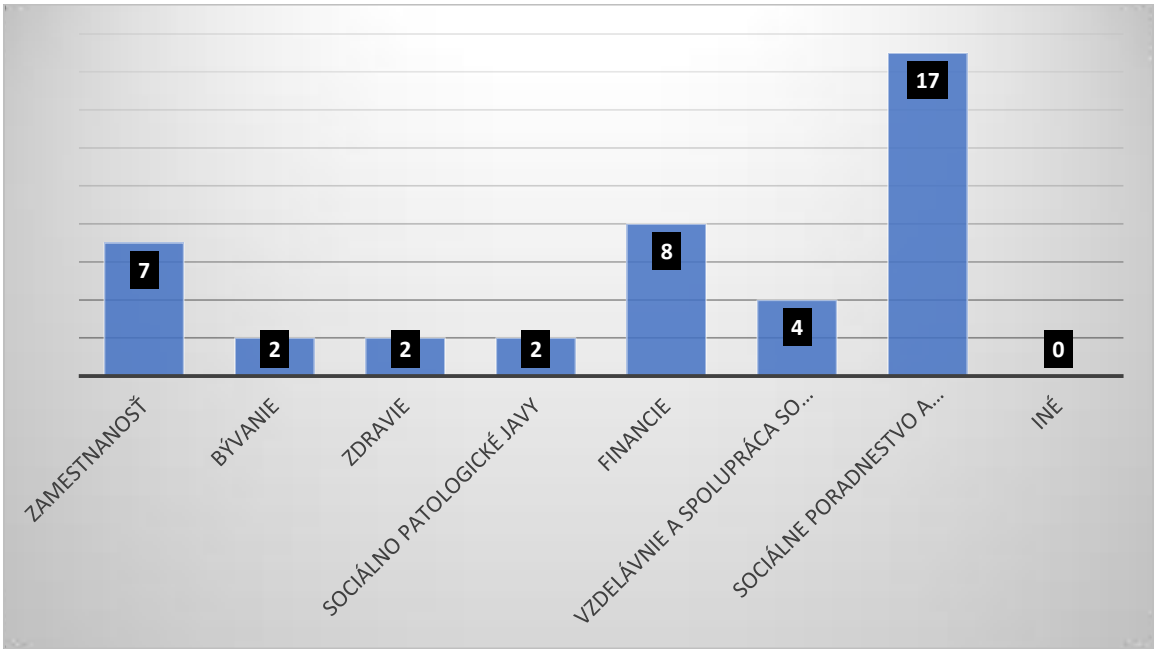

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe zrealizovaného prieskumu.

Z grafu je možné pozorovať dominantné postavenie kategórie sociálneho poradenstva a sociálneho zabezpečenia, s väčším odstupom nasledujú oblasti financií a zamestnanosti. Sociálne poradenstvo a sociálne zabezpečenie dominuje v piatich pracoviskách a to v Gelnici, Helcmanovciach, Nálepkove, Mníšku nad Hnilcom a Richnave, čo poukazuje na to, že v okrese Gelnica v rámci terénnej sociálnej práce dominuje pomoc pri riešení sociálnych dávok pre klientov. Druhou najčastejšie riešenou kategóriou pracovísk TSP v okrese je riešenie otázok financií a zamestnanosti. Oblasť financií je najčastejšie riešenou kategóriou vo Švedlári a druhou najčastejšou kategóriou v Mníšku nad Hnilcom a Richnave, kategória financií a hospodárenia súvisí predovšetkým s oddlžovaním klientov. Treťou najčastejšie riešenou kategóriou pracovísk TSP v okrese je zamestnanosť, ktorá je druhou najčastejšie riešenou oblasťou v Gelnici, Helcmanovciach a Prakovciach a súvisí predovšetkým s vyhľadávaním pracovných príležitostí a kontaktovaním zamestnávateľov. Zapájanie sa obcí do projektu TSP v obciach s vyšším podielom MRK výrazne napomáha zlepšeniu životných podmienok obyvateľov MRK v týchto obciach.

Graf 25 Demografický vývoj v obciach okresu Gelnica 1970-2021

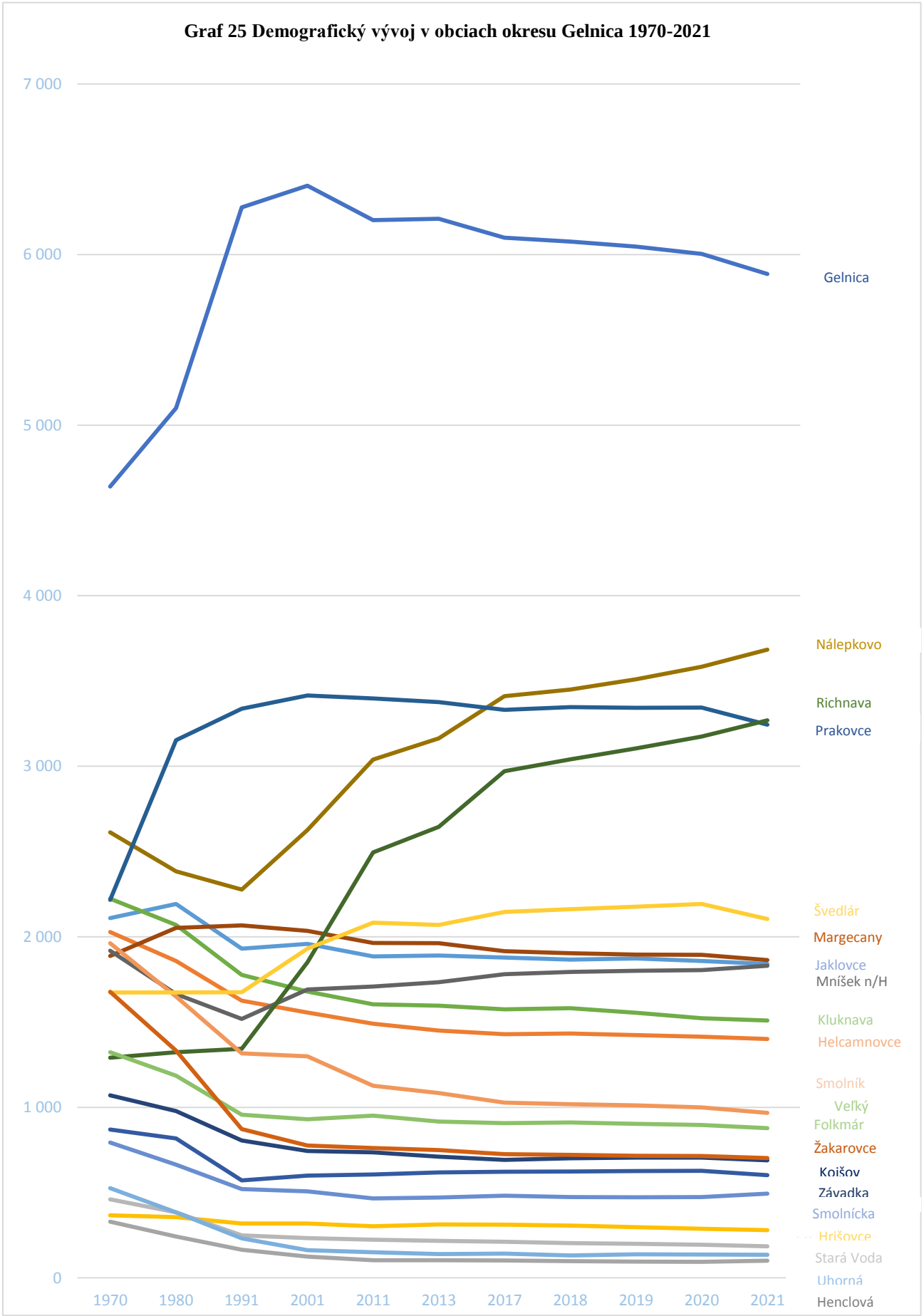

Graf 26 Celkový počet obyvateľov okresu Gelnica a podiel Rómov v okrese

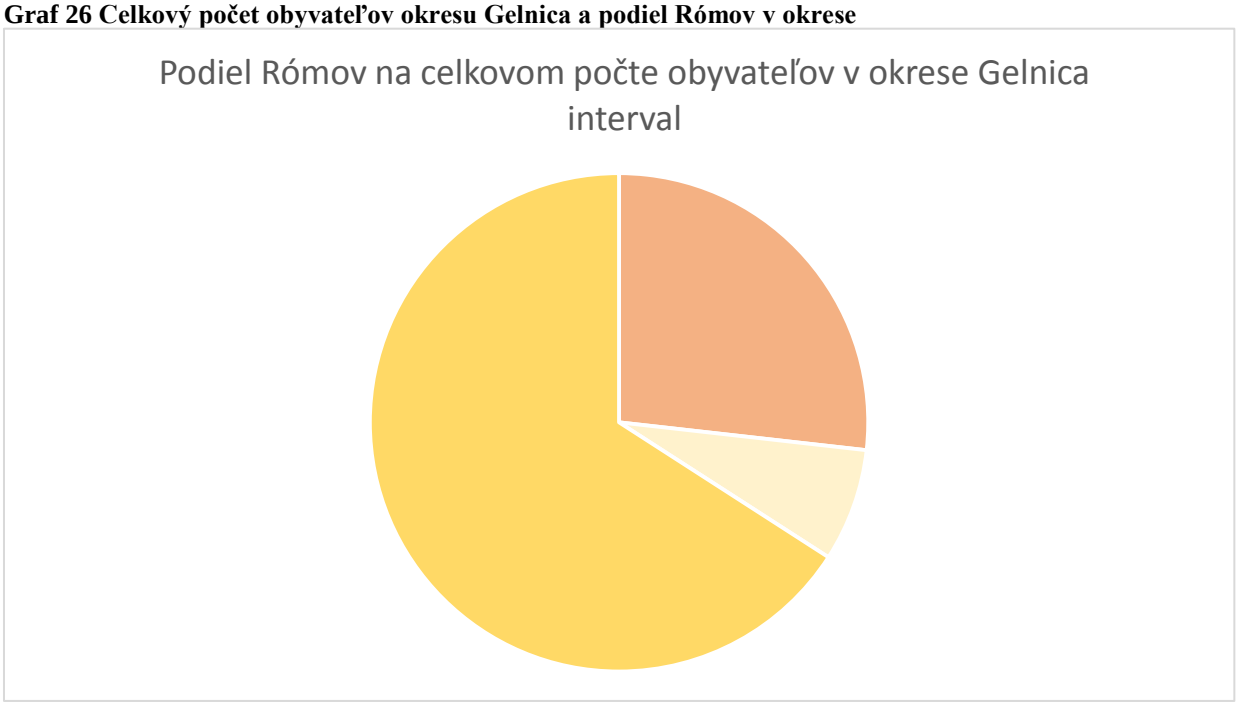

			Celkový počet obyvateľov	31 688
			Maximálny podiel Rómov	10 808
			Minimálny podiel Rómov	8 488

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe Atlasu rómskych komunít 2019, ŠÚ SR – dostupné na internete : <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html#>, vlastné výpočty

Graf 27 Počet obyvateľov v obciach okresu Gelnica, podiel Rómov (mapový graf)

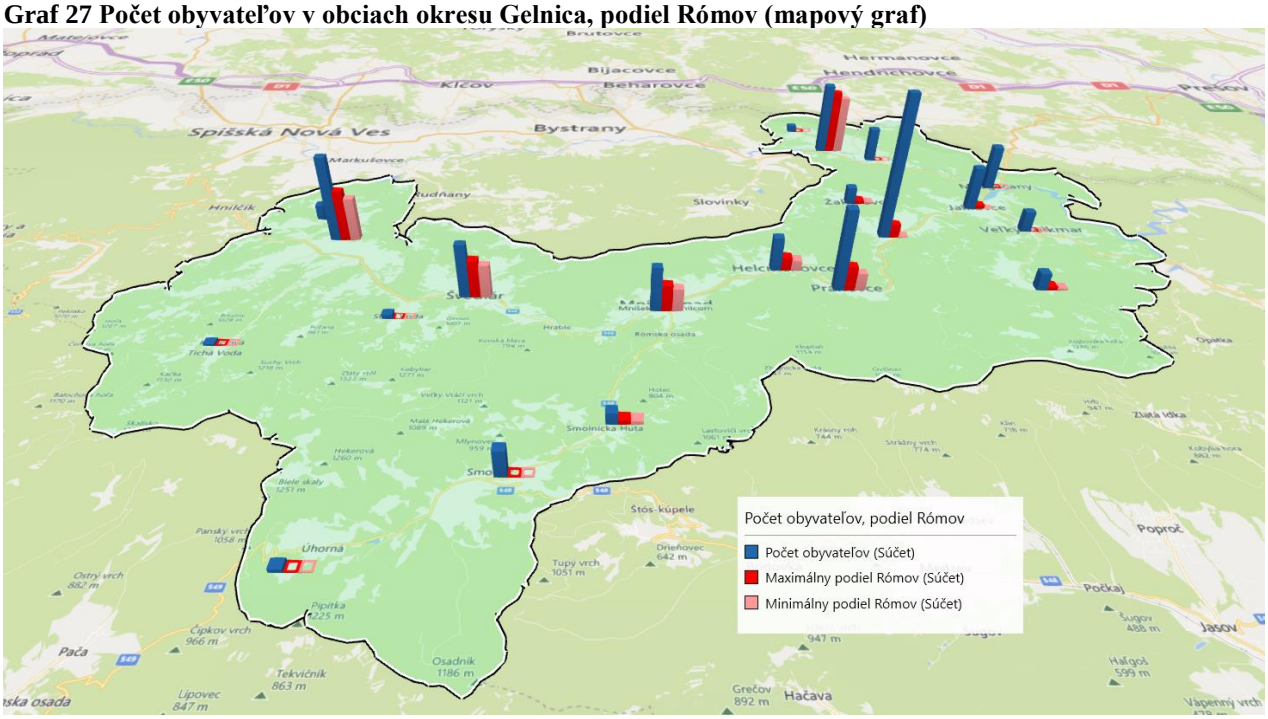

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe Atlasu rómskych komunít 2019, ŠÚ SR – dostupné na internete : <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html#>, vlastné výpočty

Graf 28 Počet obyvateľov v obciach okresu Gelnica, podiel Rómov

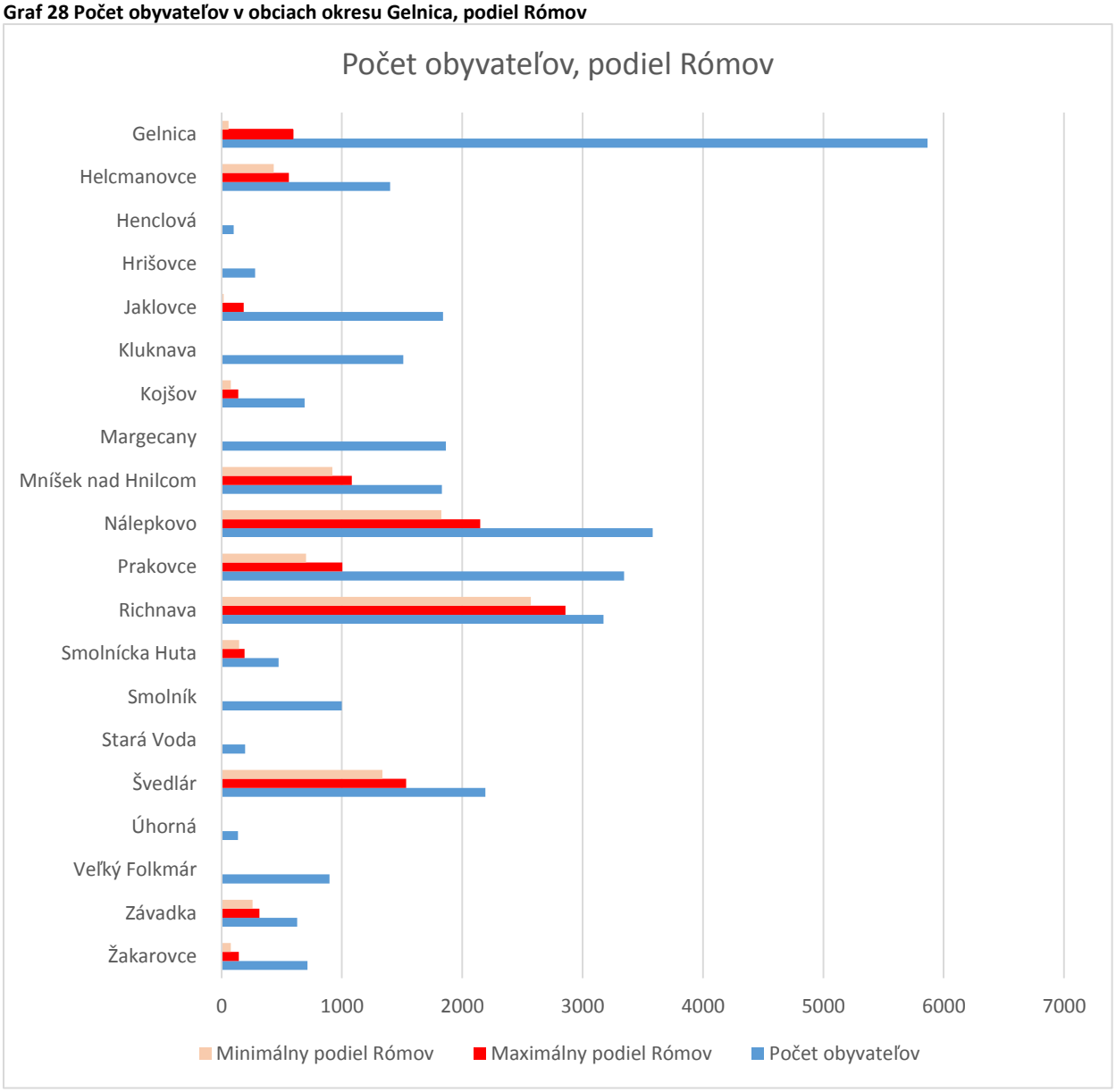

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe Atlasu rómskych komunít 2019, ŠÚ SR – dostupné na internete : <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html#>, vlastné výpočty

Z analýzy demografických údajov je viditeľný nárast počtu obyvateľov v obciach s vysokým podielom MRK, predovšetkým v Nálepkove a Richnave.

2.9 IDENTIFIKOVANIE PRIORITNÝCH OBLASTÍ PRE DOSIAHNUTIE POZITÍVNYCH ZMIEN, NAJVÁŽNEJŠIE PROBLÉMY OBCÍ

V rámci aktualizácie stratégie bol v roku 2021 spracovaný dotazník pre samosprávy, kde bola zahrnutá i otázka zameraná na prioritné oblasti dôležité pre naštartovanie nevyhnutných pozitívnych zmien v rómskych segregovaných a separovaných lokalitách a najvážnejšie problémy obcí s MRK. Tieto otázky nadviazali na predošlý prieskum uskutočnený pred prijatím stratégie.

Tabuľka 24 Prioritné oblasti pre dosiahnutie pozitívnych zmien v integrácii MRK - podľa údajov samospráv 2021.

Obec	OBLASTI						
	Pokúste sa posúdiť a ohodnotiť vážnosť a naliehavosť potrieb pre zlepšenie súčasnej situácie v obci/okrese pri procese spolunažívania s občanmi rómskeho etnika. Ohodnoťte bodovo dôležitosť potrieb pre naštartovanie nevyhnutných pozitívnych zmien v rómskych segregovaných a separovaných lokalitách, v nižšie uvedených oblastiach, pridelením bodov v rozsahu od 1 do 10 bodov, pričom najvážnejšia a najdôležitejšia oblasť je ohodnotená počtom bodov 10, najmenej vážna oblasť je ohodnotená počtom 1 bod. Udané bodové ohodnotenie /číslo/ sa môže opakovať vo viacerých oblastiach.						
	Zamestnanosť	Vzdelanie	Bývanie	Životné prostredie	Osobná hygiena	Kriminalita	Zmena soc. Systému
Gelnica	10	10	10	8	8	8	8
Helcmanovce	10	1	10	5	1	1	10
Henclová	-	-	-	-	-	-	-
Hrišovce	10	8	1	8	5	2	10
Jaklovce	2	3	2	1	1	4	2
Kluknava	7	10	8	10	10	8	10
Kojšov	5	8	7	5	2	1	1
Margecany	10	10	10	7	8	5	5
Mníšek nad Hnilcom	10	6	8	7	5	5	10
Nálepkovo	10	10	10	10	10	10	10
Prakovce	10	8	10	5	10	5	8
Richnava	10	10	10	10	10	3	5
Smolnícka Huta	7	7	3	5	4	4	5
Smolník	9	1	7	6	2	8	10

Stará Voda	-	-	-	-	-	-	-
Švedlár	8	6	6	9	5	4	-
Úhorná	10	10	10	8	8	7	9
Veľký Folkmar	5	1	3	5	8	1	3
Závadka	10	10	10	10	10	10	10
Žakarovce	10	10	10	10	10	7	10
Aritmetický priemer	**8,5**	**7,17**	**7,5**	**7,17**	**6,5**	**5,17**	**7,41**

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe údajov od obcí.

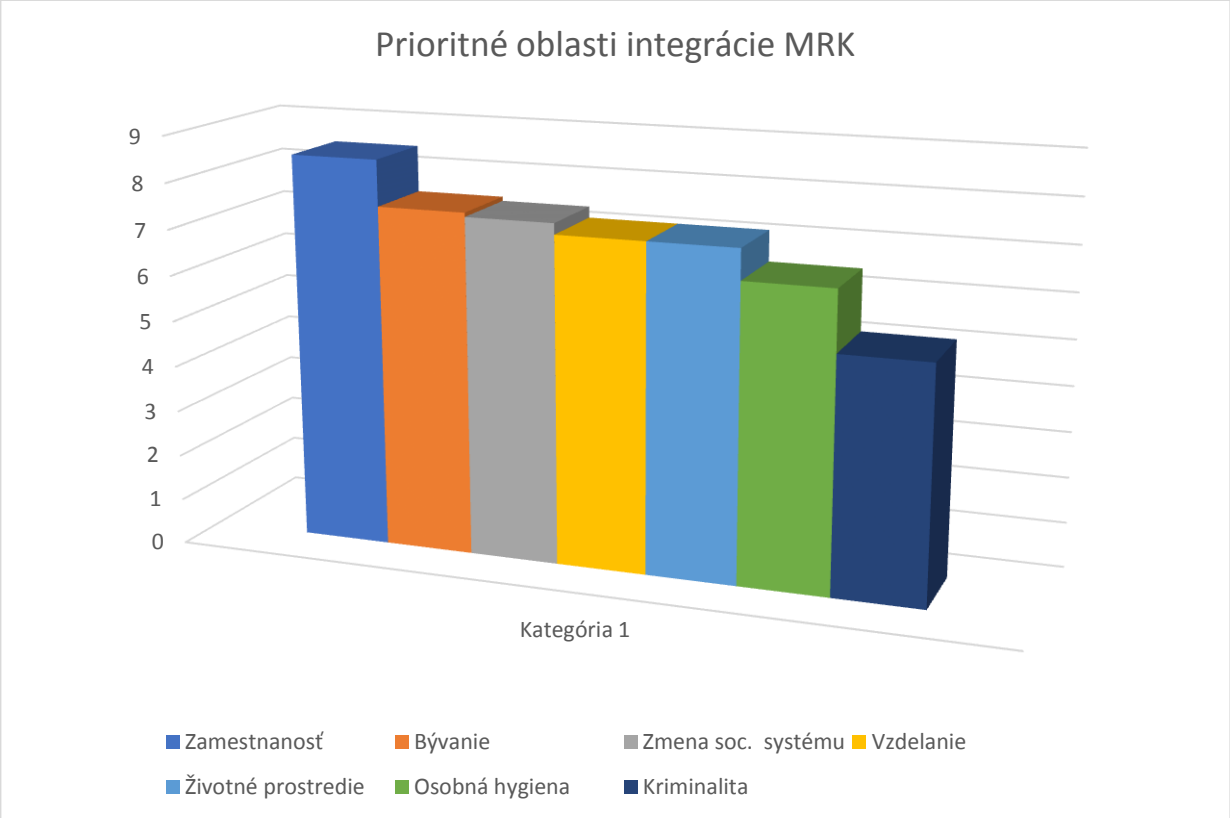

Graf 29 Prioritné oblasti pre dosiahnutie pozitívnych zmien v integrácii MRK - podľa údajov samospráv.

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe údajov od obcí.

Podľa zistených údajov samosprávy v okrese Gelnica za najhlavnejšiu oblasť pre naštartovanie pozitívnych zmien v rómskych osadách považujú oblasť zamestnanosti, nasleduje bývanie, zmena sociálneho systému a vzdelanie. Zistené výsledky nadväzujú na výsledky predošlého prieskumu a potvrdzujú dôležitosť týchto oblastí pre naštartovanie pozitívnych zmien. K najčastejším problémom obcí s MRK sa mohli predstavitelia samospráv vyjadriť aj v rámci dotazníka zameraného na aktualizáciu údajov stratégie, preto sú nasledovné údaje

doplnené o súčasne stanoviská obcí (2021). Doplnené a aktualizované sú aj demografické údaje okresu aj obcí.

V rámci odpovedí na najväžnejšie problémy s MRK niekoľko obcí doplnilo vyjadrenie z predošlého prieskumu a to nasledovne :

Helcmanovce - chýbajúci vodovod, kanalizácia a oprava miestnych komunikácii.

Jaklovce – kriminalita a znečisťovanie životného prostredia.

Kluknava - znečisťovaniu a poškodzovaniu verejných priestranstiev obce, ako aj miestnych obchodov Rómami zo susednej obce v období vyplácania sociálnych dávok.

Margecany - miestne zdravotné stredisko a služby miestnej detskej lekárky využíva vyše 350 príslušníkov MRK z blízkej rómskej osady, ktorí sa sem dopravujú predovšetkým osobnou železničnou dopravou. V obci sa konajú pravidelné kultúrne a športové podujatia miestneho aj regionálneho charakteru a počet návštevníkov v roku 2016 presiahol 10 000. V obci sa nachádza vyhľadávaná vodná nádrž Ružín, ku ktorej najmä v čase hlavnej sezóny prichádzajú rybári z celého Slovenska, ale aj zo zahraničia a trávia pri vode celé víkendy, niekedy aj týždne. Všetky tieto pozitíva rozvoja návštevnosti obce však predstavujú čoraz väčšie ohrozenie relatívne pokojného spolužitia integrovanej miestnej rómskej komunity nachádzajúcej sa v obci na ulici Železničná. Medzi najviac rizikové lokality v obci patrí okolie železničnej stanice, areál Základnej školy s materskou školou, športový areál Telovýchovnej jednoty Lokomotíva Margecany, park pri pamätníku padlých v druhej svetovej vojne, chatová oblasť Kozinec, okolie VN Ružín, fitpark pre seniorov, cintorín.

Nálepkov - krádež dreva, spolunažívanie a znečisťovanie verejných priestranstiev.

Prakovce - rómski občania sú často pôvodcami neporiadku v okolí svojich obydlí, nedostatočnými hygienickými návykmi a hlučným správaním sa spôsobujú nie dobré vzájomné vzťahy medzi svojou komunitou a taktiež aj medzi majoritným obyvateľstvom.

Smolnícka Huta - Rómovia v obci Smolnícka Huta sú začlenení, nevznikajú medzi minoritou a majoritou obce žiadne výraznejšie konflikty. V obci nemáme rómsku kolóniu, Rómovia bývajú v obci medzi majoritou.

Smolník - kriminalita, spôsob života rodín bývajúcich v UNIMO bunkách bez sociálneho zariadenia, zakladanie rodín bez finančného, materiálneho, bytového zabezpečenia.

Švedlár - nerešpektovanie VZN o miestnych komunikáciách, VZN o zákaze požívania alkoholických nápojov na verejnosti, VZN o nakladaní s komunálnymi odpadmi a s drobnými stavebnými odpadmi na území obce Švedlár, vandalizmus – čiastočné devastovanie obecných zariadení.

Uhorná - nadmerné požívanie alkoholu, nedostatočná výchova detí a voľný pohyb psov.

Žakarovce - problémy túlavých psov, znečisťovanie prostredia, zvýšená hlučnosť hlavne v období vyplácania sociálnych dávok, nevymoženie platieb od občanov MRK za komunálny odpad a žobranie.

3. Integrácia MRK v strategických dokumentoch.

V rámci integrácie MRK je dôležitý súlad cieľov a opatrení prijatých v strategických dokumentoch na národnej úrovni s cieľmi a opatreniami prijatými na nižších úrovniach, vrátane okresnej. Realizácia opatrení je často viazaná na čerpanie prostriedkov z európskych fondov a štátnych dotácii. V tejto novej kapitole stratégie načrtneme priority v integrácii Rómov obsiahnuté v jednotlivých strategických dokumentoch a ich previazanosť na jednotlivé oblasti uvedené v stratégii.

Národná úroveň

A./ Partnerská dohoda

B./ Operačný program Slovensko

C./ Plán obnovy

D./ Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030

Regionálna úroveň

E./ Akčný plán najmenej rozvinutého okresu Gelnica 2018-2022

3.1 PARTNERSKÁ DOHODA NA PROGRAMOVÉ OBDOBIE 2021-2027

Ide o kľúčový dokument, ktorý určuje, ako sa budú čerpať eurofondy v novom programovom období. Návrh partnerskej dohody na programové obdobie 2021-2027 v cieľovej politike č. 4 – „Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv“, sa venuje aj otázkam integrácie MRK v jednotlivých oblastiach :

Oblasť vzdelávania :

Tabuľka 25 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť vzdelávania

Cieľ politiky súdržnosti	Program	Fond	Odôvodnenie výberu cieľa politiky súdržnosti
CP4	Program Slovensko	ESF+/EFRR	Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie Záruka pre mladých • zabezpečenie rovného prístupu ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu so zreteľom na deti v núdzi a iné znevýhodnené skupiny, najmä podporou ranej starostlivosti a

			predprimárneho vzdelávania detí, systémovým znižovaním vplyvu socioekonomického zázemia na výsledky žiakov a miery predčasného ukončenia školskej dochádzky aj preventívnymi a individualizovanými službami, či zvýšením podielu mladých ľudí s vyšším stupňom vzdelania a podporou eliminácie segregácie rómskych detí a žiakov; • zlepšovanie kvality vzdelávania a odbornej prípravy na základe dát a s tým spojená podpora ľudských zdrojov pôsobiacich vo vzdelávaní (príprava, profesijný rozvoj, podmienky) (1).

Zdroj : Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027

Oblasť zamestnanosti :

Tabuľka 26 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť zamestnanosti

Cieľ politiky súdržnosti	Program	Fond	Odôvodnenie výberu cieľa politiky súdržnosti
CP4	Program Slovensko	ESF+/EFRR	**Adaptabilný a prístupný trh práce** • predvídanie potrieb trhu práce, vrátane v oblasti zručností a aktívna podpora zamestnanosti (4) dlhodobo nezamestnaných, neevidovaných neaktívnych osôb, mladých ľudí v situácii NEET a iných znevýhodnených (osoby s nízkou kvalifikáciou osoby so zdravotným postihnutím, Rómovia, migranti), najmä individualizovanými službami a rozvojom zručností, s dôrazom na digitálne, ako aj podporou činnosti subjektov sociálnej ekonomiky a bezpečného a adaptabilného zamestnania (5), vrátane podnikania a samostatnej zárobkovej činnosti; • zlepšovanie rodovej rovnosti (2) na trhu práce, rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom (9), dostupnosti starostlivosti o odkázané osoby (najmä o deti do 3 rokov) a podpora zdravého, bezpečného a prispôsobeného pracovného prostredia (10), ktoré umožní zvýšiť a predĺžiť účasť na trhu práce; • posilňovanie sociálneho dialógu (8) podporou kapacít sociálnych partnerov.

			Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu podpora dospelých pri zvládaní zmien na trhu práce, a to rozvojom vzdelávania a odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania (1), ktoré umožní zvyšovanie úrovne základných, životných, podnikateľských a digitálnych zručností, vrátane kľúčových kompetencií podporujúcich inovácie, ako aj ich potvrdzovanie; **Aktívne začlenenie rómskych komunít** • zabezpečenie *rovnakých príležitostí* (3) rozvojom inkluzívnych politík zameraných na odstraňovanie prekážok v prístupe na trh práce, k vzdelávaniu, zdravotnej, sociálnej starostlivosti a bývaniu, ako aj znižovaním proti rómskeho rasizmu;

Zdroj : Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027

Oblasť bývania :

Tabuľka 27 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť bývania

Cieľ politiky súdržnosti	Program	Fond	Odôvodnenie výberu cieľa politiky súdržnosti
CP4	Program Slovensko	ESF+/EFRR	**Aktívne začlenenie a dostupné služby Potravinová a materiálna deprivácia** • zlepšovanie prístupu k základným službám pre znevýhodnené osoby na komunitnej úrovni a podpora integrovaných opatrení aktívneho začleňovania vylúčených osôb, vrátane cudzincov a ľudí so zdravotným postihnutím, starostlivosti o deti už v rannom detstve, predchádzania chudobe a sociálnemu vylúčeniu, a to aj rozvojom terénnej sociálnej práce, inkluzívneho sociálneho bývania a pomoci pre bezdomovcov a poskytovaním potravinovej a základnej materiálnej pomoci najodkázanejším osobám; **Aktívne začlenenie rómskych komunít** • zabezpečenie *rovnakých príležitostí* (3) rozvojom inkluzívnych politík zameraných na

			odstraňovanie prekážok v prístupe na trh práce, k vzdelávaniu, zdravotnej, sociálnej starostlivosti a bývaniu, ako aj znižovaním proti rómskeho rasizmu; • zlepšenie sociálno-ekonomickej integrácie rómskych komunít formou komplexného integrovaného prístupu, vrátane analýzy životných podmienok, spracovania plánov komunitného rozvoja, konsolidácie vlastníckych vzťahov v MRK, *zabezpečenia prístupu* k základnej a sociálnej infraštruktúre (20), bývaniu a technickej vybavenosti.

Zdroj : Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027

Oblasť zdravotnej starostlivosti

Tabuľka 28 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť zdravotnej starostlivosti

Cieľ politiky súdržnosti	Program	Fond	Odôvodnenie výberu cieľa politiky súdržnosti
CP4	Program Slovensko	ESF+/EFRR	**Aktívne začlenenie a dostupné služby Potravinová a materiálna deprivácia** • zlepšovanie starostlivosti o zdravie (16), zvýšenie úrovne zdravotnej gramotnosti a zníženie nerovností v zdraví, podpora verejného zdravia a zabezpečenie včasného prístupu k cenovo dostupnému, udržateľnému a kvalitnému systému zdravotnej a sociálnej starostlivosti a ich infraštruktúre pre zraniteľné skupiny, vrátane Rómov, ako aj dlhodobej starostlivosti (18) pre staršie osoby, s cieľom zaručiť im dôstojný život a aktívne, zdravé starnutie; • zlepšovanie prístupu k základným službám (20) pre znevýhodnené osoby na komunitnej úrovni a podpora integrovaných opatrení aktívneho začleňovania vylúčených osôb, vrátane cudzincov a ľudí so zdravotným postihnutím (17), starostlivosti o deti (11) už v rannom detstve, predchádzania chudobe a sociálnemu vylúčeniu, a to aj rozvojom terénnej sociálnej práce, inkluzívneho sociálneho bývania a pomoci pre bezdomovcov (19) a poskytovaním potravinovej a základnej materiálnej pomoci najodkázanejším osobám;

			• podpora prechodu z ústavných ku komunitným a rodinne založeným formám starostlivosti o odkázané osoby, vrátane detí a osôb so zdravotným postihnutím; • zvyšovanie atraktívnosti povolaní v sociálnej oblasti a zdravotníctve a ich podpora s ohľadom na regionálne rozdiely; **Aktívne začlenenie rómskych komunít** • zabezpečenie *rovnakých príležitostí* (3) rozvojom inkluzívnych politík zameraných na odstraňovanie prekážok v prístupe na trh práce, k vzdelávaniu, zdravotnej, sociálnej starostlivosti a bývaniu, ako aj znižovaním proti rómskeho rasizmu; • zlepšenie sociálno-ekonomickej integrácie rómskych komunít formou komplexného integrovaného prístupu, vrátane analýzy životných podmienok, spracovania plánov komunitného rozvoja, konsolidácie vlastníckych vzťahov v MRK, *zabezpečenia prístupu* k základnej a sociálnej infraštruktúre (20), bývaniu a technickej vybavenosti.

Zdroj : Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027

3.2 OPERAČNÝ PROGRAM SLOVENSKO :

Operačný program Slovensko nahradí v novom programovom období doterajších šesť operačných programov. V súčasnosti (2021) idú eurofondy na Slovensku až cez 28 rôznych riadiacich a sprostredkovateľských orgánov. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR bude v novom období plniť funkciu nového jednotného riadiaceho orgánu.[15]

Operačný program Slovensko a Partnerská dohoda sú strategické dokumenty, ktoré určia , ako bude Slovensko v najbližšej dekáde investovať 12,6 miliardy EUR z európskych zdrojov a s tým súvisiacich 3,5 miliárd EUR povinného národného spolufinancovania (súčtovo 16,3 mld. EUR).[16]

Oblasť vzdelávania :

Operačný program Slovensko v prioritách politiky č. 4 (Sociálnejšia Európa) uvádza ako jednu z priorít kvalitné a inkluzívne vzdelávanie so špecifickými cieľmi :

[15] Dostupné na internete : <https://www.zmos.sk/priprava-operacneho-programu-slovensko-na-nove-programove-obdobie-sa-zacala-oznam/mid/405616/.html>

[16] Dostupné na internete : <https://www.eurofondy.gov.sk/programove-obdobie-2021-27/operacny-program-slovensko/index.html>

- zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencii vrátanie podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy,
- podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v rannom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím,
- zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

<u>Oblasť zamestnanosti :</u>

Operačný program Slovensko v prioritách politiky č. 4 (Sociálnejšia Európa) uvádza priority so špecifickými cieľmi zameranými na zamestnanosť:

1. <u>adaptabilný a prístupný trh práce so špecifickými cieľmi :</u>

- Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva
- Modernizácia inštitúcií a služieb trhu práce s cieľom posúdiť a predvídať potreby v oblasti zručností a zabezpečiť včasnú a cielenú pomoc a podporu v záujme zosúladenia ponuky s potrebami trhu práce, ako aj pri prechodoch medzi zamestnaniami a mobilite
- Podpora rodovo vyváženej účasti na trhu práce, rovnakých pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby
- Podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôsobeného pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká
- Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva

<u>2. Sociálne experimenty a inovácie</u>

- Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín

<u>Oblasť bývania :</u>

Operačný program Slovensko v prioritách politiky č. 4 (Sociálnejšia Európa) v špecifických cieľoch sa venuje aj otázkam bývania rómskych komunít, najmä v prioritách Aktívne začlenenie a dostupné služby a Aktívne začlenenie rómskych komunít :

- Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálnej ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti,

- Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb.

Oblasť zdravotnej starostlivosti :

Operačný program Slovensko v prioritách politiky č. 4 (Sociálnejšia Európa) v špecifických cieľoch sa venuje aj otázkam zdravotnej starostlivosti v prostredí MRK, najmä v prioritách Aktívne začlenenie a dostupné služby :

- Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálnej ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti,

- Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšením odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť.

3.3 PLÁN OBNOVY

Strategický dokument, ktorý je spoločnou reakciou krajín EÚ na silný pokles ekonomiky v dôsledku pandémie. Jeho hlavným cieľom je podporiť reformy a investície, ktoré umožnia Slovensku začať opäť dobiehať životnú úroveň priemeru EU.

Oblasť vzdelávania :

Dostupnosť rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch tvorí komponent č. 6 plánu obnovy, hlavným cieľom komponentu č. 6 je znížiť podiel žiakov, ktorí nedosahujú ani základnú úroveň zručností, znížiť socioekonomický vplyv na vzdelávacie výsledky

žiakov a podporiť rovnosť príležitostí vo vzdelávaní. Medzi ďalšie ciele patrí zvýšenie podielu detí v predškolskom veku, ktoré sa zúčastňujú na predprimárnom vzdelávaní, zníženie miery predčasného ukončovania školskej dochádzky so špeciálnym zameraním na zdravotne a sociálne znevýhodnené deti, prispôsobenie vzdelávania individuálnym potrebám každého dieťaťa a zníženie miery preraďovania znevýhodnených detí z hlavného vzdelávacieho prúdu do špeciálneho školstva. Komponent reaguje na špecifické odporúčania pre krajiny (CSR v rokoch 2019 a 2020) vyzývajúce na zlepšovanie kvality a inkluzívnosti vzdelávania na všetkých úrovniach a zabezpečenie rovného prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu. Reformy a investície v tomto komponente sú v súlade s návrhmi Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania, ako aj inými národnými strategickými dokumentmi zameranými na sociálne začleňovanie znevýhodnených skupín a boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Reformy a investície sú taktiež v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb zo zdravotným postihnutím a Charty základných práv EÚ.

Reformy :

Reforma 1: Zabezpečenie podmienok na implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania pre deti od 5 rokov a zavedenie právneho nároku na miesto v materskej škole alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania od 3 rokov. Reforma pozostáva zo zmien príslušných legislatívnych ustanovení, ktoré nastavia normatívne financovanie materských škôl a umožnia rovnocenný prístup k povinnému predprimárnemu vzdelávaniu pre deti vo veku 5 rokov. Reforma tiež zahŕňa investíciu do kapacít materských škôl. Prostredníctvom výzvy sa bude zriaďovateľom materských škôl poskytovať možnosť na čerpanie finančných prostriedkov na dobudovanie chýbajúcich kapacít tak, aby každému dieťaťu od troch rokov veku do nástupu na povinnú školskú dochádzku bolo umožnené zúčastňovať sa na predprimárnom vzdelávaní.

Reforma 2: Definícia konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov a vypracovanie modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní, vrátane systému ich financovania. Opatrenie upraví definíciu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiakov a podporí vytvorenie vertikálneho modelu nárokovateľných podporných opatrení. Uplatňovanie vybraných opatrení bude pilotne testované.

Reforma 3: Reforma systému poradenstva a prevencie a zabezpečenie systematického zberu dát v oblasti podpory duševného zdravia detí, žiakov a študentov. Opatrenie predstavuje komplexnú reformu systému poradenstva a prevencie, ktorou bude zabezpečená dostupnosť, prístupnosť a kvalita odbornej starostlivosti pre dieťa/žiaka/študenta a jeho rodinu v súlade s najnovšími vedeckými a odbornými poznatkami implementovanými v praxi. Na reformu systému bude naviazaná aj reforma jeho financovania.

Reforma 4: Implementácia nástrojov na prevenciu predčasného ukončovania školskej dochádzky a úprava F-odborov. Reforma pozostáva zo zmien príslušných legislatívnych ustanovení zameraných na rozšírenie možnosti dosiahnutia vyššieho stupňa vzdelania pre mladých ľudí bez ukončeného základného vzdelania a optimalizáciu F-odborov v nadväznosti na potreby trhu práce. Reforma zahŕňa vytvorenie systému včasného varovania predčasného ukončenia školskej dochádzky a podporu mentoringu a tútoringu pre žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky.

Reforma 5: Podpora desegregácie škôl. Súčasťou reformy je zavedenie definície segregácie do legislatívy, monitoring segregácie, metodická podpora v oblasti desegregácie, pilotné projekty desegregácie a finančná podpora zriaďovateľom škôl na dopravu žiakov z MRK do škôl.

Reforma 6: Kompenzačné opatrenia na zmierňovanie dopadov pandémie vo vzdelávaní pre žiakov základných a stredných škôl. Opatrenie zhŕňa program doučovania zameraný na žiakov ohrozených neúspechom v dôsledku obmedzených možností zapojiť sa do vzdelávania počas pandémie, realizáciu kvalitatívneho a kvantitatívneho výskumu a podpora účasti sociálne znevýhodnených žiakov na aktivitách školských klubov detí.

Odhadované náklady 210 miliónov eur (135,4 mil. eur na rozšírenie kapacít materských škôl – časť reformy č. 1; 27,2 mil. eur na debarierizáciu väčších stredných škôl – investícia č. 1; 6,1 mil. eur na pilotné overenie ranej starostlivosti v prostredí MRK – časť reformy č. 1; 22,5 mil. eur na vypracovanie a implementáciu modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní a pilotné overenie vybraných opatrení – reforma č. 2; 13,0 mil. eur na kompenzačné opatrenia vo vzdelávaní v súvislosti s pandémiou; a 5,7 mil. eur na administratívne náklady spojené s investíciami do kapacít materských škôl a debarierizácie). Výdavky zo zdrojov európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) sú indikatívne a budú v súlade s platnou legislatívou EÚ. [17]

Oblasť zdravotná starostlivosť

- Moderná a dostupná starostlivosť - Cieľom je vytvoriť modernú, dostupnú a efektívnu sieť nemocníc, ktorá zabezpečí kvalitnú zdravotnú starostlivosť, atraktívne prostredie pre personál, efektívne procesy a zdravé hospodárenie. Tiež zvýšiť dostupnosť záchrannej zdravotnej služby, ktorá bude nadväzovať na potreby novej siete nemocníc a posilniť primárnu starostlivosť, ktorá má byť základným integračným bodom zdravotnej starostlivosti o pacienta.
- Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie - Cieľom je vytvoriť modernú a dostupnú starostlivosť o duševné zdravie, ktorá stavia na silnej medzirezortnej spolupráci. Špecificky je potrebné zmodernizovať systém psychiatrickej a psychologickej zdravotno-sociálnej starostlivosti, posilniť podporu duševného zdravia a prevenciu vzniku porúch, posilniť zdravotno-sociálnu starostlivosť a zvýšiť jej dostupnosť.
- Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť - Cieľom komponentu je pripraviť Slovensko na rýchle starnutie obyvateľstva zabezpečením kvalitnej, dostupnej a komplexnej podpory ľudí s potrebou dlhodobej a paliatívnej starostlivosti. Poskytovaním takejto starostlivosti sa zvýši inklúzia osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti ako aj miera ich sociálnej ochrany. Reformami a investíciami sa zvýši prepojenie a efektivita zdravotnej a sociálnej starostlivosti a ich odolnosť voči kritickým situáciám. Zároveň sa naštartuje proces digitalizácie verejnej správy v oblasti poskytovania integrovanej dlhodobej starostlivosti, vrátane digitalizácie rozhodovacích procesov.

3.4 STRATÉGIA PRE ROVNOSŤ, INKLÚZIU A PARTICIPÁCIU RÓMOV DO ROKU 2030

Vláda Slovenskej republiky schválila uznesením **č. 181/2021** dňa **7. apríla 2021** dokument Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 (ďalej iba „Stratégia 2030“).Tento rámcový strategický dokument je záväzkom vlády Slovenskej republiky (SR), ktorý

[17] Dostupné na internete :
<https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1045/komponent_06_inkluzivne_vzdelavanie_1.pdf>

na úrovni priorít definuje smerovanie verejných politík za účelom dosiahnutia viditeľnej zmeny v oblasti rovnosti a začleňovania Rómov.“[18]

Oblasť vzdelávania :

Obrázok 2 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť vzdelania

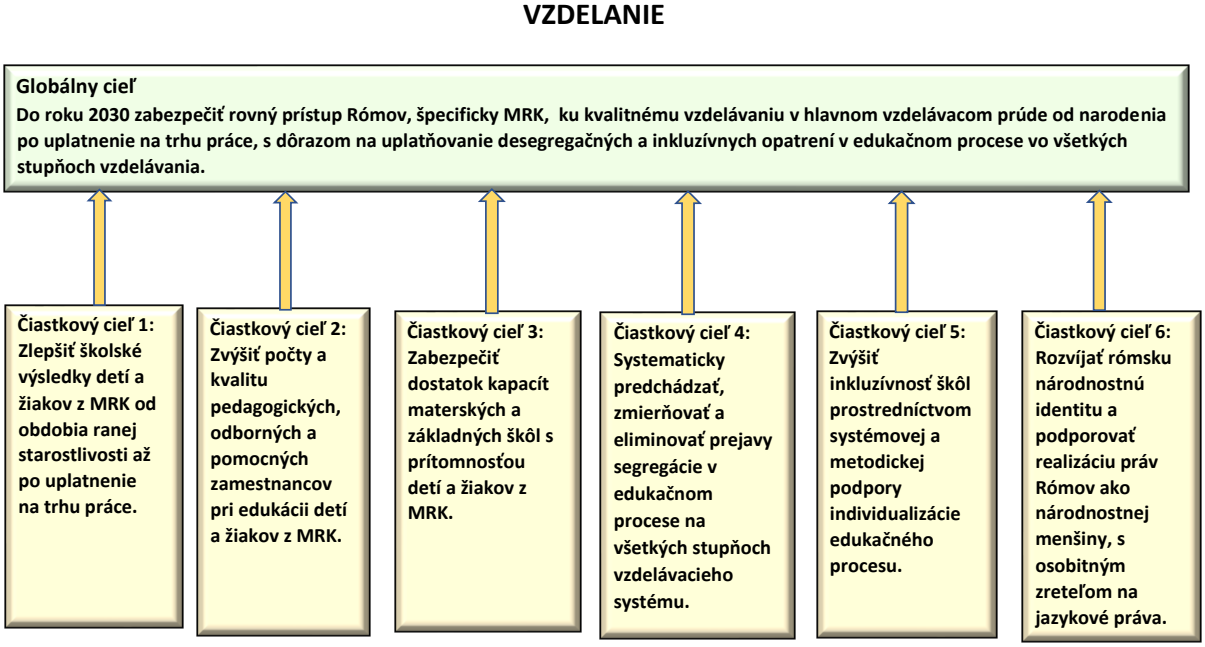

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe dokumentu „Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030“

Akčný plán pre oblasť vzdelávania :

1. Zlepšiť školské výsledky detí a žiakov z MRK od obdobia ranej starostlivosti až po uplatnenie na trhu práce.

- Zlepšiť kognitívne, emocionálne a prosociálne zručnosti detí z MRK vo veku od 0-3 prostredníctvom aktívnej účasti detí a rodičov na programoch ranej starostlivosti (na úroveň 30% z celkového počtu detí z MRK vo veku 0-3 rokov),
- Zlepšiť školskú pripravenosť detí z MRK prostredníctvom zvyšovania ich účasti a celostného rozvoja detí z MRK na predprimárnom vzdelávaní (na úroveň celoslovenského priemeru 75% z celkového počtu detí MRK vo veku 3-5 rokov) (EUbenchmark for education 2020 je 95% pre celú populáciu SR),

[18] Dostupné na internete <https://www.minv.sk/?strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciu-romov-do-roku-2030>

- Zabezpečiť vyššiu mieru úspešného absolvovania nižšieho sekundárneho vzdelania ISCED 2 počas povinnej školskej dochádzky detí z MRK.
- Dosahovať pripravenosť ľudí z MRK na trh práce prostredníctvom
- Skvalitniť realizáciu druhošancového vzdelávania s cieľom Počet žiakov ktorí sa zúčastňujú druhošancového vzdelávania 100 200 400 MŠVVaŠ SR UMB ÚV SR (ÚSVR K) ŠPÚ EŠIF 200 tis. EUR 200 tis. EUR 200 tis. EUR zvyšovania počtu absolventov odborného a úplného stredného vzdelania a podpory rozvoja ich životných zručností o 20%

2. Zvýšiť počty a kvalitu pedagogických , odborných a pomocných zamestnancov pri edukácií detí a žiakov z MRK.

- Eliminovať nedostatky pri zamestnávaní a financovaní pedagogických, nepedagogických a odborných zamestnancov vo vzdelávacom systéme žiakov z MRK.
- Zvyšovať kompetencie odborných, pedagogických a nepedagogických zamestnancov pre prácu so žiakmi z MRK prostredníctvom kvalifikačných kurzov, vzdelávania a metodickej podpory.

3. Zabezpečiť dostatok kapacít materských a základných škôl s prítomnosťou detí a žiakov z MRK

- Rozširovať existujúce priestorové kapacity materských a základných škôl pre zabezpečenie dostupnej edukácie všetkých detí z MRK.
- Zlepšovať materiálne podmienky edukácie detí a žiakov z MRK s cieľom skvalitniť ich výchovno -vzdelávací proces.

4. Systematicky predchádzať, zmierňovať a eliminovať prejavy segregácie v edukačnom procese na všetkých stupňoch vzdelávacieho systému

- Predchádzať priestorovej a sociálnej segregácii metodickým usmerňovaním a aplikáciou desegregačných nástrojov
- Systematicky zmierňovať a eliminovať prejavy segregácie v edukačnom procese na všetkých stupňoch vzdelávacieho systému
- Zvýšiť prístup žiakov z MRK k hlavnému vzdelávaciemu prúdu podporou transformácie špeciálneho prúdu vzdelávania

5. Zvýšiť inkluzívnosť škôl prostredníctvom systémovej a metodickej podpory individualizácie edukačného procesu

- Zabezpečiť systémovú a metodickú podporu s cieľom zavádzania inkluzívneho vzdelávania detí a žiakov z MRK
- Implementovať programy inkluzívneho vzdelávania detí a žiakov z MRK na všetkých stupňoch vzdelávacieho systému

6. Rozvíjať rómsku národnostnú identitu a podporovať realizáciu práv Rómov a Rómok ako národnostnej menšiny, s osobitým zreteľom na jazykové práva

- Zabezpečiť vzdelávanie v materinskom jazyku pre deti a žiakov z MRK na všetkých stupňoch vzdelávania

- Podporiť rozvoj národnostného školstva pre rómsku národnostnú menšinu na všetkých stupňoch vzdelávania
- Podporiť vedecké, vzdelávacie a výskumné činnosti v oblasti rómskeho jazyka a reálií, rómskej kultúry a umenia
- Zabezpečiť dostupnosť a vymožiteľnosť práva komunikovať v materinskom jazyku Rómov v praxi

Oblasť zamestnanosti :

Obrázok 3 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť zamestnanosti

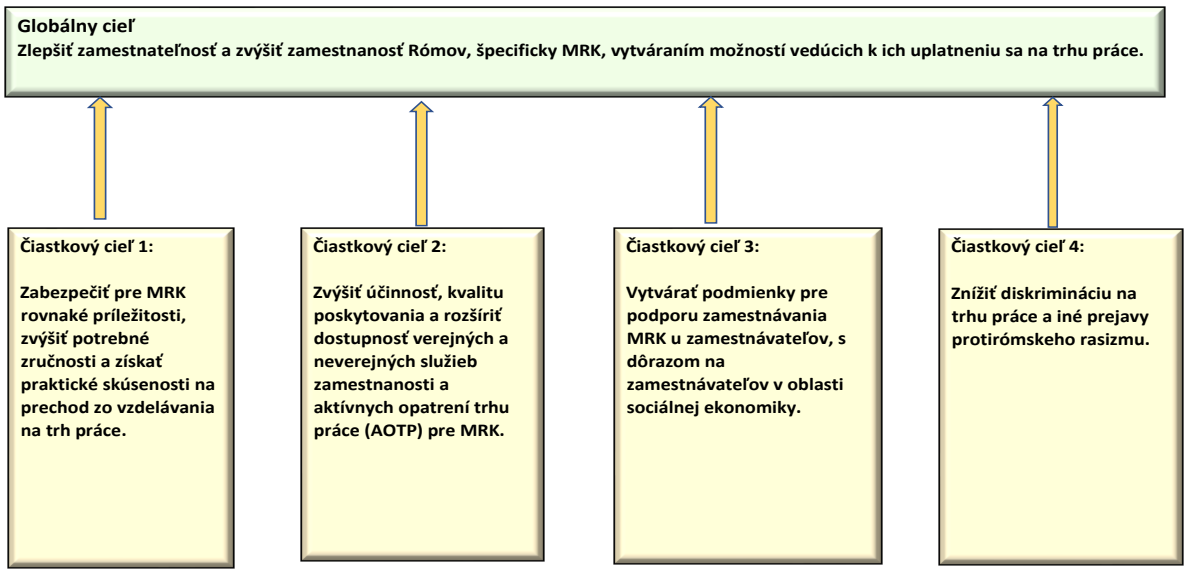

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe dokumentu „Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030“

Akčný plán pre oblasť zamestnanosti

Zabezpečiť pre MRK rovnaké príležitosti, zvýšiť potrebné zručnosti a získať praktické skúsenosti na prechod zo vzdelávania na trh práce

- Realizovať programy na podporu získavania základných a digitálnych zručností mužov a žien z MRK s cieľom lepšie vyhovieť potrebám a dopytu na trhu práce na zmiernenie dopadov koronakrízy ako aj a využívať príležitosti, ktoré v každodennom živote ponúkajú existujúce a nové digitálne nástroje a trendy

- Skvalitniť služby na riešenie potrieb mladých Rómov a Rómok, ktorí sú nezamestnaní a neaktívni – prispôsobením individualizovaných holistických akčných plánov, zameraných na celkový rozvoj, ktoré zohľadnia ich preferencie a motiváciu, bariéry a nevýhody a dôvody, pre ktoré sú nezamestnaní alebo nektívni
- Podporiť študentskú/absolventskú prípravu a rozvoj kariéry, prvé pracovné skúsenosti, umiestňovanie do zamestnania
- Uľahčiť prechod zo vzdelávania do zamestnania prostredníctvo mentorstva, odbornej prípravy, stáží, a duálneho vzdelávania
- Podporiť vzdelávanie a prípravu pre trh práce prostredníctvom rekvalifikácie, ďalšieho a druhošancového vzdelávania ako aj neformálneho vzdelávania pre dlhodobo nezamestnaných a nízko kvalifikovaných UoZ

1. <u>Zvýšiť účinnosť, kvalitu poskytovania a rozšíriť dostupnosť verejných a neverejných služieb zamestnanosti a aktívnych opatrení trhu práce (AOTP)</u>

- Podporiť rovnaký prístup k zamestnaniu vo verejnom aj súkromnom sektore prostredníctvom opatrení, ako sú pozitívne opatrenia a systémy podpory pre zamestnávateľov, ako aj zlepšenie prístupu k službám zamestnanosti vrátane aktívnych politík trhu práce
- Zabezpečiť komplexný prístup so zameraním na zlepšovanie životných podmienok a s dôrazom na charakter potrieb a špecifických problémov lokalít, ktoré sú uvedené v Atlase RK 2019
- Zabezpečiť dostupnosť zdrojových/ relevantných dát v oblasti zamestnanosti MRK

2. <u>Vytvárať podmienky pre podporu zamestnávania MRK u zamestnávateľov, s dôrazom na zamestnávateľov v oblasti sociálnej ekonomiky</u>

- Podporiť rovnaký prístup k samostatnej zárobkovej činnosti a podnikaniu vrátane sociálneho podnikania prostredníctvom cielenej podpory
- Podporiť mobilitu na trhu práce, najmä pre tých, ktorí žijú vo vidieckych a segregovaných oblastiach s obmedzenými pracovnými príležitosťami
- Podporovať zamestnávanie znevýhodnených UoZ z prostredia MRK, vrátane prostredníctvom sociálnej ekonomiky
- Nastaviť efektívne sociálne aspekty verejného obstarávania
- Podporovať podnikateľskú gramotnosť mladých Rómov a Rómok prostredníctvom zážitkových aktivít a/alebo neformálneho vzdelávania, ako aj prostredníctvom stretnutí s úspešnými podnikateľmi, individuálnych konzultácií a praktických kurzov

3. Znížiť diskrimináciu na trhu práce a iné prejavy protirómskeho rasizmu

- Podporiť znižovanie a odstránenie diskriminácie zvyšovaním povedomia o nediskriminačnom zamestnaní a prístupe k zamestnaniu
- Eliminovať dopady viacnásobnej diskriminácie Rómok na trhu práca

<u>Oblasť bývania :</u>

Obrázok 4 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť bývania

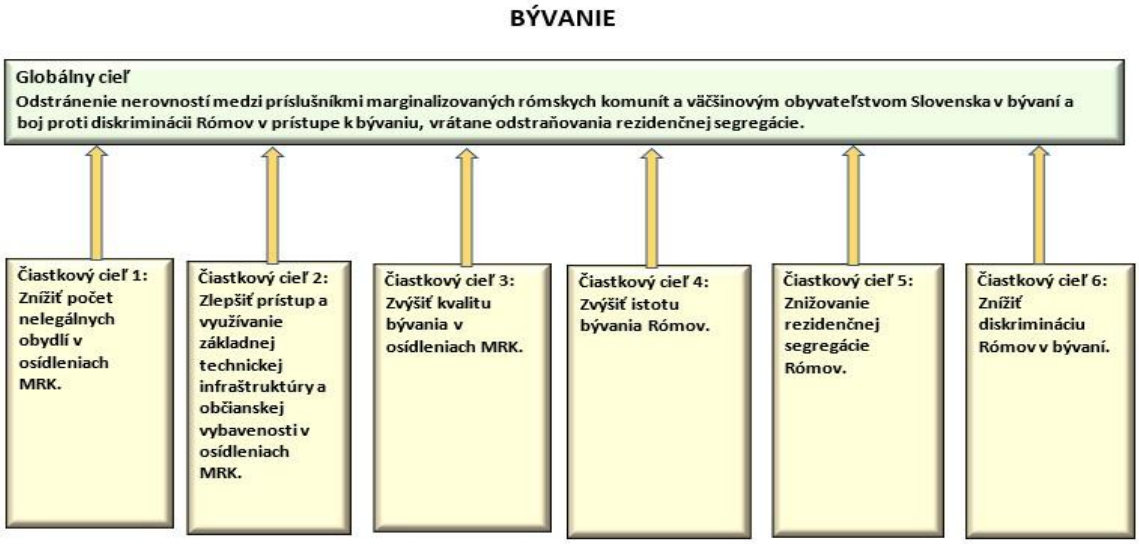

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe dokumentu „Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030“

Akčný plán stratégie v oblasti bývania :

1. Znížiť počet nelegálnych obydlí v marginalizovaných rómskych komunitách

   - Realizovať opatrenia zamerané na podporu usporiadania vlastníckych a užívacích pomerov k pozemkom pod osídleniami marginalizovaných rómskych komunít
   - Podporovať opatrenia zamerané na efektívnejšie a kvalitnejšie spracovanie dokumentácie územných plánov a plánov hospodárskeho a sociálneho rozvoja miest a obcí s prítomnosťou osídlení marginalizovaných rómskych komunít

2. Zlepšiť prístup a využívanie základnej technickej infraštruktúry a občianskej vybavenosti v marginalizova ných rómskych komunitách

   - Realizovať programy zamerané na zlepšenie základnej technickej infraštruktúry, ciest a zabezpečenie prístupu k pitnej vode v marginalizovaných rómskych komunitách
   - Navrhnúť legislatívne zmeny a opatrenia umožňujúce jednoduchšie zavedenie a výstavbu technickej infraštruktúry v osídleniach marginalizovaných rómskych komunít

3. Zvýšiť kvalitu bývania v marginalizovaných rómskych komunitách

   - Podporiť nájomné bývanie v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít
   - Podporiť vlastnícke bývanie v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít
   - Realizovať opatrenia zamerané pre zamestnancov tzv. pomocných profesií, na prehlbovanie ich znalostí z oblasti životného prostredia, ekológie, odpadového

hospodárstva a ochrany pred požiarmi, s cieľom zvyšovania kvality a bezpečnosti bývania v prostredí MRK

- Realizovať opatrenia zamerané na zvýšenie kvality životného prostredia a zlepšenie životných a hygienických podmienok v obciach, v ktorých sa nachádzajú MRK

4. Zvýšiť istotu bývania Rómov.

- Zvýšiť efektívnosť a adresnosť právnej úpravy v oblasti bývania
- Posilniť poskytovanie služieb poradenstva v oblasti udržateľnosti bývania

5. Znižovanie rezidenčnej segregácie Rómov

- Realizovať opatrenia zamerané na znižovanie rezidenčnej segregácie Rómov

6. Znížiť diskrimináciu Rómov v bývaní

- Realizovať opatrenia zamerané na zníženie diskriminácie Rómov v oblasti bývania a scitlivovanie verejnej mienky
- Realizovať zber dát o bývaní a životných podmienkach MRK s cieľom identifikácie rozdielov v porovnaní s väčšinovou populáciou

Oblasť zdravotnej starostlivosti :

Obrázok 5 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť zdravia

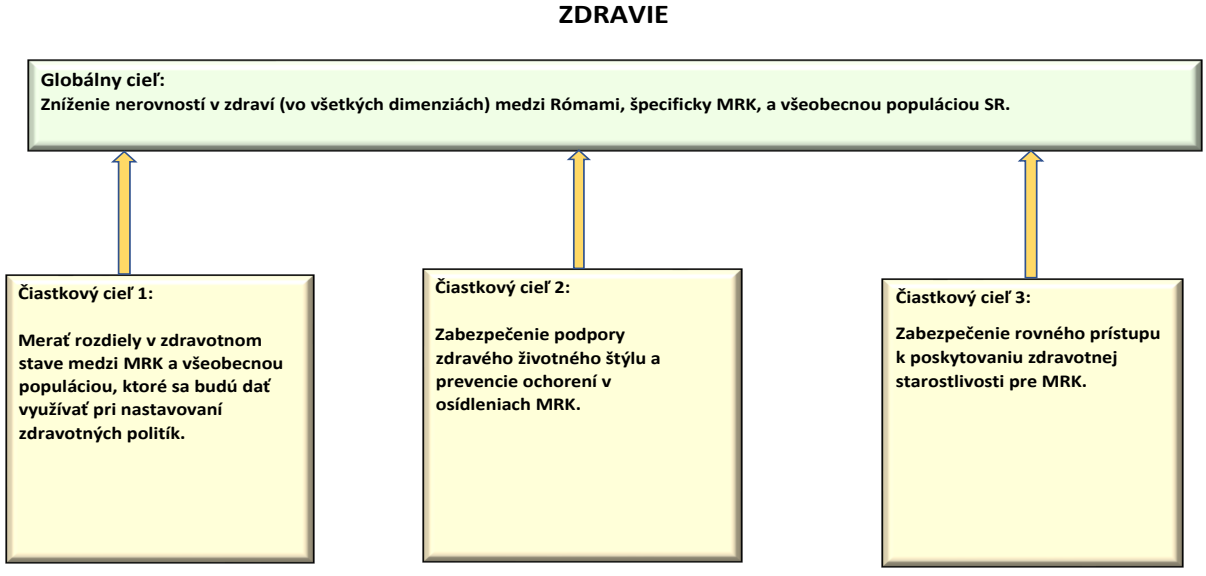

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe dokumentu „Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030“

Akčný plán stratégie v oblasti zdravia :

1. Merať rozdiely v zdravotnom stave medzi MRK a všeobecnou populáciou, ktoré sa budú dať využívať pri nastavovaní zdravotných politík

- Získanie relevantných údajov o zdravotnom stave príslušníkov MRK

2. Podpora zdravého životného štýlu a prevencie ochorení v osídleniach MRK

- Zvýšenie zdravotnej gramotnosti a podpora prevencie
- Posilnenie odbornej kvalifikácie pracovníkov v oblasti podpory zdravia
- Opatrenia proti COVID-19
- Predĺženie strednej dĺžky života znížením novorodeneckej/dojčenskej úmrtnosti

3. Rovnaký prístup k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti pre MRK

- Zlepšenie vedomostí príslušníkov MRK o systéme nahlasovania podozrení na diskriminačné správanie v procese prijímania služieb zdravotnej starostlivosti
- Zlepšenie vedomostí a zručností zdravotníckych pracovníkov o špecifikách poskytovania služieb zdravotnej starostlivosti príslušníkovi MRK
- Realizácia zdravotnej mediácie klientom z MRK a zdravotníkom v procese poskytovania zdravotnej starostlivosti v ústavnom zariadení

Oblasť diskriminácie, segregácie a predsudkov :

Obrázok 6 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť boja s protirómskym rasizmom a podpora participácie

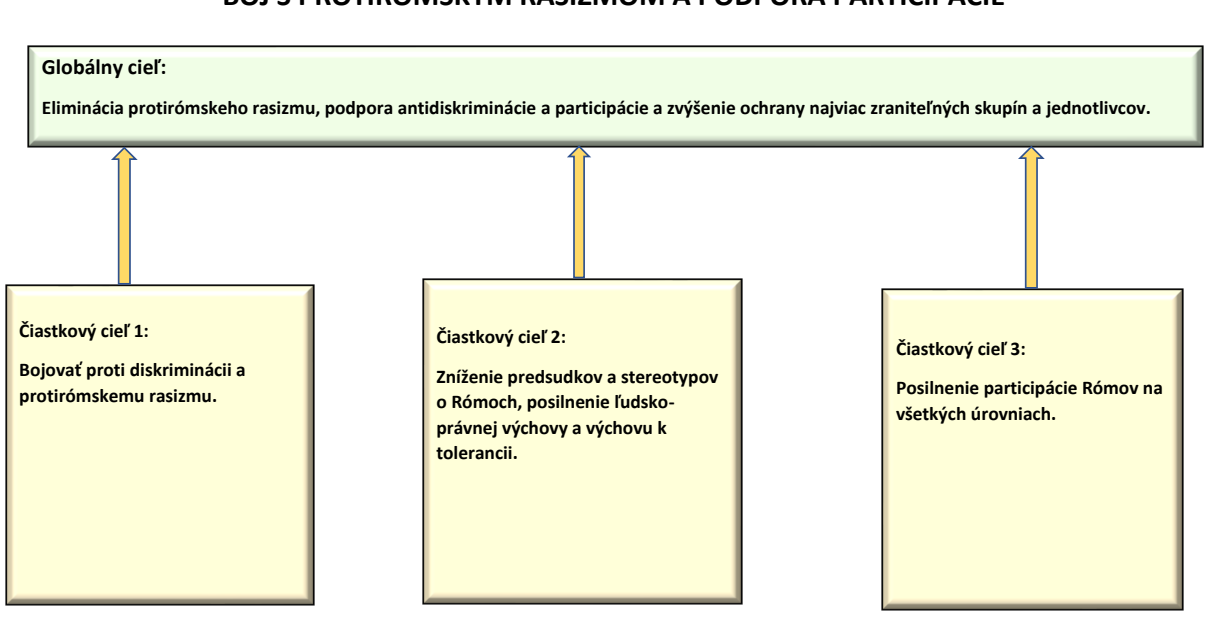

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe dokumentu „Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030“

Akčný plán stratégie v oblasti boja s protirómskym rasizmom a podpora participácie

1. Bojovať proti diskriminácii a protirómskemu rasizmu.

- Uznať protirómsky rasizmus ako osobitnú formu rasizmu proti Rómom a Rómkam v právnych a administratívnych systémoch Slovenskej republiky
- Zvyšovanie povedomia obyvateľov MRK o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania a predchádzaní diskriminácie
- Zlepšiť uplatňovanie a dodržiavanie Antidiskriminačného zákona v praxi

2. Znížiť predsudky a stereotypy o Rómoch a Rómkach, posilniť ľudsko-právnu výchovu a výchovu k tolerancii

- Analyzovať, revidovať a doplniť existujúce učebné dokumenty obsahujúce informácie o rómskej menšine a poskytovať presné a komplexné materiály, vrátane integrácie do novo pripravovaných učebníc dejepisu, občianskej náuky, zemepisu a etiky
- Pracovať s inovatívnymi metódami a stratégiami v oblasti učenia kritickému mysleniu a mediálnej gramotnosti,
- Realizovať preventívne aktivity zamerané na budovanie tolerancie v spoločnosti a znižovanie stereotypného vnímania menšín
- Podpora stálych expozícií rómskej kultúry a histórie v existujúcich múzeách
- Analýzy, prieskumy a výskumy v oblasti boja s protirómskym rasizmom a diskrimináciou
- Pri pomoci obetiam domáceho násilia zohľadňovať špecifickú situáciu rómskych žien

3. Posilniť participáciu Rómov a Rómok na všetkých úrovniach

- Podporovať programy a aktivity, ktoré budú viesť k zmocňovaniu rómskej národnostnej menšiny
- Vytvorenie a realizácia programov na podporu rómskych platforiem
- Účasť rómskych a pro-rómskych MVO na monitorovaní a vyhodnocovaní napĺňania aktivít OP v programovacom období 2021-2027
- Podpora účasti Rómov a Rómok v poradných a konzultačných orgánoch, ktoré sú zriadené orgánmi štátnej správy
- Zvýšiť informovanosť o diskriminácii a prenasledovaní Rómov a Rómok v minulosti a posilnenie vzájomnej dôvery a zmierenia
- Zvýšiť účasť mladých Rómov a Rómok na tvorbe politík na všetkých úrovniach
- Poskytovať politickú a finančnú podporu činnostiam, ktoré zvyšujú informovanosť o protirómskom rasizme, jeho povahe, prejavoch, vplyve a dôsledkoch
- Zvýšiť informovanosť o úspešných prípadoch v oblasti boja s protirómskym rasizmom a diskrimináciou

3.5 ROZVOJOVÝ PLÁN OKRESU GELCA 2018-2022 (BÝVALÝ AKČNÝ PLÁN)

Oblasť vzdelania :

Vzdelávanie a adaptácia pracovnej sily na potreby trhu sú jednou z prioritných oblastí rozvojového plánu NRO Gelnica na obdobie 2018-2020 (v minulosti Akčný plán), v rámci uvedenej prioritnej oblasti C. sú stanovené aj opatrenia pre oblasť vzdelávania :

Opatrenie C.1. Podpora predprimárneho a primárneho vzdelávania so zameraním na získavanie odborných vedomostí a praktických zručností žiakov

Podporené aktivity zamerané na :

- výstavbu, rekonštrukciu a stavebné úpravy MŠ a ZŠ vrátane telocviční a športovísk,
- budovanie odborných a polytechnických učení a dielní,
- rozvoj mimoškolskej činnosti a organizovanie exkurzií žiakov.

Opatrenie C.2. Podpora stredoškolských centier prípravy a adaptácie na budúce povolanie, vytvorenie podmienok pre adaptáciu pracovnej sily podľa požiadaviek na trhu práce

Podporené aktivity zamerané na :

- podporu vzdelávacích programov na získanie nižšieho stredného vzdelávania,
- obstaranie vybavenia, strojov, zariadení a IKT,
- nevyhnutné stavebné úpravy súvisiace so zriadením centier a modernizáciou odborných učební.

Oblasť zamestnanosti :

Vzdelávanie a adaptácia pracovnej sily na potreby trhu sú jednou z prioritných oblastí rozvojového plánu NRO Gelnica na obdobie 2018-2020 (v minulosti Akčný plán), v rámci uvedenej prioritnej oblasti C. sú stanovené aj opatrenia pre oblasť zamestnania :

- Opatrenie C.3. Implementácia Národných projektov ÚPSVaR s cieľom aktivizácie a adaptácie dostupnej pracovnej sily
- Opatrenie C.4. Podpora sociálnej ekonomiky a lokálnej zamestnanosti pre adaptáciu nízko kvalifikovanej pracovnej sily. Cieľom opatrenia je podpora vzniku podnikov, ktoré budú zamerané na vytváranie nových pracovných miest v sociálnej ekonomike, alebo podporujúcimi lokálnu zamestnanosť s dôrazom na zamestnávanie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie v spolupráci s obcami, neziskovými organizáciami a ÚPSVaR vo vybratých obciach okresu Gelnica.

- Opatrenie C.5. Podpora poskytovania sociálnych služieb prostredníctvom terénnej sociálnej práce, podpory činnosti komunitných centier a iných projektov a programov zameraných na aktivizáciu dlhodobo nezamestnaných a ľudí žijúcich vo vylúčených komunitách. Cieľom opatrenia je poskytovanie sociálnych služieb prostredníctvom terénnej sociálnej práce, podpory činnosti komunitných centier a iných projektov a programov zameraných na aktivizáciu dlhodobo nezamestnaných a ľudí žijúcich vo vylúčených komunitách vrátane programov zameraných na zlepšenie zdravotného stavu a úrovne zdravotnej osvety. Pôjde predovšetkým o podporu vybudovania komunitných centier, predovšetkým v obciach s vysokým podielom príslušníkov MRK, ktoré by vykonávali činnosť v súlade so štandardami činnosti komunitných centier.

Oblasť bývania :

Budovanie infraštruktúry, zvýšenie kvality a dostupnosti služieb je jednou z prioritných oblastí rozvojového plánu NRO Gelnica na obdobie 2018-2020 (v minulosti Akčný plán), v rámci uvedenej prioritnej oblasti D. je stanovené aj opatrenie pre oblasť bývania :

- Opatrenie D.2. Podpora nájomného bývania príprava územia pre bytovú výstavbu a podpora výstavby nájomných bytov nižšieho štandardu. Podpora a rozvoj bývania v obciach je základným nástrojom samosprávy a štátu na stabilizáciu obyvateľstva a je podporovaná systémovými opatreniami štátu (dotácie, zvýhodnené úvery), ktoré pozostávajú z podpory obstarávania nájomných bytov bežného štandardu formou výstavby alebo kúpy a taktiež je podporovaná výstavba, resp. kúpa prislúchajúcej technickej vybavenosti (vodovod, kanalizácia vrátane ČOV, prístupová komunikácia vrátane parkovísk). Cieľom opatrenia je aj podporiť zlepšovanie bytových podmienok obyvateľov vrátane z MRK v okrese Gelnica, a to zavádzaním systémov prestupného bývania v jednotlivých lokalitách,
ako aj podporou konkrétnych krokov: výstavby nájomných bytov nižšieho štandardu a prípravu území za týmto účelom. V rámci opatrenia budú podporené aktivity súvisiace s výstavbou technickej vybavenosti pre IBV a výstavbou obecných nájomných bytov.

Oblasť zdravotnej starostlivosti :

Budovanie infraštruktúry, zvýšenie kvality a dostupnosti služieb je jednou z prioritných oblastí rozvojového plánu NRO Gelnica na obdobie 2018-2020 (v minulosti Akčný plán), v rámci uvedenej prioritnej oblasti D. je stanovené aj opatrenie aj pre oblasť zdravia :

Opatrenie D.3. Podpora budovania centier integrovanej zdravotnej starostlivosti. Cieľom opatrenia je zabezpečiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre občanov i návštevníkov okresu, a to najmä zriadením Ambulancie pevnej ambulantnej pohotovostnej služby v okresnom meste Gelnica, rekonštrukciou zdravotného strediska v Prakovciach, vytvorením všeobecnej ambulancie pre deti a dorast v obci, podporu vytvárania nových ambulancií a centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (Nálepkovo, Gelnica). Ministerstvo zdravotníctva v súčasnosti pripravuje projekt tzv. zdravotných bodov, ktoré by mali byť komplexom služieb pre malé okresy. V zmysle projektu je integrovaný zdravotný bod

plánovaný v meste Gelnica a v obci Nálepkovo, náhradníkom CIZS je obec Margecany. Cieľom je, aby tieto centrá združovali lekárov, ktorí by pokrývali celú všeobecnú aj špecializovanú ambulantnú starostlivosť; Zavedenie modelu CIZS je súčasťou viacerých opatrení, ktoré majú viesť k zavedeniu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie a v konečnom dôsledku k zvýšeniu kvality a efektívnosti zdravotníctva.

4. Zoznam použitých strategických dokumentov, internetových odkazov, tabuliek, grafov a obrázkov

4.1 Zoznam použitých strategických dokumentov :

- Partnerská dohoda 2021-2027
- Operačný program Slovensko
- Plán obnovy
- Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030
- Akčný rozvoja okresu Gelnica 2018-2022
- Atlas rómskych komunít 2019

4.2 Zoznam internetových odkazov :

1. Dostupné na internete : <https://teachforslovakia.sk/>.....5
2. Dostupné na internete : <https://etp.sk/>.....5
3. Dostupné na internete : <https://cestavon.sk/>.....7
4. Dostupné na internete : http://eduma.sk/ >.....8
5. Dostupné na internete : <https://eduroma.sk/>.....9
6. Dostupné na internete : <https://divemaky.sk/>.....9
7. Dostupné na internete : <https://www.zmos.sk/operacny-program-ludske-zdroje-vyzva-krok-za-krokom-oznam/mid/405616/.html>..... 13
8. Dostupné na internete : <https://etp.sk/budujemenadej/>.....23
9. Dostupné na internete : < https://www.minv.sk/?aktuality_zahranicna_pomoc_MV_SR&sprava=vyzva-zamerana-na-zlepsene-formy-byvania-pre-obce-s-pritomnostou-marginalizovanych-romskych-komunit-s-prvkami-prestupneho-byvania-oplz-po6-sc611-2018-2>.....23
10. Dostupné na internete : < https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/dotacie> 24
11. Dostupné na internete : < https://www.employment.gov.sk/sk/esf/programove-obdobie-2014-2020/dopytovo-orientovane-projekty/socialne-zaclenenie/housing-first/ 24
12. Dostupné na internete < https://www.zdraveregiony.eu/zdrave-komunity-2b/>.....27

13. Dostupné na internete <https://www.minv.sk/?narodny-projekt-podpora-cinnosti-zameranych-na-riesenie-nepriaznivych-situacii-suvisiacich-s-ochorenim-covid-19-v-obciach-s-pritomnostou-marginalizovanych-romskych-komunit>.....28
14. Kaliňák, M., ZMOS požaduje zmeny v riešení problematiky túlavých psov, dostupné na internete <https://www.zmos.sk/zmos-pozaduje-zmeny-v-rieseni-problematiky-tulavych-psov-oznam/mid/414056/.html>.....28
15. Dostupné na internete : <https://www.zmos.sk/priprava-operacneho-programu-slovensko-na-nove-programove-obdobie-sa-zacala-oznam/mid/405616/.html>.....60
16. Dostupné na internete : <https://www.eurofondy.gov.sk/programove-obdobie-2021-27/operacny-program-slovensko/index.html>.....60
17. Dostupné na internete <https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1045/komponent_06_inkluzivne_vzdelavanie_1.pdf>.....64
18. Dostupné na internete <https://www.minv.sk/?strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciu-romov-do-roku-2030>.....64

4.3 Zoznam tabuliek :

Tabuľka 1 Počet zaradených UoZ/osôb, resp. počet podporených pracovných miest /UoZ/ osôb v rámci národ. projektov UPSVaR realizovaných podľa § 54 zák. o službách zamestnanosti v okrese Gelnica (2021). 10
Tabuľka 2 Počty zaradených UoZ/osôb v rámci projektu NP Vzdelávanie UoZ 2 v okrese Gelnica za rok 2021. 11
Tabuľka 3 Štatistika UoZ podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v okrese Gelnica, Košickom kraji a SR (október 2021). 13
Tabuľka 4 Štatistika znevýhodnených UoZ v okrese Gelnica, Košickom kraji a SR (10/2021). ... 15
Tabuľka 5 Štatistika znevýhodnených UoZ v okrese Gelnica, Košickom kraji a SR (10/2021). ... 16
Tabuľka 6 Štatistika znevýhodnených UoZ v obciach okresu Gelnica (10/2021). 16
Tabuľka 7 Podiel dominantných kategórii ZUoZ na celkovom počte UoZ v obciach okresu Gelnica (10/2021). 17
Tabuľka 8 UoZ podľa obcí v okrese Gelnica (2021). 19
Tabuľka 9 Vekové rozloženie respondentov. 30
Tabuľka 10 Pohlavie respondentov. 30
Tabuľka 11 Vzdelanie respondentov. 31
Tabuľka 12 Odpovede na otázku „Čo by podľa Vás pomohlo zvýšiť úroveň vzdelania detí z prostredia MRK ?“ 32
Tabuľka 13 Odpovede na otázku „Čo by Vám pomohlo zvýšiť úroveň vzdelania detí z prostredia MRK ? (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b) 33
Tabuľka 14 Rozdelenie respondentov podľa zamestnanosti. 34
Tabuľka 15 Odpovede nezamestnaných hľadajúcich prácu na otázku „Čo by Vám pomohlo pri získaní zamestnania ?“ 35
Tabuľka 16 Odpovede nezamestnaných hľadajúcich prácu na otázku „Čo by Vám pomohlo pri získaní zamestnania ?“ (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b) 36
Tabuľka 17 Vyjadrenie nezamestnaných nehľadajúcich zamestnanie k dôvodu jeho nehľadania (počet kladných odpovedí) 38

Tabuľka 18 Odpovede na otázku „V čom by sa mali zlepšiť podmienky Vášho bývania ?“ 39
Tabuľka 19 Odpovede na otázku „V čom by sa mali zlepšiť podmienky Vášho bývania ?“ (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b) 40
Tabuľka 20 Odpoveď na otázku : Akú cestu riešenia otázok bývania by ste privítali ? (počet kladných odpovedí) 42
Tabuľka 21 Odpovede na otázku „Čo je potrebné podľa Vás zlepšiť pre dosiahnutie zlepšenia úrovne zdravia obyvateľov MRK ?“ 42
Tabuľka 22 Odpovede na otázku „Čo je potrebné podľa Vás zlepšiť pre dosiahnutie zlepšenia úrovne zdravia obyvateľov MRK ?“ (Dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach v rámci obcí, menej dôležité 1b, dôležité 2b, viac dôležité 3b) 44
Tabuľka 23 Personálne zloženie pracovísk TSP a ich najčastejšie riešené problémy. 48
Tabuľka 24 Prioritné oblasti pre dosiahnutie pozitívnych zmien v integrácii MRK - podľa údajov samospráv 2021. 54
Tabuľka 25 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť vzdelávania 57
Tabuľka 26 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť zamestnanosti 58
Tabuľka 27 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť bývania 59
Tabuľka 28 Partnerská dohoda na programové obdobie 2021-2027 – oblasť zdravotnej starostlivosti 60

4.4 Zoznam grafov :

Graf 1 Štruktúra ÚoZ v okrese Gelnica podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania (10/2021). ... 14
Graf 2 Štruktúra UoZ v okrese Gelnica podľa veku (október 2021). 15
Graf 3 Podiel dominantných kategórii ZUoZ na celkovom počte UoZ v obciach okresu Gelnica 18
Graf 4 Podiel UOZ na produktívnom obyvateľstve v obciach okresu Gelnica 2021) 21
Graf 5 Vekové zloženie respondentov 30
Graf 6 Pohlavie respondentov 31
Graf 7 Vzdelanie respondentov 31
Graf 8 Možnosti pre zvýšenie úrovne vzdelania detí z prostredia MRK z pohľadu obyvateľov MRK (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti) 32
Graf 9 Možnosti pre zvýšenie úrovne vzdelania detí z prostredia MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach) 34
Graf 10 Možnosti pre zvýšenie úrovne vzdelania detí z prostredia MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí) 34
Graf 11 Rozdelenie respondentov podľa zamestnanosti 35
Graf 12 Možnosti na zvýšenie šance pre nezamestnaných hľadajúcich prácu z prostredia MRK z ich pohľadu (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti) 36
Graf 13 Možnosti na zvýšenie šance pre nezamestnaných hľadajúcich prácu z prostredia MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach) 37
Graf 14 Možnosti na zvýšenie šance pre nezamestnaných hľadajúcich prácu z prostredia MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí) 38
Graf 15 Vyjadrenie nezamestnaných nehľadajúcich zamestnanie k dôvodu jeho nehľadania (v%) 39

Graf 16 Možnosti zlepšenia podmienok bývania z pohľadu obyvateľov MRK (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti)..... 40
Graf 17 Možnosti zlepšenia podmienok bývania občanov MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach)..... 41
Graf 18 Možnosti zlepšenia podmienok bývania občanov MRK z ich pohľadu (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí)..... 41
Graf 19 Možností riešenia otázky bývania z pohľadu obyvateľov MRK (názor respondentov vyjadrený v %)..... 42
Graf 20 Možnosti zlepšenia úrovne zdravia v prostredí MRK z pohľadu obyvateľov MRK (celkový počet kladných odpovedí podľa stupňa dôležitosti)..... 43
Graf 21 Možnosti zlepšenia úrovne zdravia v prostredí MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach)..... 44
Graf 22 Možnosti zlepšenia úrovne zdravia v prostredí MRK z pohľadu obyvateľov MRK (dosiahnutý celkový počet bodov v jednotlivých odpovediach podľa obcí)..... 45
Graf 23 Tri najčastejšie riešené oblasti pracoviskami TSP podľa obcí (3 body - najčastejšie riešená kategória, 2 body – druhá v poradí, 1 bod - tretia v poradí)..... 48
Graf 24 Najviac riešené kategórie problémov pracoviskami TSP v okrese Gelnica. 49
Graf 25 Demografický vývoj v obciach okresu Gelnica 1970-2021 51
Graf 26 Celkový počet obyvateľov okresu Gelnica a podiel Rómov v okrese..... 52
Graf 27 Počet obyvateľov v obciach okresu Gelnica, podiel Rómov (mapový graf)..... 52
Graf 28 Počet obyvateľov v obciach okresu Gelnica, podiel Rómov..... 53
Graf 29 Prioritné oblasti pre dosiahnutie pozitívnych zmien v integrácii MRK - podľa údajov samospráv..... 55

4.5 Zoznam obrázkov :

Obrázok 1 Z výročnej správy organizácie „Zdravé regióny“ za rok 2020..... 28
Obrázok 2 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť vzdelania 66
Obrázok 3 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť zamestnanosti..... 68
Obrázok 4 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť bývania 70
Obrázok 5 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť zdravia 71
Obrázok 6 Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 - oblasť boja s protirómskym rasizmom a podpora participácie..... 72